

II.

(Nezakonodavni akti)

UREDBE

UREDBA KOMISIJE (EU) br. 379/2014

od 7. travnja 2014.

o izmjeni Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012 o utvrđivanju tehničkih zahtjeva i upravnih postupaka u vezi s letačkim operacijama u skladu s Uredbom (EZ) br. 216/2008 Europskog parlamenta i Vijeća

EUROPSKA KOMISIJA,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije,

uzimajući u obzir Uredbu (EZ) br. 216/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. veljače 2008. o zajedničkim pravilima u području civilnog zrakoplovstva i osnivanju Europske agencije za sigurnost zračnog prometa i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 91/670/EEZ, Uredbe (EZ) br. 1592/2002 i Direktive 2004/36/EZ ⁽¹⁾, a posebno njezin članak 8. stavak 5.,

budući da:

- (1) Operateri i osoblje uključeni u operacije određenih zrakoplova moraju ispunjavati relevantne bitne zahtjeve određene u Prilogu IV. Uredbi (EZ) br. 216/2008.
- (2) U skladu s Uredbom (EZ) br. 216/2008 Komisija mora donijeti potrebna provedbena pravila za uspostavu uvjeta za sigurnu operaciju zrakoplova. Ta bi pravila ponajprije trebala u obzir uzeti kompleksnost zrakoplova, organizaciju i upravljanje zrakoplovom, kao i rizik povezan s različitim vrstama upravljanja.
- (3) Uredba Komisije (EU) br. 965/2012 ⁽²⁾ uspostavlja provedbena pravila u vezi s komercijalnim zračnim prijevozom zrakoplovima i helikopterima. Potrebno je pružiti i pravila za radnje zračnog prijevoza balonima ili jedrilicama radi sukladnosti s osnovnim načelima i primjenjivosti Uredbe (EZ) br. 216/2008. Uz to, potrebno je na odgovarajući način razmotriti specifičnosti određenih komercijalnih operacija sa zrakoplovima i helikopterima, koje počinju i završavaju na istom aerodromu ili mjestu upravljanja, sukladno njihovom rasponu i opsegu rizika koji one uključuju.
- (4) Uredba Komisije (EU) 800/2013 ⁽³⁾ izmjenjuje Uredbu (EU) br. 965/2012 radi uključivanja pravila za nekomercijalno upravljanje sukladno kompleksnosti zrakoplova. Također je potrebno izmijeniti Uredbu (EU) br. 965/2012 radi upućivanja na posljednja dostignuća i osiguravanja proporcionalnih mjera za određene strogo definirane aktivnosti s drugim uključenim nekompleksnim zrakoplovima i organizacijama.

⁽¹⁾ SL L 79, 19.3.2008., str. 1.

⁽²⁾ Uredba Komisije (EU) br. 965/2012 od 5. listopada 2012. o utvrđivanju tehničkih zahtjeva i upravnih postupaka u vezi s letačkim operacijama u skladu s Uredbom (EZ) br. 216/2008 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 296, 25.10.2012., str. 1.).

⁽³⁾ Uredba Komisije (EU) 800/2013 od 14. kolovoza 2013. o izmjeni Uredbe Komisije (EU) br. 965/2012 o utvrđivanju tehničkih zahtjeva i upravnih postupaka u vezi s letačkim operacijama u skladu s Uredbom (EZ) br. 216/2008 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 227, 24.8.2013., str. 1.).

- (5) Pravila za specijalizirane operacije sa zrakoplovima, helikopterima, balonima i jedrilicama također se trebaju uključiti, vodeći računa o osobitim aspektima takvih operacija i uključenom riziku. Zbog proporcionalnosti ne bi bilo prikladno sve komercijalne operatere obvezati na certificiranje, osobito komercijalne specijalizirane operatere. Iako su komercijalne naravi, ti bi operateri podlijezati deklaraciji o sposobnosti umjesto certifikaciji. Ipak, uvjeti za određene visokorizične komercijalne specijalizirane operacije, koje u opasnost dovode treće strane na tlu, trebaju u interesu sigurnosti biti naznačeni te stoga za takve operacije treba zatražiti odobrenje.
- (6) Uredbu (EU) br. 965/2012 treba stoga na odgovarajući način izmijeniti.
- (7) Radi osiguravanja neometanog prijelaza i visoke razine sigurnosti civilnog zrakoplovstva u Uniji provedbene mjere moraju odražavati najnovija dostignuća, uključujući najbolje prakse te znanstveni i tehnički napredak u području letačkih operacija. U skladu s tim, treba razmotriti tehničke zahtjeve i upravne postupke dogovorene pod pokroviteljstvom Međunarodne organizacije civilnog zrakoplovstva i Europskih zajedničkih zrakoplovnih vlasti do 30. lipnja 2009., kao i postojeće zakonodavstvo koje se odnosi na specifične nacionalne uvjete.
- (8) Zrakoplovnoj industriji i upravama država članica treba osigurati dovoljno vremena za prilagodbu novom zakonodavnom okviru.
- (9) Europska agencija za sigurnost zračnog prometa pripremila je nacrt provedbenih mjera i dostavila ga u obliku mišljenja Komisiji, u skladu s člankom 19. stavkom 1. Uredbe (EZ) br. 216/2008.
- (10) Mjere predviđene ovom Uredbom u skladu su s mišljenjem odbora osnovanog člankom 65. Uredbe (EZ) br. 216/2008.,

DONIJELA JE OVU UREDBU:

Članak 1.

Uredba Komisije (EU) br. 965/2012 mijenja se kako slijedi:

1. Članak 1. zamjenjuje se sljedećim:

„Članak 1.

Predmet i područje primjene

1. Ovom se Uredbom utvrđuju detaljna pravila za letačke operacije avionima, helikopterima, balonima i jedrilicama, uključujući inspekcijske preglede na stajanci koji se obavljaju na zrakoplovima operatera pod sigurnosnim nadzorom druge države kada slete na aerodrom koji se nalazi na području koje podliježe odredbama Ugovora.

2. Ovom se Uredbom također utvrđuju detaljna pravila u pogledu uvjeta za izdavanje, održavanje, izmjenu, ograničavanje, privremeno oduzimanje ili opoziv certifikata i svjedodžbi operatera zrakoplova iz članka 4. stavka 1. točaka (b) i (c) Uredbe (EZ) br. 216/2008 koji obavljaju operacije komercijalnog zračnog prijevoza, u pogledu povlastica i odgovornosti nositelja certifikata i svjedodžbi, te u pogledu uvjeta pod kojima se operacije zabranjuju, ograničavaju ili podliježu određenim uvjetima u interesu sigurnosti.

3. Ovom se Uredbom utvrđuju i detaljna pravila o uvjetima i procedurama za deklaraciju i pregled operatera koji vrše komercijalne specijalizirane operacije i nekomercijalne operacije kompleksnim zrakoplovima na motorni pogon, uključujući nekomercijalne specijalizirane operacije kompleksnim zrakoplovima na motorni pogon.

4. Ovom se Uredbom također utvrđuju detaljna pravila u pogledu uvjeta pod kojima određene visokorizične komercijalne operacije u interesu sigurnosti podliježu autorizaciji te u pogledu uvjeta za izdavanje, održavanje, izmjenu, ograničavanje, obustavu ili ukidanje autorizacije.

5. Ova se Uredba ne primjenjuje na letačke operacije obuhvaćene člankom 1. stavkom 2. točkom (a) Uredbe (EZ) br. 216/2008.

6. Ova se Uredba ne primjenjuje na letačke operacije sputanim balonima i zračnim brodovima kao i na sputano letenje balonom.”

2. Članak 2. izmjenjuje se kako slijedi:

(a) u prvom stavku dodaju se sljedeće točke:

- „7. ‚specijalizirana operacija‘ znači svako upravljanje koje nije komercijalan zračni prijevoz pri kojem se zrakoplov koristi za specijalizirane aktivnosti poput poljoprivrede, građevinarstva, fotografiranja, izmjere, promatranja i ophodnje, zračnog oglašavanja.
8. ‚visokorizična komercijalna specijalizirana operacija‘ znači svaka komercijalna specijalizirana operacija zrakoplovom izvršena iznad područja na kojem postoji vjerojatnost da će u slučaju nužde doći do dovođenja u opasnost sigurnosti trećih osoba na tlu ili, kako to odredi nadležno tijelo mjesta gdje se operacija vrši, svaka komercijalna specijalizirana operacija koja zbog svoje specifične naravi i lokalne okoline na kojem se vrši predstavlja visok rizik, osobito za treće strane na tlu.
9. ‚uvodni let‘ znači svaki let uz naknadu ili drugu vrijednu nagradu koji se sastoji od zračnog obilaska kratkog trajanja koje pružaju odobrene organizacije za osposobljavanje ili organizacije stvorene s ciljem promicanja letačkog sporta ili rekreativnog letenja radi privlačenja novih vježbenika ili novih članova.
10. ‚natjecateljski let‘ znači letačku aktivnost u kojoj se zrakoplov koristi za zračne utrke ili natjecanja, kao i kad se zrakoplov koristi u svrhu vježbanja za zračne utrke ili natjecanja i letenje do utrka ili natjecanja i natrag.
11. ‚zrakoplovna priredba‘ znači svaku aktivnost letenja koje se s namjerom izvodi kao izvedba ili radi zabave na oglašenom događaju otvorenom za javnost, uključujući i kada se zrakoplov koristi u svrhu vježbanja za zrakoplovnu priredbu te letenje do oglašenog događaja i natrag.”;

(b) u drugom se stavku „VII.” zamjenjuje s „VIII.”

3. Članak 5. izmjenjuje se kako slijedi:

(a) umeće se sljedeći stavak 1.a:

„1.a Operateri koji vrše operacije komercijalnog zračnog prijevoza zrakoplovima klase performanse B ili nekompleksnim helikopterima, koje započinju i završavaju na istom aerodromu/istoj operativnoj površini moraju biti u skladu s relevantnim odredbama priloga III. i IV.”;

(b) stavci 3., 4. i 5. zamjenjuju se sljedećim:

„3. Operateri kompleksnih zrakoplova i helikoptera na motorni pogon uključeni u nekomercijalne operacije izjavljuju svoju sposobnost i sredstva za obavljanje svojih dužnosti povezanih s upravljanjem zrakoplovom i upravljaju zrakoplovom u skladu s odredbama iz Priloga III. i Priloga VI. Ti operateri pri obavljanju nekomercijalnih specijaliziranih operacija umjesto toga upravljaju zrakoplovom u skladu s odredbama iz priloga III. i VIII.

4. Operateri nekompleksnih zrakoplova i helikoptera na motorni pogon, kao i balona i jedrilica, uključeni u nekomercijalne operacije, uključujući i nekomercijalne specijalizirane operacije, upravljaju zrakoplovom u skladu s odredbama iz Priloga VII.

5. Organizacije za osposobljavanja koje imaju sjedište u nekoj od država članica i odobrene su u skladu s Uredbom (EU) br. 1178/2011, pri provođenju osposobljavanja za letenje u Uniju, unutar ili izvan nje upravljaju:

(a) kompleksnim zrakoplovima i helikopterima na motorni pogon u skladu s odredbama iz Priloga VI;

(b) nekompleksnim zrakoplovima i helikopterima na motorni pogon kao i balonima i jedrilicama u skladu s odredbama iz Priloga VII.”;

(c) dodaju se sljedeći stavci 6. i 7.:

„6. Operateri upravljaju zrakoplovom samo za potrebe komercijalnih specijaliziranih operacija kako je utvrđeno u prilogima III. i VIII.

7. Letovima koji se obavljaju odmah prije, tijekom ili odmah nakon specijaliziranih operacija i izravno su povezani s tim operacijama upravlja se u skladu sa stavcima 3., 4. i 6., kako je primjenjivo. Osim kod padobranskih operacija, ukrcat će se najviše šest osoba neophodnih za misiju, osim članova posade.”

4. Članak 6. izmjenjuje se kako slijedi:

(a) stavak 1. briše se;

(b) umeće se sljedeći stavak 4.a:

„4.a Odstupajući od članka 5. stavaka 1. i 6., sljedeće operacije nekompleksnim zrakoplovima na motorni pogon mogu se obavljati u skladu s Prilogom VII.:

(a) letovi privatnih osoba koje dijele trošak, uz uvjet da izravan trošak dijele svi koji se nalaze u zrakoplovu, uključujući i pilota, a broj osoba koje dijele izravan trošak ograničen je na šest;

(b) letačka natjecanja ili leteće priredbe, uz uvjet da je naknada ili druga vrijedna nagrada pružene za takve letove ograničena na pokrivanje izravnih troškova i doprinos proporcionalan godišnjim troškovima kao i da nagrade nisu veće vrijednosti od one koju je naznačilo nadležno tijelo;

(c) uvodni letovi, skakanje padobranom ili letovi jedrilicama koje obavlja organizacija za osposobljavanje koja svoje sjedište ima u jednoj od država članica i odobrena je u skladu s Uredbom (EU) br. 1178/2011, ili organizacija stvorena s ciljem promicanja letačkog sporta ili rekreativnog letenja, uz uvjet da organizacija zrakoplovom upravlja na osnovi vlasništva ili najma bez posade, da let ne stvara dobit koja se razdjeljuje izvan organizacije te da kada su god uključene osobe koje nisu članovi te organizacije takav let predstavlja tek sporednu aktivnost te organizacije.”

5. Članak 8. izmjenjuje se kako slijedi:

(a) stavak 3. zamjenjuje se sljedećim:

„3. Operacije komercijalnog zračnog prijevoza helikopterom, operacije komercijalnog zračnog prijevoza balonom i operacije komercijalnog zračnog prijevoza jedrilicom moraju biti u skladu s nacionalnim zahtjevima.”;

(b) dodaje se sljedeći stavak 4.:

„4. Nekomercijalne operacije, uključujući nekomercijalne specijalizirane operacije, s kompleksnim zrakoplovima i helikopterima na motorni pogon, kao i komercijalne specijalizirane operacije sa zrakoplovima, helikopterima, balonima i jedrilicama nastavljaju se obavljati u skladu s primjenjivim nacionalnim zakonodavstvom u vezi ograničenja vremena letenja sve dok se ne usvoje i ne počnu primjenjivati povezana provedbena pravila.”

6. U članku 10. stavak 3. izmjenjuje se kako slijedi:

(a) u točki (a) riječi „Priloga III.” zamjenjuju se s „priloga II. i III.”.

(b) u točki (b) riječi „Priloga V., VI. i VII.” zamjenjuju se s „priloga II., V., VI. i VII.”.

7. U članku 10. dodaju se sljedeći stavci 4., 5., 6. i 7.:

„4. Odstupajući od stavka 1. drugog podstavka, države članice mogu odlučiti da ne primjenjuju odredbe priloga II., III., VII. i VIII. na specijalizirane operacije do 21. travnja 2017.

5. Ne odstupajući od stavka 1. drugog podstavka, države članice mogu odlučiti da ne primjenjuju odredbe priloga II., III. i IV. na:

(a) operacije komercijalnog zračnog prijevoza zrakoplovima klase performanse B ili nekompleksnim helikopterima, koje započinju i završavaju na istom aerodromu/istoj operativnoj površini do 21. travnja 2017.; i

(b) operacije komercijalnog zračnog prijevoza s balonima i jedrilicama do 21. travnja 2017.

6. Kada država članica koristi mogućnost iz stavka 5. točke (a), primjenjuju se sljedeća pravila:

(a) za zrakoplove, Prilog III. Uredbi (EEZ) br. 3922/91 i povezana nacionalna izuzeća u skladu s člankom 8. stavkom 2. Uredbe (EEZ) br. 3922/91;

(b) za helikoptere, nacionalni zahtjevi.

7. Kada država članica koristi mogućnost iz stavaka 3., 4. i 5., ona o tome obavješćuje Komisiju i Agenciju. U toj su obavijesti sadržani razlozi za odstupanje i njegovo trajanje, kao i program za provedbu koji sadrži predviđene aktivnosti i s njima povezane rokove.”

8. Prilozi od I. do VII. Uredbi (EU) br. 965/2012 izmjenjuju se kako je navedeno u Prilogu I. ovoj Uredbi.

9. Uredbi (EU) br. 965/2012 dodaje se Prilog VIII. (dio o komercijalnim specijalnim operacijama) kako je navedeno u Prilogu II. ovoj Uredbi.

Članak 2.

Ova Uredba stupa na snagu trećeg dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Primjenjuje se od 1. srpnja 2014.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 7. travnja 2014.

Za Komisiju
Predsjednik
José Manuel BARROSO

PRILOG I.

1. Prilog I. Uredbi (EU) br. 965/2012 izmjenjuje se kako slijedi:

(a) naslov se zamjenjuje s „Definicije izraza koji se upotrebljavaju u Prilozima II. do VIII.”;

(b) umeće se sljedeća stavka:

„11.a ‚masa praznog balona‘ je masa ustanovljena vaganjem balona sa svom postavljenom opremom naznačenu njegovom letačkom priručniku.”;

(c) točka 40. zamjenjuje se sljedećim:

„40. ‚ugovor o zakupu zrakoplova bez posade‘ je ugovor između poduzeća prema kojem se zrakoplovom upravlja na temelju svjedodžbe operatera zrakoplova zakupca ili, u slučaju komercijalnih operacija koje nisu komercijalni zračni prijevoz, na temelju odgovornosti zakupca.”;

(d) umeće se sljedeća stavka:

„117.a ‚stručnjak zadatka‘ je osoba koju je odredio operater ili treća strana ili koja djeluje kao poduzeće, koja izvršava zadatke na tlu koji su izravno povezani s određenim specijaliziranim zadatkom ili izvršava specijalizirane zadatke u zrakoplovu ili s njega.”;

(e) točka 120. zamjenjuje se sljedećim:

„120. ‚teret koji se prevozi‘ znači ukupna masa putnika, prtljage, tereta i prijenosne specijalističke opreme i, osim kod balona, uključujući bilo kakav balast.”;

(f) točka 127. zamjenjuje se sljedećim:

„127. ‚ugovor o zakupu zrakoplova s posadom‘ je ugovor:

- u slučaju operacija komercijalnog zračnog prijevoza, između zračnih prijevoznika u skladu s kojim se zrakoplovom upravlja na temelju svjedodžbe zračnog prijevoznika (AOC) zakupodavca, ili
- u slučaju komercijalnih operacija koje nisu komercijalni zračni prijevoz, između operatera u skladu s kojim se zrakoplovom upravlja na temelju odgovornosti zakupodavca.”

2. Prilog II. Uredbi (EU) br. 965/2012 izmjenjuje se kako slijedi:

(a) u stavku ARO.GEN.120 točka (d) točka 1., zarez i riječi „specijalizirano ovlaštenje upravljanja” umeću se nakon „odobrenje”;

(b) u stavku ARO.GEN.200 točki (c) riječi „ili ovlastilo” umeću se nakon „certificiralo”;

(c) u stavku ARO.GEN.205 točki (a) zarez i riječi „ovlaštenjem specijaliziranog upravljanja” umeću se nakon „početnim certificiranjem”;

(d) u stavku ARO.GEN.205 točki (b) zarez i riječ „ovlaštenja” umeću se nakon „certificiranja”;

(e) u stavku ARO.GEN.220 točki (a):

i. umeće se sljedeća stavka:

„4.a proces ovlaštenja visokorizične komercijalne specijalizirane operacije i trajnog nadzora imatelja odobrenja;”;

ii. točka 7. zamjenjuje se sljedećim

„7. nadzora nad osobama i organizacijama koje obavljaju djelatnosti unutar državnog područja države članice, ali ih nadzire, certificira ili ovlašćuje nadležno tijelo druge države članice ili Agencija, kako je dogovoreno između ovih tijela;”;

iii. u točku 9., zarez i riječi „ili ovlaštenju” umeću se nakon „certificiranju”;

(f) u stavku ARO.GEN.220 točki (b) umeće se sljedeće:

„(b) Nadležno tijelo održava popis svih certifikata organizacija i ovlaštenja specijaliziranih operacija koje je ono izdalo, kao i izjava koje je primilo;”;

(g) u stavku ARO.GEN.300 točki (a), stavke 1. i 2. zamjenjuju se sljedećim:

„1. sukladnost sa zahtjevima koji se primjenjuju na organizacije ili vrste operacija prije izdavanja certifikata, odobrenja ili ovlaštenja, prema potrebi;

2. daljnju sukladnost s primjenjivim zahtjevima organizacija koje je certificiralo, specijaliziranih operacija koje je ovlastilo i organizacija od koji je primilo izjavu;”;

(h) u stavku ARO.GEN.305 učinjene su sljedeće izmjene:

i. točka (d) zamjenjuje se sljedećim:

„(d) Za organizacije koje svoju aktivnost prijavljuju nadležnom tijelu, program nadzora se zasniva na osnovi posebne prirode organizacije, složenosti njezinih aktivnosti i rezultata prošlih nadzornih aktivnosti i procjena rizika povezanih s vrstom obavljene aktivnosti. To uključuje revizije i inspekcije, uključujući, prema potrebi, inspekcijske preglede na stajanci i nenajavljene inspekcijske preglede.”;

ii. točka (d1) umeće se kako slijedi:

„(d1) Za organizacije koje posjeduju ovlaštenje specijalnih operacija, program nadzora zasniva se u skladu s točkom (d) i vodi računa o prošlim i trenutnim postupcima ovlaštenja i razdoblju valjanosti ovlaštenja.”;

(i) u stavku ARO.GEN.350 točka (b) zamjenjuje se sljedećim:

„(b) Nadležno tijelo izdaje nalaz razine 1. kad se otkrije bilo kakva značajna neusklađenost s primjenjivim zahtjevima Uredbe (EZ) br. 216/2008 i njezinih provedbenih pravila, s postupcima i priručnicima organizacije ili s uvjetima za izdavanje odobrenja, certifikata, ovlaštenja specijaliziranih operacija ili sa sadržajem izjave, koja smanjuje sigurnost ili ozbiljno ugrožava sigurnost leta.”;

(j) u stavku ARO.GEN.350 točki (b) točkama 2. i 3., riječi „ili ovlaštenja specijaliziranih operacija” umeće se nakon riječi „certifikata organizacije”;

(k) u stavku ARO.GEN.350 točka (c) zamjenjuje se sljedećim:

„(c) Nadležno tijelo izdaje nalaz razine 2. kad se otkrije bilo kakva značajna neusklađenost s primjenjivim zahtjevima Uredbe (EZ) br. 216/2008 i njezinih provedbenih pravila, s postupcima i priručnicima organizacije ili s uvjetima za izdavanje odobrenja, certifikata, ovlaštenja specijaliziranih operacija ili sa sadržajem izjave, koja bi mogla smanjiti sigurnost ili ozbiljno ugroziti sigurnost leta.”;

(l) u stavku ARO.GEN.350 točki (d) točki 1., zarez i riječi „ovlaštenja specijaliziranih operacija” umeću se nakon „certifikata”;

(m) u stavku ARO.GEN.350 točki (e), zarez i riječi „ili ovlastilo” umeću se nakon riječi „organizacije, koju je certificiralo”;

(n) u stavku ARO.GEN.355 točki (a), upućivanje na Uredbu Komisije (EU) br. 290/2012 zamjenjuje se upućivanjem na Uredbu Komisije (EU) br. 1178/2011;

(o) Dodaje se sljedeći stavak ARO.GEN.360:

„ARO.GEN.360 Nalazi i mjere prisile - svi operateri

Ako se tijekom nadzora ili na bilo koji drugi način pronađe dokaz koji pokazuje da operater koji podliježe zahtjevima utvrđenima u Uredbi (EZ) br. 216/2008 i njezinim provedbenim pravilima ne ispunjava primjenjive zahtjeve, nadležno tijelo koje je utvrdilo neusklađenost poduzima mjere prisile potrebne za sprečavanje nastavka te neusklađenosti.”;

(p) u stavku ARO.OPS.100 dodaje se sljedeća točka (c):

„(c) Nadležno tijelo može odrediti specifična operativna ograničenja. Takva odobrenja se dokumentiraju u operativnim specifikacijama.”;

(q) u PODDIJELU OPS umeće se sljedeći ODJELJAK I.a:

„ODJELJAK I.a

Ovlaštenje visokorizičnih komercijalnih specijaliziranih operacija

ARO.OPS.150 Ovlaštenje visokorizičnih komercijalnih specijaliziranih operacija

(a) Nakon zaprimanja prijave za izdavanje ovlaštenja za komercijalne specijalizirane operacije, nadležno tijelo operatera proučava dokumentaciju operatera o procjeni rizika i standardne operativne postupke, povezane s jednom ili više planiranih operacija i razvijenih u skladu s relevantnim zahtjevima Priloga VIII. (Dio SPO).

(b) Nakon zadovoljavajuće procjene rizika i standardnih operativnih postupaka, nadležno tijelo operatera izdaje ovlaštenje, sukladno Dodatku VI. Ovlaštenje se izdaje na određeno ili neodređeno vrijeme. Uvjeti pod kojima je operater ovlašten provoditi jednu ili više visokorizičnih komercijalnih specijaliziranih operacija naznačeni su u ovlaštenju.

(c) Nakon primitka zahtjeva za promjenu ovlaštenja, nadležno tijelo operatera usklađuje se s točkama (a) i (b). Ono propisuje uvjete pod kojima operater može raditi tijekom promjena, osim ako nadležno tijelo ne utvrdi da ovlaštenje treba privremeno oduzeti.

(d) Nakon primitka zahtjeva za prvo obnavljanje ovlaštenja, nadležno tijelo operatera usklađuje se s točkama (a) i (b). Ono može u obzir uzeti prethodne procese ovlaštenja i aktivnosti nadzora.

- (e) Ne dovodeći u pitanje bilo kakve dodatne mjere prisile, kada operater provodi promjene bez predane procjene rizika i standardnih operativnih postupaka, nadležno tijelo operatera privremeno oduzima, ograničava ili opoziva ovlaštenje.
- (f) Nakon zaprimanja prijave za izdavanje ovlaštenja za prekograničnu visokorizičnu komercijalnu specijaliziranu operaciju, nadležno tijelo operatera proučava dokumentaciju operatera o procjeni rizika i standardne operativne postupke u koordinaciji s nadležnim tijelom mjesta gdje se operacija planira provoditi. Kada su oba tijela zadovoljna procjenom rizika i standardnim operativnim postupcima, nadležno tijelo operatera izdaje ovlaštenje.

ARO.OPS.155 Sporazumi o najmu

- (a) Nadležno tijelo odobrava sporazum o najmu koji uključuje treći zrakoplov registriranu u trećoj zemlji ili operatera iz treće zemlje kada operater koji drži odobrenje operatera zrakoplova dokaže sukladnost s ORO.SPO.100.
- (b) Odobrenje sporazuma o najmu zrakoplova bez posade privremeno se oduzima ili opoziva kada god se privremeno oduzme ili opozove svjedodžba o plovidbenosti zrakoplova.”;
- (r) u stavku ARO.OPS.200 točki (b) točki 2., nakon riječi „nekomercijalne operacije” umeću se riječi „i specijalizirane operacije”;
- (s) ARO.OPS.210 zamjenjuje se sljedećim:

„ARO.OPS.210 Određivanje udaljenosti ili lokalnog područja

Nadležno tijelo može odrediti udaljenost ili lokalno područje za potrebe operacija.”;

- (t) u poddijelu OPS umeće se sljedeći ODJELJAK III.:

„ODJELJAK III.

Nadzor operacija

ARO.OPS.300 Uvodni letovi

Nadležno tijelo može postaviti dodatne uvjete za uvodne letove koji se vrše u skladu s dijelom-NCO na području te države članice. Takvi uvjeti osiguravaju sigurne operacije i proporcionalni su.”;

- (u) u Dodatku I:
  - i. podnaslov se zamjenjuje s „(Raspored odobrenja operatera zračnog prijevoza)”;
  - ii. riječi „popis za odobrenje operatera zrakoplova” i bilješka 2. brišu se;
- (v) u Dodatku II. briše se riječ „polijetanje” koja se ponavlja, a bilješka 10. zamjenjuje se sljedećim:

„10. Umetanje primjenjive kategorije preciznog prilaženja: LTS CAT I, CAT II, OTS CAT II, CAT IIIA, CAT IIIB ili CAT IIIC. Upisuje se najmanja vidljivosti duž uzletno-sletne staze (RVR) u metrima i visina odluke (DH) u stopama. Za svaku navedenu kategoriju prilaza koristi se po jedan redak.”;
- (w) u Dodatku V. ispod riječi „nekomercijalne operacije” dodaju se riječi „specijalizirane operacije”;

- (x) Dodaje se sljedeći Dodatak VI.:

„Dodatak VI.

OVLAŠTENJE VISOKORIZIČNIH KOMERCIJALNIH SPECIJALIZIRANIH OPERACIJA	
Tijelo koje izdaje ovlaštenje ⁽¹⁾ :	
Br. ovlaštenja ⁽²⁾ :	
Ime operatera ⁽³⁾ :	
Adresa operatera ⁽⁴⁾ :	
Telefon ⁽⁵⁾ :	
Faks:	
E-pošta:	
Model zrakoplova i registracijske oznake ⁽⁶⁾ :	
Ovlaštene specijalizirane operacije ⁽⁷⁾ :	
Ovlašteno područje ili mjesto operacije ⁽⁸⁾ :	
Posebna ograničenja ⁽⁹⁾ :	
Ovime se potvrđuje da je ..... ovlaštena(a) za izvođenje visokorizičnih komercijalnih specijaliziranih operacija u skladu s ovim ovlaštenjem, standardnim operativnim postupcima operatera, Prilogom IV. Uredbi (EZ) br. 216/2008 i njezinim provedbenim pravilima.	
Datum izdavanja ⁽¹⁰⁾ :	Datum izdavanja ⁽¹¹⁾ :
	Naslov:

Obrazac EASA 151, 1. izdanje

⁽¹⁾ Ime i kontaktni podaci nadležnog tijela

⁽²⁾ Umetanje povezanog broja ovlaštenja.

⁽³⁾ Umetanje registriranog imena operatera i naziva tvrtke operatera, ako se razlikuju. Umetnite „Dba“ prije naziva tvrtke (skraćeno za „Posluje kao“).

⁽⁴⁾ Primarna adresa poslovanja operatera.

⁽⁵⁾ Podaci o broju telefona i faksa na primarnom mjestu poslovanja operatera, uključujući i pozivni broj države. Unijeti adresu e-pošte ako postoji.

⁽⁶⁾ Umetnite oznaku CAST (Commercial Aviation Safety Team)/IACO za marku, model i seriju zrakoplova ili glavnu seriju, ako je serija određena (npr. Boeing-737-3K2 ili Boeing-777-232). Taksonomija CAST/CAO dostupna je na: <http://www.intlaviationstandards.org/H>.

Registracijske oznake moraju se navesti u popisu posebnih odobrenja ili u operativnom priručniku. U potonjem slučaju, popis posebnih odobrenja odnosi se na povezanu stranicu operativnog priručnika.

⁽⁷⁾ Navedite vrstu operacije, npr. poljoprivreda, građevinarstvo, fotografija, ispitivanja, opažanje i ophodnja, zračno oglašivanje.

⁽⁸⁾ Popis zemljopisnog(ih) područja ili mjesta ovlaštene operacije (po zemljopisnim koordinatama ili letačkim informacijama o regiji ili nacionalnim ili regionalnim granicama).

⁽⁹⁾ Popis primjenjivih posebnih ograničenja (npr. samo VFR, samo dan itd.)

⁽¹⁰⁾ Datum izdavanja ovlaštenja (dd-mm-gggg).

⁽¹¹⁾ Titula, ime i potpis predstavnika nadležnog ovlaštenog tijela. Uz to, na ovlaštenje se može staviti i službeni pečat.”

3. Prilog III. Uredbi (EU) br. 965/2012 izmjenjuje se kako slijedi:

- (a) sva upućivanja na Uredbu (EZ) br. 1702/2003 zamjenjuju se upućivanjem na Uredbu Komisije (EU) br. 748/2012 ⁽¹⁾;
- (b) sva upućivanja na Uredbu (EZ) br. 290/2012 zamjenjuju se upućivanjem na Uredbu (EU) br. 1178/2011;
- (c) tekst ORO.GEN.005 zamjenjuje se sljedećim:

„Ovim se Prilogom utvrđuju zahtjevi kojih se mora pridržavati zračni prijevoznik koji obavlja:

- (a) operacije komercijalnog zračnog prijevoza (CAT);
- (b) komercijalne specijalizirane operacije;
- (c) nekomercijalne operacije s kompleksnim zrakoplovima na motorni pogon;
- (d) nekomercijalne specijalizirane operacije s kompleksnim zrakoplovima na motorni pogon.”;
- (d) u stavku ORO.GEN.105 nakon riječi „obveza izjave” umeću se riječi „ili ovlaštenje specijalizirane operacije”;
- (e) u stavku ORO.GEN.110 točka (a) zamjenjuje se sljedećim:

„(a) Operater je odgovoran za upravljanje zrakoplovom u skladu s Prilogom IV. Uredbi (EZ) br. 216/2008, kako je primjenjivo, relevantnim zahtjevima ovog Priloga i svojom svjedodžbom operatera zrakoplova ili ovlaštenjem specijaliziranog upravljanja (SPO ovlaštenjem) ili izjavom.”;

- (f) u stavku ORO.GEN.110 točki (c) nakon riječi „certifikat” umeću se zarez i riječi „ovlaštenja operatera zrakoplova”;
- (g) u stavku ORO.GEN.110 dodaje se sljedeća točka:

„(k) Neovisno o točki (j), operater jedrilice ili balona ili letova koji polijeću i slijeću na istom aerodromu ili operativnoj površini, pod VFR po danu, s

- i. zrakoplovima uzgonjenima jednim elisnim motorom s najvišom dopuštenom masom pri uzlijetanju preko 5 700 kg ili manjom i najvećim brojem putničkih sjedala od 5 ili manje; ili
- ii. drugim nekompleksnim helikopterima na motorni pogon s jednim motorom s najvećim brojem putničkih sjedala od 5 ili manje,

osigurava da je letačka posada primila prikladnu obuku ili upute koji im omogućuju prepoznavanje neprijavljenog opasnog tereta koje putnici unesu sa sobom ili kao teret.”;

- (h) u stavku ORO.GEN.115:

- i. naslov se zamjenjuje sa sljedećim: „Prijava za svjedodžbu operatera zrakoplova”;
- ii. u točki (a) riječ „zračnog” umeće se prije „certifikata operatera”;

⁽¹⁾ Uredba Komisije (EU) br. 748/2012 od 3. kolovoza 2012. o utvrđivanju provedbenih pravila za certifikaciju plovidbenosti i ekološku certifikaciju zrakoplova i s njima povezanih proizvoda, dijelova i uređaja te za certifikaciju projektnih i proizvodnih organizacija (SL L 224, 21.8.2012., str. 1.).

- (i) u stavku ORO.GEN.120 dodaje se sljedeća točka:
- „(d) Kada operater podložen ovlaštenju SPO poželi upotrijebiti alternativne načine sukladnosti, suglasan je s točkom (b) svaki puta kada takvi alternativni načini sukladnosti utječu na standardne operativne postupke koji su dio ovlaštenja i s točkom (c) u vezi izjavljenog dijela njegove organizacije i operacije.”;
- (j) naslov stavka ORO.GEN.125 zamjenjuje se sljedećim: **„Uvjeti odobrenja i povlastice imatelja svjedodžbe operatera zrakoplova”**;
- (k) naslov stavka ORO.GEN.130 zamjenjuje se sljedećim: **„Promjene povezane s imateljem svjedodžbe operatera zrakoplova”**;
- (l) naslov stavka ORO.GEN.135 zamjenjuje se sljedećim: **„Trajna valjanost svjedodžbe operatera zrakoplova”**;
- (m) u stavku ORO.GEN.140 točki (a) nakon riječi „certificiranju” umeću se zarez i riječi „ovlaštenju SPO”;
- (n) u stavku ORO.GEN.140 točki (b) nakon riječi „Pristup zrakoplovima iz točke (a)” umeću se riječi „u slučaju komercijalnog zračnog prijevoza” između zarezova;
- (o) stavak ORO.GEN.205 zamjenjuje se sljedećim:

„ORO.GEN.205 Ugovorene aktivnosti

- (a) Pri ugovaranju ili kupovini bilo kojeg dijela svojih aktivnosti, operater osigurava da je ugovorena ili kupljena usluga ili proizvod u skladu s primjenjivim zahtjevima.
- (b) Kada certificirani operater ili imatelj svjedodžbe operatera zrakoplova ugovara bilo koji dio svojih aktivnosti s organizacijom koja sama nije certificirana ili ovlaštena za obavljanje takve aktivnosti u skladu s ovim dijelom, organizacija s kojom je sklopljen ugovor radi na temelju odobrenja operatera. Organizacija koja sklapa ugovor osigurava da se nadležnom tijelu omogući pristup organizaciji s kojom je sklopljen ugovor, radi utvrđivanja trajne usklađenosti s primjenjivim zahtjevima.”;
- (p) u stavku ORO.AOC.100 točki (a) prije riječi „operacija” umeće se riječ „transportnih”;
- (q) u stavku ORO.AOC.100 točke (b) i (c) zamjenjuju se sljedećim:

„(b) Operater dostavlja nadležnom tijelu sljedeće informacije:

1. službeno ime podnositelja zahtjeva te njegovo poslovno ime, adresu i adresu za primanje poštanskih pošiljaka;
2. opis predložene operacije, uključujući tip(ove) i broj zrakoplova kojima će upravljati;
3. opis sustava upravljanja, uključujući organizacijsku strukturu;
4. ime odgovornog rukovoditelja;
5. imena imenovanih osoba koje se zahtijevaju stavkom ORO.AOC.135 točkom (a) zajedno s njihovim kvalifikacijama i iskustvom;
6. primjerak operativnog priručnika koji se zahtijeva stavkom ORO.MLR.100;
7. izjavu da je podnositelj zahtjeva provjerio svu dokumentaciju koja se šalje nadležnom tijelu i utvrdio da je ona u skladu s primjenjivim zahtjevima.

- (c) Podnositelji zahtjeva moraju nadležnom tijelu dokazati:
1. da ispunjavaju sve primjenjive zahtjeve Priloga IV. Uredbi (EZ) br. 216/2008, ovog Priloga te Priloga IV. (dio-CAT) i Priloga V. (dio-SPA) ovoj Uredbi;
  2. da svi zrakoplovi kojima upravlja imaju potvrdu o sposobnosti za zračni promet (CofA) u skladu s Uredbom (EU) br. 748/2012; i
  3. da su njegova organizacija i upravljanje primjereni i pravilno usklađeni s opsegom i područjem operacije.”;
- (r) u stavku ORO.AOC.125 točki (a) točki 1. podtočki ii. nakon riječi „komercijalnog” umeću se riječi „zračnog prijevoza”;
- (s) u stavku ORO.DEC.100 prva rečenica zamjenjuje se sljedećim:
- „Operater kompleksnog zrakoplova na motorni pogon koji obavlja nekomercijalne operacije ili nekomercijalne specijalizirane operacije te komercijalni specijalizirani operater.”;
- (t) sljedeći pododjeljak umeće se nakon PODODJELJKA DEC — DEKLARACIJA:

„PODODJELJAK SPO

KOMERCIJALNE SPECIJALIZIRANE OPERACIJE

ORO.SPO.100 Zajednički zahtjevi za komercijalne specijalizirane operatere

- (a) Komercijalni specijalizirani operater uz stavak ORO.DEC.100 usklađuje se i sa stavcima ORO.AOC.135, ORO.AOC.140 i ORO.AOC.150.
- (b) Zrakoplov ima potvrdu o sposobnosti za zračni promet (CofA) u skladu s Uredbom (EU) br. 748/2012 ili je u zakupu u skladu s točkom (c);
- (c) Komercijalni specijalizirani operater dobiva prethodno odobrenje nadležnog tijela i usklađuje se sa sljedećim uvjetima u slučaju:
1. zakupa zrakoplova operatera iz treće zemlje s posadom:
    - i. standardi sigurnosti operatera iz treće zemlje u pogledu kontinuirane plovidbenosti i letaćkih operacija jednaki su primjenjivim zahtjevima utvrđenim u Uredbi (EZ) br. 2042/2003 i ovoj Uredbi;
    - ii. zrakoplov operatera iz treće zemlje ima potvrdu o sposobnosti za zračni promet (CofA) izdanu u skladu s Prilogom 8. ICAO-a;
    - iii. trajanje unajmljivanja zrakoplova s posadom nije dulje od sedam mjeseci u bilo kojem razdoblju od 12 uzastopnih mjeseci; ili
  2. najma zrakoplova bez posade registrirane u trećoj zemlji:
    - i. utvrđena je operativna potreba koja se ne može ispuniti uzimanjem u najam zrakoplova registriranog u EU-u;
    - ii. trajanje najma zrakoplova bez posade nije dulje od sedam mjeseci u bilo kojem razdoblju od 12 uzastopnih mjeseci;
    - iii. osigurana je sukladnost s primjenjivim zahtjevima Uredbe (EZ) br. 2042/2003;

iv. zrakoplov je opremljen u skladu s Prilogom VIII. (Dio SPO).

ORO.SPO.110 Ovlaštenje visokorizičnih komercijalnih specijaliziranih operacija

- (a) Operater komercijalnih specijaliziranih operacija podnosi zahtjev i dobiva ovlaštenje koje izdaje nadležno tijelo operatera prije započinjanja visokorizične komercijalne specijalizirane operacije:
1. koja se izvršava nad područjem gdje u slučaju nužde postoji vjerojatnost dovođenja u opasnost sigurnosti trećih osoba na zemlji; ili
  2. koja, ako tako utvrdi nadležno tijelo mjera gdje se operacija obavlja, zbog svoje specifične naravi i lokalnog okruženja na kojem se provodi predstavlja visok rizik, osobito za treće strane na zemlji.
- (b) Operater dostavlja nadležnom tijelu sljedeće informacije:
1. službeno ime podnositelja zahtjeva te njegovo poslovno ime, adresu i adresu za primanje poštanskih pošiljaka;
  2. opis sustava upravljanja, uključujući organizacijsku strukturu;
  3. opis predložene operacije, uključujući tip(ove) i broj zrakoplova kojima će upravljati;
  4. dokumentacija procjene rizika i povezani standardni operativni postupci zahtijevani stavkom SPO.OP.230;
  5. izjava da je podnositelj zahtjeva provjerio svu dokumentaciju koja se šalje nadležnom tijelu i utvrdio da je ona u skladu s primjenjivim zahtjevima.
- (c) Zahtjev za izdavanje ovlaštenja ili njegove izmjene podnosi se u obliku i na način koji odredi nadležno tijelo, uzimajući u obzir primjenjive zahtjeve Uredbe (EZ) br. 216/2008 i njezinih provedbenih pravila.

ORO.SPO.115 Izmjene

- (a) Za svaku izmjenu koja utječe na raspon ovlaštenja ili ovlaštenih operacija potrebno je prethodno odobrenje nadležnog tijela. Za svaku promjenu koja nije pokrivena početnom procjenom rizika, nadležnom je tijelu potrebno predati izmijenjenu procjenu rizika i standardne operativne postupke.
- (b) Zahtjev za odobrenje ili izmjenu podnosi se prije provođenja bilo kakve takve promjene, kako bi nadležno tijelu moglo utvrditi trajnu usklađenost s Uredbom (EZ) br. 216/2008 i njezinim provedbenim pravilima i, prema potrebi, izmijeniti ovlaštenje. Operater dostavlja nadležnom tijelu svu odgovarajuću dokumentaciju.
- (c) Promjena se provodi tek nakon primitka formalnog odobrenja nadležnog tijela u skladu sa stavkom ARO.OPS.150.
- (d) Tijekom takvih promjena, operater djeluje u skladu s uvjetima koje, prema potrebi, propisuje nadležno tijelo.

ORO.SPO.120 Trajna valjanost

- (a) Operater koji posjeduje ovlaštenje za specijalizirane operacije pridržava se opsega i povlastica određenih u ovlaštenju.

(b) Ovlaštenje operatera ostaje valjano ako:

1. operater ispunjava relevantne zahtjeve Uredbe (EZ) br. 216/2008 i njezinih provedbenih pravila, uzimajući u obzir odredbe o postupanju s nalazima, kako je navedeno u stavku ORO.GEN.150;
2. se nadležnom tijelu odobri pristup operateru kako je određeno u stavku ORO.GEN.140, kako bi utvrdilo trajnu usklađenost s relevantnim zahtjevima Uredbe (EZ) br. 216/2008 i njezinih provedbenih pravila; i
3. ovlaštenje nije bilo otkazano ili opozvano.

(c) Nakon opoziva ili otkazivanja, ovlaštenje se bez odlaganja vraća nadležnom tijelu.”;

(u) stavak ORO.MLR.100 točka (b) zamjenjuje se sljedećim:

„(b) Sadržaj operativnog priručnika odražava zahtjeve određene u ovom Prilogu, Prilogu IV. (dio-CAT), Prilogu V. (dio-SPA), Prilogu VI. (dio-NCC) i Prilogu VIII. (dio-SPO) prema potrebi, i nije u suprotnosti s uvjetima sadržanim u operativnim specifikacijama svjedodžbe operatera zrakoplova, ovlaštenja SPO ili deklaracije i popisa specifičnih odobrenja, prema potrebi.”;

(v) u stavak ORO.MLR.100 umeće se sljedeća točka (g1):

„(g1) Za imatelje ovlaštenja SPO za svaku izmjenu povezanu s ovlaštenim standardnim operativnim postupcima potrebno je dobiti prethodno odobrenje prije nego što izmjene stupe na snagu.”;

(w) u stavku ORO.MLR.100 točki (h) nakon riječi „Bez obzira na točku (g)” umeću se riječi „i (g1)”;

(x) u stavku ORO.MLR.101 prva se rečenica zamjenjuje sljedećim:

„Osim kod operacija sa zrakoplovima uzgonjenima jednim elisnim motorom s najvećim brojem od 5 putničkih sjedala ili nekompleksnih helikoptera s jednim motorom s najvećim brojem od 5 putničkih sjedala koji polijeću i slijeću na istom aerodromu ili operativnoj površini prema vizualnim pravilima letenja danju i operacija s jedrilicama i balonima, glavna struktura operativnog priručnika je sljedeća.”;

(y) Stavak ORO.MLR.115 točka (a) zamjenjuje se sljedećim:

„(a) Sljedeće evidencije čuvaju se najmanje pet godina.

1. kod operatera komercijalnog zračnog prijevoza, evidencije o aktivnostima iz stavka ORO.GEN.200;
2. za prijavljene operacije, kopija izjave operatera, pojedinosti dobivenih odobrenja i operativni priručnik;
3. za imatelje ovlaštenja SPO, uz točku (a) točku 2., evidencije povezane s procjenom rizika provedenom u skladu sa stavkom SPO.OP.230 i povezanim standardnim operativnim postupcima.”;

(z) u stavku ORO.MLR.115 točki (b) točki 4. nakon riječi „opasnim robama” umeću se riječi „ako je primjenjivo”;

(aa) u stavku ORO.SEC.100.A naslov se zamjenjuje sljedećim

„**ORO.SEC.100 Zaštita pilotske kabine – zrakoplovi**”;

(ab) u stavku ORO.SEC.100.H naslov se zamjenjuje sljedećim

„ORO.SEC.105 Zaštita pilotske kabine – helikopteri“;

(ac) stavak ORO.FC.005 zamjenjuje se sljedećim:

„ORO.FC.005 Opseg

U ovom se dijelu utvrđuju zahtjevi koje mora ispuniti operater u pogledu osposobljavanja letačke posade, iskustva i kvalifikacije te uključuje:

(a) ODJELJAK 1. naznačava zajedničke zahtjeve primjenjive i na nekomercijalne operacije kompleksnim zrakoplovima na motorni pogon i sve komercijalne operacije;

(b) ODJELJAK 2. naznačava dodatne zahtjeve primjenjive na operacije komercijalnog zračnog prijevoza, uz iznimku:

1. operacija komercijalnog zračnog prijevoza jedrilicama ili balonima; ili

2. operacija komercijalnog zračnog prijevoza putnika koje se provode prema pravilima vizualnog letenja danju i polijeću i slijeću na istom aerodromu ili operativnoj površini i unutar lokalnog područja koje je naznačilo nadležno tijelo,

— zrakoplovima uzgonjenima jednim elisnim motorom s najvišom dopuštenom masom pri uzlijetanju preko 5 700 kg ili manjom i najvećim brojem putničkih sjedala od 5, ili

— drugih nekompleksnih helikoptera na motorni pogon, s jednim motorom i najvećim brojem sjedala od 5.

(c) ODJELJAK 3. naznačuje dodatne zahtjeve za komercijalne specijalizirane operacije i one na koje se upućuje u točki (b) točki 1. i 2.”;

(ad) U stavku ORO.FC.105:

i. u prvoj rečenici točke (c) na početak se umeću riječi „U slučaju komercijalnih operacija zrakoplovima i helikopterima” nakon kojih slijedi zarez;

ii. točka (d) zamjenjuje se sljedećim:

„(d) Točka (c) ne primjenjuje se u slučaju:

1. zrakoplova klase performanse B koji se koriste za dnevne operacije komercijalnog zračnog prijevoza prema pravilima VFR-a danju; i

2. operacija komercijalnog zračnog prijevoza putnika koje se provode danju po VFR-u, koje polijeću i slijeću na istom aerodromu ili operativnoj površini unutar lokalnog područja koje je odredilo nadležno tijelo, s helikopterima s jednim nekompleksnim motorom, s najvećim brojem putničkih sjedala od 5.”;

(ae) stavak ORO.FC.145 točka (c) zamjenjuje se sljedećim:

„(c) U slučaju operacija komercijalnog zračnog prijevoza, programe osposobljavanja i provjeravanja, uključujući nastavne planove i upotrebu pojedinačnih simulatora leta za osposobljavanje odobrava nadležno tijelo.”;

(af) nakon stavka ORO.FC.H.250 dodaje se sljedeći ODJELJAK:

„ODJELJAK 3.

Dodatni zahtjevi za komercijalne specijalizirane operacije i operacije komercijalnog zračnog prijevoza na koje se upućuje u stavku ORO.FC.005 točki (b) točkama 1. i 2.

ORO.FC.330 Periodično osposobljavanje i provjeravanje – provjera stručnosti operatera

- (a) Svaki član letачke posade prolazi provjeru stručnosti operatera kako bi dokazao svoju sposobnost za obavljanje uobičajenih, neuobičajenih i hitnih postupaka, pokrivajući bitne aspekte povezane sa specijaliziranim zadacima opisanima u operativnom priručniku.
  - (b) U obzir se prikladno uzima poduzimanje operacija pod pravilima instrumentalnog letenja ili tijekom noći.
  - (c) Razdoblje valjanosti provjere stručnosti operatera je 12 kalendarskih mjeseci. Razdoblje valjanosti računa se od kraja mjeseca u kojem je provjera bila obavljena. Kada se provjera stručnosti operatera izvede unutar posljednja tri mjeseca razdoblja valjanosti, novo razdoblje valjanosti počinje teći od prvobitnog datuma isteka.”;
- (ag) u drugoj rečenici stavka ORO.CC.100 točki (a) na početak se umeću riječi „Osim balona” nakon kojih slijedi zarez;
- (ah) Dodatak I. zamjenjuje se sljedećim:

„Dodatak I.

IZJAVA
u skladu s Uredbom Komisije (EU) br. 965/2012. o letačkim operacijama
<p>Operater</p> <p>Ime:</p> <p>Mjesto u kojem operater ima poslovni nastan ili boravište i mjesto iz kojeg se operacije usmjeruju:</p> <p>Ime i kontaktni podaci odgovornog rukovoditelja:</p>
<p>Organizacija upravljanja kontinuiranom plovidbenosti u skladu s Uredbom (EZ) br. 2042/2003</p> <p>Ime i adresa organizacije i upućivanje na odobrenje (kao u obrascu EASA 14)</p>
<p>Upravljanje zrakoplovom</p>
Datum početka upravljanja/datum primjene promjene:
<p>Vrsta operacije(a):</p> <p>☐ Dio-NCC: (naznačiti prisutnost putnika i/ili tereta)</p> <p>☐ Dio-SPO: (naznačiti vrstu aktivnosti)</p>
Vrsta(e) zrakoplova, registracija(e) i glavna baza:
Pojednosti dobivenog odobrenja (izjavi priložiti popis specifičnih odobrenja, ako je primjenjivo)
Pojednosti dobivenog odobrenja za specijalizirane operacije (priložiti ovlaštenja, ako je primjenjivo)
Popis alternativnih načina sukladnosti s upućivanjem na prihvatljive načine usklađivanja koje zamjenjuju (priložiti izjavi)
<p>Izjave</p> <p>☐ Dokumentacija sustava upravljanja uz operativne priručnike odražava primjenjive zahtjeve navedene u stavcima dio-ORO, dio-NCC, dio-SPO i dio-SPA. Svi letovi obavljat će se u skladu s postupcima i uputama sadržanim u operativnom priručniku.</p> <p>☐ Svi zrakoplovi kojima se upravlja imaju valjanu potvrdu o sposobnosti za zračni promet i sukladne su s Uredbom Komisije (EZ) br. 2042/2003.</p> <p>☐ Svi članovi letačkog osoblja i članovi kabinskog osoblja, po potrebi, osposobljeni su u skladu s primjenjivim zahtjevima.</p> <p>☐ (Ako je primjenjivo)</p> <p>Operater je proveo i dokazao sukladnost sa službeno priznatim industrijskim standardom.</p> <p>Upućivanje na standard:</p> <p>Certifikacijsko tijelo:</p> <p>Datum posljednje revizije sukladnosti:</p> <p>☐ O svakoj promjeni operacije koja utječe na informacije navedene u ovoj izjavi obavještava se nadležno tijelo.</p> <p>☐ Operater potvrđuje da su informacije navedene u ovoj izjavi točne.</p>
Datum, ime i potpis odgovornog rukovoditelja"

4. Prilog IV. Uredbi (EU) br. 965/2012 izmjenjuje se kako slijedi:

- (a) sva upućivanja na Uredbu (EZ) br. 1702/2003 zamjenjuju se upućivanjem na Uredbu (EU) br. 748/2012;
- (b) dodaje se sljedeći stavak CAT.GEN.105:

„CAT.GEN.105 Motorne jedrilice, jedrilice s pomoćnim motorom i miješani baloni

- (a) Jedrilicama s pomoćnim motorom, osim motornih jedrilica, upravlja se i oprema u skladu sa zahtjevima primjenjivim na jedrilice.
  - (b) Motornim jedrilicama (TMG) upravlja sljedeći zahtjeve za:
    - 1. zrakoplove na motorni pogon; i
    - 2. jedrilice kada se njima upravlja bez korištenja motora.
  - (c) Motorne jedrilice opremljene su u skladu sa zahtjevima primjenjivim na zrakoplove, osim ako drugačije nije naznačeno u stavku CAT.IDE.A.
  - (d) Miješanim balonima upravlja se u skladu sa zahtjevima za balone uzgonjenima vrućim zrakom.”;
- (c) u stavku CAT.GEN.MPA.180 točki (a) točka 5. i 6. zamjenjuju se sljedećim:
- „5. ovjerena vjerodostojna preslika svjedodžbe zračnog prijevoznika (AOC), uključujući i prijevod na engleski jezik kada je AOC izdan na drugom jeziku;
  - 6. specifikacije operacija bitne za vrstu zrakoplova, izdane zajedno sa AOC-om, uključujući i prijevod na engleski jezik u slučaju kada su specifikacije operacija izdane na drugom jeziku;”;
- (d) U PODODJELJKU A – OPĆI ZAHTJEVI, umeće se sljedeći ODJELJAK:

„ODJELJAK 2.

Zrakoplov bez motornog pogona

CAT.GEN.NMPA.100 Odgovornosti zapovjednika

- (a) Zapovjednik:
  - 1. je odgovoran za sigurnost svih članova posade i putnika u zrakoplovu, od trenutka njegovog ulaska u zrakoplov do trenutka izlaska nakon završetka leta;
  - 2. je odgovoran za upravljanje i sigurnost zrakoplova:
    - i. kod balona od početka trenutka napuhavanja kupole sve do ispuhavanja kupole, osim ako zapovjednik nije tijekom faze punjenja prenio odgovornost nekoj drugoj kvalificiranoj osobi sve dok on ne stigne kako je naznačeno u operativnom priručniku;
    - ii. kod jedrilica od trenutka početka postupka pokretanja sve dok se jedrilica ne zaustavi na kraju leta;
  - 3. ima ovlaštenje za izdavanje svih naredaba i za poduzimanje bilo kakvih odgovarajućih mjera radi postizanja sigurnosti zrakoplova i osoba i/ili imovine koji se u njemu prevoze, u skladu s točkom 7.c Priloga IV. Uredbi (EZ) br. 216/2008;

4. ima ovlaštenje da ne ukrca ili za iskrcavanje bilo koje osobe koja može predstavljati potencijalnu opasnost za sigurnost zrakoplova ili osoba u njemu;
  5. ne dopušta prijevoz zrakoplovom osobi za koju se čini da je pod utjecajem alkohola ili droga u takvom stupnju da bi mogla biti ugrožena sigurnost zrakoplova ili osoba u njemu;
  6. osigurava da si svi putnici primili upute o sigurnosti;
  7. osigurava pridržavanje svih operativnih postupaka i kontrolnih lista, u skladu s operativnim priručnikom;
  8. osigurava da se obavi predpoletni pregled u skladu sa zahtjevima Priloga I. (dio-M) Uredbi (EZ) br. 2042/2003;
  9. provjerava je li relevantna oprema za slučajeve u nuždi ostala lako dostupna za trenutačnu upotrebu;
  10. ispunjava odgovarajuće zahtjeve operatera u pogledu izvješćivanje o događajima;
  11. ispunjava zahtjeve povezane s ograničenjima u pogledu vremena provedenog na letu i na dužnosti te zahtjeve u pogledu odmora, koji su primjenjivi za njegove aktivnosti;
  12. kada obavlja zadaće za više od jednog operatera:
    - i. vodi vlastitu evidenciju o vremenu provedenom na letu i na dužnosti te o razdobljima odmora, kako je navedeno u primjenjivim zahtjevima ograničenja u pogledu vremena provedenog na letu; i
    - ii. svakom operateru dostavlja podatke potrebne za planiranje aktivnosti u skladu s primjenjivim zahtjevima ograničenja vremena provedenog na letu.
- (b) Zapovjednik ne obavlja zadaće u zrakoplovu:
1. kada je pod utjecajem psihoaktivnih tvari ili alkohola ili kada nije sposoban radi ozljede, iscrpljenosti, lijekova, bolesti ili drugih sličnih uzroka;
  2. dok ne prođe razumno vrijeme nakon ronjenja na velikim dubinama ili nakon davanja krvi;
  3. ako nisu ispunjeni primjenjivi medicinski zahtjevi;
  4. ako ima bilo kakvu sumnju u svoju sposobnost za obavljanje zadaća koje su mu dodijeljene; ili
  5. ako zna ili sumnja da pati od umora na što je upućeno u točki 7.f Priloga IV. Uredbi (EZ) br. 216/2008 ili se na drugi način osjeća nespremnim do te mjere da bi let mogao biti ugrožen.
- (c) Zapovjednik u slučaju izvanrednih događaja koji zahtijevaju trenutačno donošenje odluka i poduzimanje radnji poduzima radnje koje smatra potrebnim u danim okolnostima u skladu s točkom 7.d Priloga IV. Uredbi (EZ) br. 216/2008. U takvim slučajevima može, u interesu sigurnosti, odstupiti od pravila, operativnih postupaka i metoda.
- (d) Zapovjednik balona:
1. je odgovoran za upućivanje prije leta svih osoba koje pomažu pri napuhavanju i ispuhavanju kupole;

2. osigurava da nitko ne puši u balonu niti u njegovoj izravnoj blizini; i
3. osigurava da osobe koje pomažu pri napuhavanju i ispuhavanju kupole nose prikladnu zaštitnu odjeću.

CAT.GEN.NMPA.105 Dodatni član posade balona

- (a) Kada balon nosi više od 19 putnika, u njemu treba biti prisutan još najmanje jedan prikladno iskusan dodatan član posade radi pomaganja putnicima u slučaju nužde.
- (b) Dodatni član posade ne obavlja zadaće u balonu:
  1. pod utjecajem psihoaktivnih tvari ili alkohola;
  2. kada nije sposoban zbog ozljede, iscrpljenosti, lijekova, bolesti ili drugih sličnih uzroka; ili
  3. dok ne prođe razumno vrijeme nakon ronjenja na velikim dubinama ili nakon darivanja krvi.

CAT.GEN.NMPA.110 Autoritet zapovjednika

Operator poduzima sve razumne mjere kako bi osigurao da sve osobe koje se prevoze zrakoplovom poštuju sve zakonite naredbe koje izdaje zapovjednika radi osiguravanja sigurnosti zrakoplova i osoba ili stvari koje se njime prevoze.

CAT.GEN.NMPA.115 Zajednički jezik

Operator osigurava da svi članovi posade mogu međusobno komunicirati na zajedničkom jeziku.

CAT.GEN.NMPA.120 Prijenosni elektronički uređaji

Operator ne dopušta bilo kojoj osobi u zrakoplovu korištenje prijenosnog elektroničkog uređaja koji može negativno utjecati na učinak sustava i opreme zrakoplova te poduzima sve razumne mjere kako bi spriječio takvu upotrebu.

CAT.GEN.NMPA.125 Informacije o opremi za slučajeve nužde i opremi za preživljavanje koja se nalazi u zrakoplovu

Operator osigurava da su liste koje sadrže informacije o opremi za slučajeve nužde i opremi za preživljavanje koja se nalazi u svim njegovim zrakoplovima uvijek na raspolaganju za trenutno obavješćivanje centara za koordinaciju spašavanja (RCC).

CAT.GEN.NMPA.130 Alkohol i droge

Operator poduzima sve razumne mjere kako bi osigurao da u zrakoplov ne uđe ili se u njemu ne nalazi bilo koja osoba koja je pod tolikim utjecajem alkohola ili droga da bi mogla biti ugrožena sigurnost zrakoplova ili osoba u njemu.

CAT.GEN.NMPA.135 Ugrožavanje sigurnosti

Operator poduzima sve razumne mjere kako bi osigurao da niti jedna osoba zbog nesmotrenosti ili nemara postupajući ili propusti postupiti, čime:

- (a) ugrožava zrakoplov ili osobe u njemu ili na zemlji; ili
- (b) uzrokuje ili omogućava da zrakoplov ugrozi bilo koju osobu ili imovinu.

CAT.GEN.NMPA.140 Dokumenti, priručnici i informacije koje treba imati u zrakoplovu

(a) Pri svakom letu, osim ako je određeno drukčije, u zrakoplovu se nose izvornici ili preslike sljedećih dokumenata, priručnika i informacija:

1. letački priručnik zrakoplova (AFM) ili jednakovrijedni dokument/i;
2. izvorna potvrda o registraciji zrakoplova;
3. izvorna potvrda o sposobnosti za zračni promet (CofA);
4. potvrda o zaštiti od buke, prema potrebi;
5. preslika svjedodžbe zračnog prijevoznika;
6. operativne specifikacije relevantne za tip zrakoplova, izdane sa AOC-om, ako je primjenjivo;
7. dozvola za radijsku stanicu u zrakoplovu ako postoji;
8. potvrda/potvrde o osiguranju protiv treće strane;
9. dnevnik putovanja ili jednakovrijedni dokument za zrakoplov;
10. tehnička knjiga zrakoplova u skladu s Prilogom I. (dio-M) Uredbi (EZ) br. 2042/2003, ako je primjenjivo;
11. popis minimalne opreme ili lista odstupanja od konfiguracije, ako je primjenjivo;
12. detalji iz predanog plana leta usluga u zračnom prometu, prema potrebi;
13. važeće i primjerene zrakoplovne karte za rutu predloženog leta i za sve rute za koje se može razumno očekivati da bi se let mogao na njih preusmjeriti;
14. informacije o postupcima i vizualnim signalima koje koriste zrakoplovi koji presreću i zrakoplovi koje su presretani;
15. informacije o službama potrage i spašavanja za područje predviđenog leta;
16. odgovarajuća dokumentacija o uputama iz obavijesti zrakoplovnom osoblju i usluga zrakoplovnog informiranja;
17. odgovarajuće meteorološke informacije;
18. manifest putnika, prema potrebi;
19. za jedrilice, dokumentacija o masi i ravnoteži, a za balone dokumentacija o masi;
20. operativni plan leta, prema potrebi; i
21. bilo koja druga dokumentacija koja može biti važna za let ili koju zahtijevaju države preko kojih se obavlja let.

(b) Bez obzira na točku (a), ondje naznačeni dokumenti, priručnici i informacije mogu se nositi i u pomoćnom vozilu ili zadržati na aerodromu ili operativnoj površini u vezi planiranih letova:

1. polijetanje i slijetanje na istom aerodromu ili operativnoj površini; ili

2. ostajanje unutar lokalnog područja utvrđenog u operativnom priručniku.

CAT.GEN.NMPA.145 Davanje dokumentacije i zapisa

U razumnom roku nakon što to od njega zatraži osoba koju je za to ovlastilo nadležno tijelo, zapovjednik zrakoplova daje toj osobi dokumentaciju koja se mora nositi u zrakoplovu.

CAT.GEN.NMPA.150 Prijevoz opasnog tereta

(a) Prijevoz opasnog tereta se ne dopušta, osim:

1. ako nije podložan tehničkim uputama za siguran prijevoz opasnog tereta zrakom (ICAO Doc 9284-AN/905) u skladu s dijelom 1. tih Uputa; ili

2. ako ga nose putnici ili članovi posade, ili se nalazi u prtljazi, u skladu s dijelom 8. tehničkih uputa.

(b) Operater uspostavlja postupke kako bi osigurao da su poduzete sve razumne mjere za sprečavanje nenamjernog unošenja opasnog tereta u zrakoplov.

(c) Operater pruža osoblju potrebne informacije koje im omogućavaju obavljanje njihovih odgovornosti.”;

(e) u stavak CAT.OP.MPA.151 umeće se sljedeća točka (a1):

„(a1) Bez obzira na stavak CAT.OP.MPA.150 točke (b) do (d), za operacije koje polijeću i slijeću na istom aerodromu ili operativnoj površini sa zrakoplovima ELA2 pod pravilima vizualnog letenja po danu operater utvrđuje najnižu konačnu rezervu goriva u operativnom priručniku. Te konačne rezerve goriva nisu manje od količine potrebne za razdoblje letenja od 45 minuta.”;

(f) u PODODJELJKU B – OPERATIVNI POSTUPCI umeće se sljedeći ODJELJAK:

„ODJELJAK 2.

Zrakoplov bez motornog pogona

CAT.OP.NMPA.100 Uporaba aerodroma i operativnih mjesta

Operater upotrebljava samo one aerodrome i operativna mjesta koji su odgovarajući za predmetni(-e) tip(ove) zrakoplova i operaciju(-e).

CAT.OP.NMPA.105 Postupci za smanjenje buke - baloni i jedrilice s pomoćnim motorom

Zapovjednik uzima u obzir učinak buke zrakoplova istodobno osiguravajući da sigurnost ima prednost pred smanjenjem buke.

CAT.OP.NMPA.110 Opskrba i planiranje goriva ili balasta - baloni

(a) Operater osigurava da su poneseno gorivo ili balast dovoljni za planirano trajanje leta uz dodatnu rezervu od 30 minuta letenja.

(b) Izračuni zaliha goriva ili balasta zasnivaju se barem na sjedećim operativnim uvjetima pod kojima je potrebno voditi let:

1. podacima koje daje proizvođač balona;

2. predviđenim masama;

3. očekivanim meteorološkim uvjetima; i
4. postupcima i ograničenjima pružatelja usluga u zračnoj plovidbi.

(c) Izračuni se evidentiraju u operativnom planu leta.

CAT.OP.NMPA.115 Prijevoz posebnih kategorija putnika (SCP)

Osobe za koje su potrebni posebni uvjeti, pomoć i/ili uređaji pri dovođenju na let smatraju se posebnom kategorijom putnika i prevoze se pod uvjetima kojima se osigurava sigurnost zrakoplova i osoba u njemu, u skladu s postupcima koje je uspostavio operater.

CAT.OP.NMPA.120 Davanje uputa putnicima

Operater osigurava da su putnicima prije ili, po potrebi, tijekom leta pružene sigurnosne upute.

CAT.OP.NMPA.125 Priprema leta

Zapovjednik prije započinjanja leta:

- (a) utvrđuje svim raspoloživim razumnim sredstvima da su zemaljska oprema, uključujući komunikacijsku opremu i navigacijsku pomoć koje su dostupne i izravno potrebne za takav let radi sigurnog upravljanja zrakoplovom prikladne za vrstu operacije pod kojom će se let provoditi; i
- (b) je upoznat sa svim dostupnim meteorološkim informacijama primjerenih planiranom letu. Priprema za let udaljen od mjesta odlaska uključuje:
  1. proučavanje raspoloživih aktualnih vremenskih izvještaja i prognoza; i
  2. planiranje alternativnog postupka pripreme zbog predviđanja mogućnosti da se let zbog vremenskih uvjeta ne može završiti po planu.

CAT.OP.NMPA.130 Predaja plana leta usluga u zračnom prometu (ATS)

- (a) Ako ATS plan nije predan jer se to ne zahtijeva pravilima o letenju zrakoplova, moraju se predati odgovarajuće informacije kako bi se omogućilo, ako je potrebno, aktiviranje službi za uzbunjivanje.
- (b) Ako se operira s mjesta na kojem nije moguće predati ATS plan leta, zapovjednik ili operater dostavljaju ATS plan što je prije moguće nakon uzlijetanja.

CAT.OP.NMPA.135 Osiguravanje putničkog odjeljka i pilotske kabine - baloni

Zapovjednik osigurava da su prije polijetanja, slijetanja i kada god se to smatra potrebnim u interesu sigurnosti:

- (a) sva oprema i prtljaga pravilno osigurani; i
- (b) moguća je hitna evakuacija.

CAT.OP.NMPA.140 Pušenje u zrakoplovu

Pušenje u jedrilici ili balonu je zabranjeno za sve.

CAT.OP.NMPA.145 Meteorološki uvjeti

Zapovjednik započinje ili nastavlja let po pravilima vizualnog letenja samo kada najnovije dostupne informacije pokazuju da će vremenski uvjeti na ruti i na planiranom određištu u procijenjeno vrijeme biti na razini ili iznad razine primjenjivih operativnih minimuma pravila vizualnog letenja.

CAT.OP.NMPA.150 Led i drugi zagađivači – postupci na zemlji

Zapovjednik zrakoplova započinje polijetanje samo ako je zrakoplov čist od bilo kakvih naslaga koje mogu štetno djelovati na izvođenje ili mogućnost kontroliranja zrakoplova, osim u skladu s priručnikom o letenju zrakoplova.

CAT.OP.NMPA.155 Uvjeti za polijetanje

Zapovjednik se prije polijetanja uvjerava se da prema informacijama koje su mu dostupne, vrijeme na aerodromu ili operativnoj površini neće spriječiti sigurno polijetanje i odlazak;

CAT.OP.NMPA.160 Simulirane neuobičajene situacije tijekom leta

Zapovjednik osigurava da se pri prijevozu putnika ne potiču neuobičajene ili hitne situacije koje zahtijevaju primjenu postupaka za neuobičajene ili hitne situacije.

CAT.OP.NMPA.165 Upravljanje gorivom i balastom tijekom leta - baloni

Zapovjednik u redovitim intervalima provjerava da količina iskoristivog goriva i balasta koja je preostala tijekom leta nije manja od goriva i balasta potrebnih za nastavljavanje planiranog leta i planirane rezerve za slijetanje.

CAT.OP.NMPA.170 Upotreba dodatnog kisika

Zapovjednik zrakoplova osigurava da on i članovi letačke posade koji su uključeni u obavljanje dužnosti neophodnih za siguran rad zrakoplova tijekom leta upotrebljavaju dodatni kisik svaki put kada kabina premaši visinu 10 000 ft duže od 30 minuta i kada kabina premaši visinu 13 000 ft.

CAT.OP.NMPA.175 Uvjeti za prilaženje i slijetanje

Prije započinjanja prilaženja za slijetanje, zapovjednik mora biti siguran da, u skladu s raspoloživim informacijama, vrijeme na planiranom aerodromu ili operativnoj površini i uvjeti na planiranoj površini koju namjerava koristiti neće spriječiti siguran prilaz i slijetanje.

CAT.OP.NMPA.180 Operativna ograničenja – baloni uzgonjeni vrućim zrakom

(a) Balon uzgonjen na vrući zrak ne slijeće po noći, osim u slučajevima nužde.

(b) Balon uzgonjen vrućim zrakom može poletjeti tijekom noći pod uvjetom da na njemu ima dostatno goriva za slijetanje tijekom dana.

CAT.OP.NMPA.185 Operativna ograničenja – jedrilice

Jedrilicom se upravlja samo danju.”;

(g) u točki (b) podtočki 4. stavka CAT.POL.A.240, „ORO.OPS” zamjenjuje se s „ORO.FC”;

(h) u stavku CAT.POL.A.310 dodaje se sljedeća točka (e):

„(e) Zahtjevi iz točke (a) podtočke 3., točke (a) podtočke 4., točke (a) podtočke 5., točke (b) podtočke 2. i točke (c) podtočke 2. ne primjenjuju se na operacije prema pravilima vizualnog letenja danju.”;

(i) U točki (b) stavka CAT.POL.A.405 upućivanje na „stavkom CAT.POL.A.405 točkom (b) ili (c)” zamjenjuje se upućivanjem na „stavkom CAT.POL.A.400 točkom (b) ili (c)”;

- (j) U PODODJELJKU C – IZVEDBENE ZNAČAJKE ZRAKOPLOVA I OPERATIVNA OGRANIČENJA umeću se sljedeći ODJELJCI 4. i 5.:

„ODJELJAK 4.

Jedrilice

CAT.POL.S.100 Operativna ograničenja

- (a) Tijekom bilo koje faze operacije, opterećenje, masa i mjesto težišta položaja jedrilice su sukladni s ograničenjima navedenima u letačkom priručniku zrakoplova ili operativnom priručniku, ako je on više ograničavajući.
- (b) Natpisi, popisi, oznake instrumenata ili njihova kombinacija koja sadrži ta operativna ograničenja koja letački priručnik zrakoplova propisuje da budu vidljiva su prikazana u jedrilici.

CAT.POL.S.105 Vaganje

- (a) Operater osigurava da su masa i na mjesto težišta svake jedrilice utvrđeni stvarnim vaganjem prije početka njegove upotrebe. Skupne učinke izmjena i popravaka na masu i ravnotežu potrebno je uzeti u obzir i primjereno dokumentirati. Navedene informacije stavljaju se na raspolaganje zapovjedniku. Jedrilica se ponovo važe ako učinak izmjena na masu i ravnotežu nije točno poznat.
- (b) Vaganje provodi proizvođač jedrilice u skladu s Uredbom (EZ) br. 2042/2003, kako je primjenjivo.

CAT.POL.S.110 Izvođenje

Zapovjednik upravlja jedrilicom samo ako su njezine izvedbene značajke dovoljne za sukladnost s primjenjivim pravilima letenja i svim drugim ograničenjima primjenjivim na let, zračni prostor ili korištene aerodrome ili operativne površine, vodeći računa o točnosti svih korištenih karata.

ODJELJAK 5.

Baloni

CAT.POL.B.100 Operativna ograničenja

- (a) Tijekom bilo koje faze operacije, opterećenje i masa balona moraju biti u skladu s ograničenjima navedenim u letačkom priručniku zrakoplova ili u operativnom priručniku, ako je on više ograničavajući.
- (b) Natpisi, popisi, oznake instrumenata ili njihova kombinacija koja sadrži ta operativna ograničenja koja AFM propisuje da budu vidljiva su prikazana u balonu.

CAT.POL.B.105 Vaganje

- (a) Operater osigurava da je masa balona utvrđena stvarnim vaganjem prije prvog pokretanja. Skupne učinke izmjena i popravaka na masu potrebno je uzeti u obzir i primjereno dokumentirati. Navedene informacije stavljaju se na raspolaganje zapovjedniku. Balon se mora ponovo izvagati ako učinak izmjena na masu nije točno poznat.
- (b) Vaganje izvršava proizvođač balona ili se vrši u skladu s Uredbom Komisije (EZ) br. 2042/2003, po potrebi.

CAT.POL.B.110 Sustav za određivanje mase

- (a) Operater balona uspostavlja sustav koji utvrđuje na koji se način sljedeće stavke točno određuju za svaki let kako bi se zapovjedniku omogućilo da provjeri jesu li usklađena ograničenja letačkog priručnika:

1. masa praznog balona;

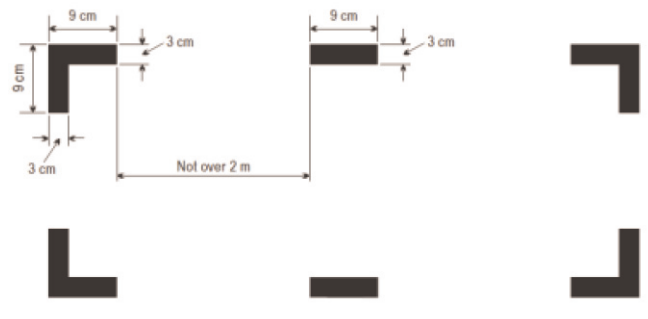
2. masa tereta koji se prevozi;
  3. masa utočenog goriva ili balasta;
  4. masa pri polijetanju;
  5. utovar balona obavljan pod nadzorom zapovjednika ili kvalificiranog osoblja;
  6. priprema dokumentacije i raspolaganje njome.
- (b) Zapovjednik mora moći replicirati izračun mase na osnovi elektroničkih izračuna.
- (c) Dokumentacija o masi priprema se prije svakog leta i dokumentira u operativnom planu leta.

CAT.POL.B.115 Performansa

Zapovjednik upravlja balonom samo ako su njegove performanse dovoljne za sukladnost s primjenjivim pravilima letenja i svim drugim ograničenjima primjenjivim na let, zračni prostor ili korištene aerodrome ili operativne površine, vodeći računa o točnosti svih korištenih karata.”;

- (k) u točki (c) stavka CAT.IDE.A.100, točki (d) stavka CAT.IDE.A.215 i u točki (c) stavka CAT.IDE.H.100 riječ „mora se” zamjenjuje se sa „se”;
- (l) u stavku CAT.IDE.A.260 slika 1. zamjenjuje se sa sljedećom slikom:

Slika 1.

- (m) u PODODJELJKU D – INSTRUMENTI, PODACI I OPREMA umeću se sljedeći ODJELJCI 3. i 4.:

„ODJELJAK 3.

Jedrilice

CAT.IDE.S.100 Instrumenti i oprema – općenito

- (a) Instrumenti i oprema koji se zahtijevaju ovim pododjeljkom odobravaju se u skladu s Uredbom (EU) br. 748/2012 ako:
1. ih upotrebljava letачka posada za upravljanje putanjom leta;
  2. se upotrebljavaju za ispunjavanje zahtjeva iz CAT.IDE.S.140;
  3. se upotrebljavaju za ispunjavanje zahtjeva iz CAT.IDE.S.145; ili
  4. su ugrađeni u jedrilicu.

- (b) Sljedeće predmete, ako se zahtijevaju ovim poddijelom, nije potrebno odobriti kao opremu:
1. ručna prijenosna svjetiljka;
  2. točni mjerač vremena; i
  3. oprema za preživljavanje i signaliziranje.
- (c) Instrumenti i oprema koji se ne zahtijevaju ovim poddijelom te sva druga oprema koja se ne zahtijeva drugim primjenjivim prilozima, ali se nosi na zrakoplovu, ispunjavaju sljedeće zahtjeve:
1. informacije koje se dostavljaju tim instrumentima, opremom ili dodatnom opremom, letačka posada ne upotrebljava za ispunjavanje zahtjeva iz Priloga I. Uredbi (EZ) br. 216/2008; i
  2. instrumenti i oprema ne utječu na plovidbenost zrakoplova, čak ni u slučaju zatajenja ili kvarova.
- (d) Instrumenti i oprema spremni su za uporabu ili su dostupni s mjesta na kojem sjedi član letačke posade koji ih treba upotrebljavati.
- (e) Sva zahtijevana oprema za spašavanje lako je dostupna za neposrednu uporabu.

CAT.IDE.S.105 Minimalna oprema za let

Let se ne započinje ako bilo koji instrumenti, elementi opreme ili funkcije jedrilice koji se zahtijevaju za predviđeni let nisu ispravni ili nedostaju, osim ako se jedrilicom ne upravlja u skladu s listom minimalne opreme.

CAT.IDE.S.110 Operacije prema pravilima VFR-a – instrumenti za letenje i navigaciju

- (a) Jedrilice kojima se upravlja prema pravilima VFR-a tijekom dana opremljeni su napravom za mjerenje i prikazivanje:
1. magnetnog smjera, u slučaju jedrilica s pomoćnim motorom;
  2. vremena u satima, minutama i sekundama;
  3. visine tlaka, i
  4. naznačene brzine.
- (b) Jedrilice kojima se upravlja u uvjetima kada jedrilicu nije moguće zadržati na željenoj putanji leta bez jednoga ili više dodatnih instrumenata, uz opremu iz točke (a) opremljeni su i napravom za mjerenje i prikazivanje:
1. vertikalne brzine;
  2. položaja ili skretanja i klizanja; i
  3. magnetnog smjera.

CAT.IDE.S.115 Letovi u oblacima – instrumenti za letenje i navigaciju

Jedrilice namijenjene letovima u oblacima opremljeni su napravom za mjerenje i prikazivanje:

- (a) magnetnog smjera;

- (b) vremena u satima, minutama i sekundama;
- (c) visine tlaka,
- (d) naznačene brzine;
- (e) vertikalne brzine; i
- (f) položaja ili skretanja i klizanja.

CAT.IDE.S.120 Sjedala i sustav vezivanja

(a) Jedrilice su opremljene:

1. sjedalom za svaku ukrcanu osobu; i
2. sigurnosnim pojasom sa sustavom vezivanja gornjeg dijela trupa za svako sjedalo u skladu s priručnikom o letenju zrakoplova (AFM).

(b) Sigurnosni pojas sa sustavom za zadržavanje gornjeg dijela trupa koji ima jednu točku za otkopčavanje.

CAT.IDE.S.125 Dodatni kisik

Jedrilice namijenjene letovima na visinama tlaka iznad 10 000 ft opremljeni su napravom za pohranjivanje i raspodjelu kisika i nose dostatno kisika za disanje za opskrbu:

- (a) članova posade za svako razdoblje duže od 30 minuta ako će visina tlaka biti između 10 000 ft i 13 000 ft; i
- (b) svih članova posade i putnika za svako razdoblje u kojem će visina tlaka biti iznad 13 000 ft.

CAT.IDE.S.130 Let iznad vode

Zapovjednik jedrilice namijenjene letovima iznad vode utvrđuje rizike za preživljavanje osoba iz jedrilice u slučaju prisilnog slijetanja na vodi, na osnovi čega odlučuje o prijevozu:

- (a) prsluka za spašavanje ili jednakovrijednog zasebnog uređaja za plutanje za sve osobe u jedrilici koji se nose ili su smješteni na mjestu koje je dostupno sa sjedala osobe za čiju su uporabu predviđeni;
- (b) o odašiljača signala s mjesta nesreće (ELT) ili osobnog lokacijskog uređaja (PLB) koji na sebi ima član posade ili putnik i koji mora moći odašiljati signale istodobno na 121,5 MHz i 406 MHz; i
- (c) opreme za davanje znakova za pomoć pri izvođenju leta:
  1. iznad vode na udaljenosti od kopna koja je izvan udaljenosti za jedrenje; ili
  2. gdje je uzletna ili prilazna putanja smještena iznad vode, tako da bi se u slučaju nesreće moralo prisilno sletjeti na vodu.

CAT.IDE.S.135 Oprema za preživljavanje

Jedrilice namijenjene letovima iznad područja na kojima bi potraga i spašavanje bili osobito teški opremljeni su signalnim uređajima i opremom za spašavanje primjerenom području koje je potrebno preletjeti.

CAT.IDE.S.140 Oprema za radijsku komunikaciju

- (a) Ako je to u skladu sa zahtjevima za zračni prostor u kojem lete, jedrilice su opremljene opremom za radijsku komunikaciju s pomoću koje se mora moći izvoditi dvosmjerna komunikacija s aeronautičkim postajama ili na frekvencijama koje su u skladu sa zahtjevima za zračni prostor.
- (b) Opremom za radijsku komunikaciju, ako se zahtijeva točkom (a), omogućuje se komunikacija u hitnim slučajevima na aeronautičkoj frekvenciji 121,5 MHz.

CAT.IDE.S.145 Navigacijska oprema

Jedrilice su opremljene svom navigacijskom opremom potrebnom za rad u skladu s:

- (a) planom leta (ATS), po potrebi; i
- (b) primjenjivim zahtjevima za zračni prostor.

CAT.IDE.S.150 Transponder

Ako je to u skladu sa zahtjevima za zračni prostor u kojem lete, jedrilice su opremljene transponderom sekundarnog nadzornog radara (SSR) sa svim zahtijevanima mogućnostima.

*Odjeljak 4***Baloni****CAT.IDE.B.100 Instrumenti i oprema – općenito**

- (a) Instrumenti i oprema koji se zahtijevaju ovim pododjeljkom odobravaju se u skladu s Uredbom (EU) br. 748/2012 ako:
1. ih upotrebljava letačka posada za utvrđivanje putanje leta;
  2. se upotrebljavaju za ispunjavanje zahtjeva iz CAT.IDE.B.155; ili
  3. su ugrađeni u balon.
- (b) Sljedeće predmete, ako se zahtijevaju ovim pododjeljom, nije potrebno odobriti kao opremu:
1. ručna prijenosna svjetiljka;
  2. točni mjerač vremena;
  3. pribor za prvu pomoć;
  4. oprema za preživljavanje i signaliziranje;
  5. alternativni izvori paljenja;
  6. vatrogasnim pokrivačem ili vatrootpornim zaklopcem;
  7. uže za bacanje; i
  8. nož.

- (c) Instrumenti i oprema koji se ne zahtijevaju ovim poddijelom te sva druga oprema koja se ne zahtijeva drugim primjenjivim priložima, ali se nosi na zrakoplovu, ispunjavaju sljedeće zahtjeve:
1. informacije koje se dostavljaju tim instrumentima, opremom ili dodatnom opremom, letačka posada ne upotrebljava za ispunjavanje zahtjeva iz Priloga I. Uredbi (EZ) br. 216/2008; i
  2. instrumenti i oprema ne utječu na plovidbenost balona, čak ni u slučaju zatajenja ili kvarova.
- (d) Instrumenti i oprema spremni su za uporabu ili su dostupni s mjesta na kojem sjedi član letačke posade koji ih treba upotrebljavati.
- (e) Sva zahtijevana oprema za spašavanje lako je dostupna za neposrednu uporabu.

CAT.IDE.B.105 Minimalna oprema za let

Let se ne započinje ako bilo koji instrumenti, elementi opreme ili funkcije balona koji se zahtijevaju za predviđeni let nisu ispravni, osim ako se balonom ne upravlja u skladu s listom minimalne opreme:

CAT.IDE.B.110 Operativna svjetla

Baloni koji lete noću opremljeni su:

- (a) svjetlima za izbjegavanje sudara;
- (b) sredstvima za primjereno osvjjetljenje svih instrumenata i opreme potrebnih za siguran rad balona; i
- (c) ručnom prijenosnom svjetiljkom.

CAT.IDE.B.115 Operacije prema pravilima VFR-a – instrumenti za letenje i navigaciju i pridružena oprema

Baloni kojima se upravlja po pravilima VFR-a moraju biti opremljeni:

- (a) napravom za prikazivanje smjera zanosa; i
- (b) napravama za mjerenje i prikazivanje:
  1. vremena u satima, minutama i sekundama;
  2. vertikalne brzine ako se zahtijeva u skladu s priručnikom o letenju zrakoplova (AFM);
  3. visine tlaka ako se zahtijeva u skladu s priručnikom o letenju zrakoplova, zahtjevima za zračni prostor ili ako se visina treba nadzirati radi uporabe kisika. i
  4. osim kod balona uzgonyjenih plinom, pritisak svakog dovoda plina za izgaranje.

CAT.IDE.B.120 Sustavi za vezivanje

Baloni sa zasebnim spremnikom za zapovjednika trebaju biti opremljeni sustavom za vezivanje za zapovjednika.

CAT.IDE.B.125 Pribor za prvu pomoć

- (a) Baloni moraju biti opremljeni priborom za prvu pomoć.
- (b) Dodatan pribor za prvu pomoć nalazi se u pomoćnom vozilu.
- (c) Pribor za prvu pomoć:
  - 1. lako je dostupan za uporabu; i
  - 2. dopunjuje se.

CAT.IDE.B.130 Dodatni kisik

Baloni namijenjeni letovima na visinama tlaka iznad 10 000 ft opremljeni su napravom za pohranjivanje i raspodjelu kisika i nose dostatno kisika za disanje za opskrbu:

- (a) članova posade za svako razdoblje duže od 30 minuta ako će visina tlaka biti između 10 000 ft i 13 000 ft; i
- (b) svih članova posade i putnika za svako razdoblje u kojem će visina tlaka biti iznad 13 000 ft.

CAT.IDE.B.135 Ručni aparati za gašenje požara

Baloni su opremljeni najmanje jednim ručnim aparatom za gašenje požara ako se zahtijeva primjenjivijim certifikacijskim zahtjevima.

CAT.IDE.B.140 Let iznad vode

Zapovjednik balona namijenjen letovima iznad vode utvrđuje rizike za preživljavanje osoba iz balona u slučaju prisilnog slijetanja na vodi, na osnovi čega odlučuje o prijevozu:

- (a) prsluka za spašavanje ili jednakovrijednog zasebnog uređaja za plutanje za sve osobe u balonu mlađe od 24 mjeseca koji se nose ili su smješteni na mjestu koje je dostupno s postaje osobe za čiju su uporabu predviđeni;
- (b) o odašiljača signala s mjesta nesreće (ELT) ili osobnog lokacijskog uređaja (PLB) koji na sebi ima član posade ili putnik i koji mora moći odašiljati signale istodobno na 121,5 MHz i 406 MHz; i
- (c) opreme za davanje znakova za pomoć.

CAT.IDE.B.145 Oprema za preživljavanje

Baloni namijenjeni letovima iznad područja na kojima bi potraga i spašavanje bili osobito teški opremljeni su signalnim uređajima i opremom za spašavanje primjerenom području koje je potrebno preletjeti.

CAT.IDE.B.150 Razna oprema

- (a) Baloni su opremljeni zaštitnim rukavicama za sve članove posade.
- (b) Baloni uzgonjeni vrućim zrakom i miješani baloni opremljeni su:
  - 1. alternativnim izvorom paljenja;
  - 2. napravom za mjerenje i prikazivanje količine goriva;

3. vatrogasnim pokrivačem ili vatrootpornim zaklopcem; i

4. užetom za bacanje najmanje dužine od 25 m.

(c) Baloni uzgonjeni plin opremljeni su:

1. nožem; i

2. užetom za bacanje najmanje dužine od 20 m izrađenog od prirodnih vlakana ili elektrostatski vodljivog materijala.

CAT.IDE.B.155 Oprema za radijsku komunikaciju

(a) Ako je to u skladu sa zahtjevima za zračni prostor u kojem lete, baloni su opremljeni opremom za radijsku komunikaciju s pomoću koje se mora moći izvoditi dvosmjerna komunikacija s aeronautičkim postajama ili na frekvencijama koje su u skladu sa zahtjevima za zračni prostor.

(b) Opremom za radijsku komunikaciju, ako se zahtijeva točkom (a), omogućuje se komunikacija u hitnim slučajevima na aeronautičkoj frekvenciji 121,5 MHz.

CAT.IDE.B.160 Transponder

Ako je to u skladu sa zahtjevima za zračni prostor u kojem lete, baloni su opremljeni transponderom sekundarnog nadzornog radara (SSR) sa svim zahtijevanima mogućnostima.”

5. Prilog V. Uredbi (EU) br. 965/2012 izmjenjuje se kako slijedi:

(a) sva upućivanja na Uredbu (EZ) br. 1702/2003 zamjenjuju se upućivanjem na Uredbu (EU) br. 748/2012;

(b) u stavku SPA.GEN.100 točka (a) točka 1., riječi „zračni prijevoz” brišu se;

(c) stavak SPA.DG.100 zamjenjuje se sljedećim:

„SPA.DG.100 Prijevoz opasnog tereta

Osim kako je predviđeno u Prilogu IV. (dio-CAT), Prilogu VI. (dio-NCC), Prilogu VII. (dio-NCO) i Prilogu VIII. (dio-SPO), operater može obavljati zračni prijevoz opasnog tereta samo ako ima odobrenje nadležnog tijela.”

6. U Prilogu VI. Uredbi (EU) br. 965/2012 točka (b) stavka NCC.POL.125 zamjenjuje se sljedećim:

„(b) S iznimkom zrakoplova na turboelisni pogon i najvišom dopuštenom masom od 5 700 kg ili manjom pri uzlijetanju, u slučaju kvara motora za vrijeme polijetanja, zapovjednik zrakoplova osigurava da zrakoplov može:

1. prekinuti uzlijetanje i zaustaviti se u okviru raspoložive udaljenosti za ubrzavanje i zaustavljanje ili uzletno-sletne staze; ili

2. nastaviti polijetanje i nadvisiti sve prepreke u smjeru putanje leta u primjerenom razmaku dok zrakoplov nije u poziciji da ispuni zahtjeve iz NCC.POL.130.”

7. Prilog VII. Uredbi (EU) br. 965/2012 izmjenjuje se kako slijedi:

(a) sva upućivanja na Uredbu (EZ) br. 1702/2003 zamjenjuju se upućivanjem na Uredbu (EU) br. 748/2012;

(b) stavak NCO.GEN.102 izmjenjuje se kako slijedi:

i. naslov se zamjenjuje sa sljedećim:

„Motorne jedrilice, jedrilice s pomoćnim motorom i miješani baloni”;

ii. dodaje se sljedeća točka (d):

„(d) Miješanim balonima upravlja se u skladu sa zahtjevima za balone uzgonjenima vrućim zrakom.”;

(c) umeće se sljedeća točka NCO.GEN.103:

„NCO.GEN.103 Uvodni letovi

Uvodni letovi na koje se upućuje u članka 6. točki 5. podtočki (c) ove Uredbe kada se provode u skladu s ovim prilogom:

(a) počinju i završavaju na istom aerodromu ili operativnoj površini, osim kod balona i jedrilica;

(b) upravlja se po danu prema pravilima VFR-a;

(c) su pod nadzorom osobe koja je imenovana kao odgovorna za njihovu sigurnost; i

(d) su sukladni sa svim drugim uvjetima koje je utvrdilo nadležno tijelo.”;

(d) NCO.GEN.106 se zamjenjuje sljedećim:

„NCO.GEN.106 Odgovornosti i ovlasti zapovjednika zrakoplova — baloni

Zapovjednik balona uz stavak NCO.GEN.105:

(a) je odgovoran za upućivanje prije leta svih osoba koje pomažu pri napuhavanju i ispuhavanju kupole;

(b) osigurava da nitko ne puši u balonu niti u njegovoj izravnoj blizini; i

(c) osigurava da osobe koje pomažu pri napuhavanju i ispuhavanju kupole nose prikladnu zaštitnu odjeću.”;

(e) u točki (a) podtočki 10. stavka NCO.GEN.135 nakon riječi „za rutu” umeće se riječ „područje”;

(f) u stavku NCO.OP.110 točki (c), u prvoj rečenici, nakon riječi „će” umeće se riječ „samo”;

(g) naslov stavka NCO.OP.113. zamjenjuje se sljedećim: **„Operativni minimumi aerodroma – operacije kruženja s helikopterima na kopnu”;**

(h) u stavku NCO.OP.127 točke (a) i (b) riječ „plin” briše se;

(i) stavak NCO.OP.215 zamjenjuje se sljedećim:

„NCO.OP.215 Operativna ograničenja – baloni uzgonjeni vrućim zrakom

(a) Balon uzgonjen na vrući zrak ne slijeće noću, osim u slučaju nužde.

(b) Balon uzgonjeni na vrući zrak može poletjeti po noći, uz uvjet da nosi dovoljno goriva za slijetanje po danu.”;

(j) stavak NCO.POL.105 točka (b) zamjenjuje se sljedećim:

„(b) Vaganje obavlja:

1. za zrakoplove i helikoptere, proizvođač zrakoplova ili odobrena organizacija za održavanje; i
2. za jedrilice i balone, proizvođač zrakoplova ili se vrši u skladu s Uredbom Komisije (EZ) 2042/2003, po potrebi.”;

(k) stavak NCO.IDE.B.110 zamjenjuje se sljedećim:

„NCO.IDE.B.110 Operativna svjetla

Baloni koji lete noću opremljeni su:

- (a) svjetlima za izbjegavanje sudara;
- (b) sredstvima za primjereni osvjetljenje svih instrumenata i opreme potrebnih za siguran rad balona; i
- (c) ručnom prijenosnom svjetiljkom.”;

(l) stavak NCO.IDE.B.125 zamjenjuje se sljedećim:

„NCO.IDE.B.125 Ručni aparati za gašenje požara

Baloni uzgonjeni na vrući zrak trebaju biti opremljeni barem jednim ručnim aparatom za gašenje požara, ako to zahtijevaju primjenjive certifikacijske specifikacije”;

(m) stavak NCO.IDE.B.140 zamjenjuje se sljedećim:

„NCO.IDE.B.140 Razna oprema

(a) Baloni su opremljeni zaštitnim rukavicama za sve članove posade.

(b) Baloni uzgonjeni vrućim zrakom i miješani baloni opremljeni su:

1. alternativnim izvorom paljenja;
2. napravom za mjerenje i prikazivanje količine goriva;
3. vatrogasnim pokrivačem ili vatrootpornim zaklopcem; i
4. užetom za bacanje najmanje dužine od 25 m.

(c) Baloni uzgonjeni plin opremljeni su:

1. nožem; i
2. užetom za bacanje najmanje dužine od 20 m izrađenog od prirodnih vlakana ili elektrostatski vodljivog materijala.”;

(n) odaje se sljedeći PODDIO E:

„PODDIO E

POSEBNI ZAHTJEVI

ODJELJAK 1.

Općenito

NCO.SPEC.100 Raspon

Ovaj poddio uspostavlja posebne zahtjeve kojih se treba pridržavati zapovjednik zrakoplova koji provodi nekomercijalne specijalizirane operacije s nekompleksnim zrakoplovima na motorni pogon.

NCO.SPEC.105 Kontrolna lista

- (a) Prije započinjanja specijalizirane operacije, zapovjednik zrakoplova provodi procjenu rizika, procjenjujući kompleksnost aktivnosti radi utvrđivanja opasnosti i povezanih rizika koji su svojstveni toj operaciji i uspostavlja mjere za njihovo ublažavanje.
- (b) Specijalizirana operacija vrši se u skladu s kontrolnom listom. Zapovjednik zrakoplova na osnovi procjene rizika uspostavlja takvu kontrolnu listu koja je prikladna za korištenu specijaliziranu aktivnost i zrakoplov, vodeći računa o svakom odjeljku ovog poddjela.
- (c) Kontrolna lista relevantna za dužnosti zapovjednika zrakoplova, članova posade i stručnjaka zadatka spremna je i dostupna na svakom letu.
- (d) Kontrolnu listu se redovito pregledava i ažurira, po potrebi.

NCO.SPEC.110 Odgovornosti i ovlast zapovjednika zrakoplova

Kada su god u operaciju uključeni članovi posade ili stručnjak zadatka, zapovjednik zrakoplova

- (a) osigurava sukladnost članova posade i stručnjaka zadatka sa stavcima NCO.SPEC.115 i NCO.SPEC.120;
- (b) ne započinje let ako bilo koji član posade ili stručnjak zadatka zbog bilo kojeg razloga, poput ozljede, bolesti, umora ili učinaka bilo koje psihoaktivne tvari nije sposoban za izvršavanje svojih dužnosti;
- (c) ne nastavlja let dalje od najbližeg aerodroma ili operativne površine na koju je moguće slijetanje s obzirom na vremenske prilike kada se sposobnost za izvršavanje dužnosti bilo kojeg člana posade ili stručnjaka zadatka značajno smanjena zbog uzroka poput umora, bolesti ili nedostatka kisika;
- (d) osigurava da se članovi posade i stručnjaci zadatka pridržavaju zakona, uredbi i procedura država u kojima se operacije provode;
- (e) osigurava da svi članovi posade i stručnjaci zadatka mogu međusobno komunicirati na zajedničkom jeziku; i
- (f) osigurava da stručnjaci zadatka i članovi posade tijekom leta upotrebljavaju dodatni kisik svaki put kada kabina premaši visinu 10 000 ft duže od 30 minuta i kada kabina premaši visinu 13 000 ft.

NCO.SPEC.115 Odgovornosti posade

- (a) Član posade odgovoran je za pravilno obavljanje svojih dužnosti. Dužnosti posade naznačene su u kontrolnoj listi.

- (b) Osim kod balona, tijekom kritičnih faza leta ili kada to god zapovjednik zrakoplova u interesu sigurnosti smatra nužnim, članovi posade se povezuju na svoja dodijeljena sjedišta osim ako u kontrolnoj listi drugačije nije određeno.
- (c) Članovi letačke posade tijekom leta imaju svoj sigurnosni pojas pričvršćen dok se nalaze na svom mjestu.
- (d) Tijekom leta barem se jedan kvalificirani član letačke posade u svakom trenutku nalazi za kontrolama zrakoplova.
- (e) Član posade ne obavlja zadaće u zrakoplovu:
1. ako zna ili sumnja da pati od umora na što je upućeno u točki 7.f priloga IV. Uredbi (EZ) br. 216/2008 ili se na drugi način osjeća nesposobnim za izvršavanje svojih dužnosti; ili
  2. kada je pod djelovanjem psihoaktivnih tvari ili alkohola ili zbog bilo kojeg drugog razloga iz točke 7.g Priloga IV. Uredbi (EZ) br. 216/2008.
- (f) Član posade koji obavlja dužnosti za više od jednog operatera:
1. vodi vlastitu evidenciju o vremenu provedenom na letu i na dužnosti te o razdobljima odmora, kako je navedeno u Prilogu III (dio-ORO), poddjelu FTL Uredbi (EU) br. 965/2012, po potrebi; i
  2. svakom operateru dostavlja podatke potrebne za planiranje aktivnosti u skladu s primjenjivim zahtjevima ograničenja vremena provedenog na letu.
- (g) Član posade zapovjedniku zrakoplova prijavljuje:
1. svaku grešku, otkaz, kvar i oštećenje za koje smatra da mogu utjecati na plovidbenost ili sigurno operiranje zrakoplovom, uključujući sustave za hitne slučajeve, ako o njima nije već izvijestio drugi član posade; i
  2. svaki incident koji ugrožava ili bi mogao ugrožavati sigurnost operacije.

NCO.SPEC.120 Odgovornosti stručnjaka zadatka

- (a) Stručnjak zadatka odgovoran je za pravilno obavljanje svojih zadaća. Dužnosti stručnjaka zadatka utvrđene su u kontrolnoj listi.
- (b) Osim kod balona, tijekom kritičnih faza leta ili kada to god glavni pilot u interesu sigurnosti smatra nužnim, stručnjak zadatka se povezuje na svoje dodijeljeno sjedište osim ako u kontrolnoj listi nije određeno drugačije.
- (c) Stručnjak zadatka osigurava da je povezan tijekom izvršavanja specijaliziranih zadataka dok su vanjska vrata otvorena ili uklonjena.
- (d) Stručnjak zadatka zapovjednika zrakoplova obavještava:
1. svaku grešku, otkaz, kvar i oštećenje za koje smatra da mogu utjecati na plovidbenost ili sigurno operiranje zrakoplovom, uključujući sustave za hitne slučajeve, ako o njima nije već izvijestio drugi član posade; i
  2. svaki incident koji ugrožava ili bi mogao ugrožavati sigurnost operacije.

NCO.SPEC.125 Sigurnosne upute

- (a) Zapovjednik zrakoplova prije polijetanja stručnjaku zadatka daje upute o:
1. opremi i postupcima u slučaju nužde;
  2. operativnim postupcima povezanim sa specijaliziranim zadatkom prije svakog leta ili serije letova

- (b) Upute iz točke (a) točke 2. nisu potrebne ako je stručnjak zadatka prije početka operativne sezone u toj kalendarskoj godini poučen o operativnim postupcima.

NCO.SPEC.130 Minimalne visine nadvisivanja prepreka — letovi IFR

Zapovjednik zrakoplova za svaki let uspostavlja minimalne visine leta koje osiguravaju zahtijevano nadvisivanje prepreka na svim segmentima rute kojom će se ploviti prema pravilima instrumentalnog letenja. Minimalne visine nisu niže od onih koje je objavila država preko koje se leti.

NCO.SPEC.135 Opskrba gorivom i uljem — zrakoplovi

Stavak NCO.OP.125 točka (a) podtočka 1. podtočka i. ne primjenjuje se na vuču jedrilica, zrakoplovne priredbe, akrobatske ili natjecateljske letove.

NCO.SPEC.140 Opskrba gorivom i uljem — helikopteri

Neovisno o NCO.OP.126 točki (a) podtočki 1., zapovjednik helikoptera može započeti let po pravilima VFR-a po danu samo ostajući unutar 25 NM od aerodroma/operativne površine polijetanja s rezervom goriva potrebnom za najmanje 10 minuta leta pri brzini koja omogućava najdalji doseg.

NCO.SPEC.145 Simulirane situacije tijekom leta

Osim ako se stručnjak zadatka na zrakoplovu ne nalazi radi osposobljavanja, zapovjednik zrakoplova osigurava da se prijevozom stručnjaka zadatka ne simuliraju:

- (a) situacije za koje je potrebna primjena postupaka za neobične situacije ili u slučaju nužde; ili
- (b) letovi u instrumentalnim meteorološkim uvjetima (IMC).

NCO.SPEC.150 Otkrivanje blizine tla

Ako je postavljen, sustav za upozorenje na blizinu tla može biti onesposobljen tijekom specijaliziranih zadataka za koje je potrebno da se zrakoplovom upravlja na udaljenosti od tla koja bi pokrenula sustav za upozorenje na blizinu tla.

NCO.SPEC.155 Sustav za izbjegavanje sudara u zraku (ACAS II)

Neovisno o NCO.OP.200, sustav za izbjegavanje sudara u zraku ACAS II može biti onesposobljen tijekom specijaliziranih zadataka za koje je potrebno da se zrakoplovom upravlja na udaljenosti od drugog zrakoplova koja bi pokrenula sustav ACAS.

NCO.SPEC.160 Prijevoz opasnog tereta

Zapovjednik zrakoplova pri otpuštanju opasnog tereta ne upravlja zrakoplovom iznad naseljenih mjesta, gradova ili naselja ili iznad skupine ljudi na otvorenom.

NCO.SPEC.165 Prijevoz i uporaba oružja

- (a) Zapovjednik zrakoplova osigurava da je pri prijevozu oružja radi specijaliziranog zadatka ono osigurano kada se ne koristi.
- (b) Stručnjak zadatka koji koristi oružje poduzima sve potrebne mjere sprečavanja dovođenja u opasnost osoba u zrakoplovu ili na tlu.

NCO.SPEC.170 Kriteriji izvedbenih značajki i operativni kriteriji — zrakoplovi

Pri upravljanju zrakoplovom na visini manjoj od 150 m (500 ft) iznad nenaseljenog područja, zapovjednik zrakoplova kod operacija kod kojih se ne može zadržati uravnotežen let u slučaju kritičnog kvara motora:

- (a) uspostavlja operativne postupke za svođenje posljedica kvara motora na najnižu moguću razinu; i

- (b) pruža upute svim ukrcanim članovima posade i stručnjacima zadatka o postupcima koje je potrebno izvršiti u slučaju prisilnog slijetanja.

NCO.SPEC.175 Kriteriji izvedbenih značajki i operativni kriteriji — helikopteri

- (a) Zapovjednik zrakoplova može upravljati zrakoplovom nad naseljenim područjem uz uvjet da:

1. je helikopter certificiran u kategoriji A ili B; i
2. su uspostavljene sigurnosne mjere za sprečavanje suvišne opasnosti za osobe ili imovinu na tlu

- (b) Zapovjednik zrakoplova:

1. uspostavlja operativne postupke za svođenje posljedica kvara motora na najnižu moguću razinu; i
2. pruža upute svim ukrcanim članovima posade i stručnjacima zadatka o postupcima koje je potrebno izvršiti u slučaju prisilnog slijetanja.

- (c) Zapovjednik zrakoplova osigurava da masa pri polijetanju, slijetanju ili lebdenju ne prelazi najveću dopuštenu masu za:

1. lebdenje bez utjecaja zračnog jastuka dok svi motori rade na odgovarajućom nominalnom snagom; ili
2. ako su prevladavajući uvjeti takvi da lebdenje bez utjecaja zračnog jastuka nije moguće ostvariti, masa helikoptera ne prelazi najveću masu naznačenu za lebdenje pod utjecajem zračnog jastuka dok svi motori rade odgovarajućom nominalnom snagom, uz uvjet da prevladavajući uvjeti omogućavaju lebdenje pod utjecajem zračnog jastuka pri najvećoj naznačenoj masi.

ODJELJAK 2.

Operacije s podvješanim teretom na remenu s helikoptera

NCO.SPEC.HESLO.100 Kontrolna lista

Kontrolna lista za operacije s podvješanim teretom na remenu s helikoptera sadrži:

- (a) uobičajene, neuobičajene i postupke u slučaju nužde;
- (b) relevantne podatke o izvedbenim značajkama;
- (c) potrebnu opremu;
- (d) sva ograničenja; i
- (e) odgovornosti i dužnosti zapovjednika zrakoplova i, po potrebi, članova posade i stručnjaka zadatka.

NCO.SPEC.HESLO.105 Posebna oprema za operacije s podvješanim teretom na remenu s helikoptera

Helikopter je opremljen barem s:

- (a) jednim sigurnosnim ogledalom za teret ili alternativnim uređajem kojim se može vidjeti kuka/teret; i
- (b) jednim mjeračem opterećenja, osim ako ne postoji druga metoda određivanja težine tereta.

NCO.SPEC.HESLO.110 Prijevoz opasnog tereta

Operater koji prevozi opasan teret s mjesta ili udaljenih lokacija bez posade ili na takva mjesta podnosi zahtjev nadležnom tijelu radi dobivanja izuzeća od odredbi Tehničkih uputa ako nema namjeru uskladiti se sa zahtjevima tih Uputa.

ODJELJAK 3.

Operacije s ljudskim podvješanim teretom**NCO.SPEC.HEC.100 Kontrolna lista**

Kontrolna lista za operacije s ljudskim podvješanim teretom sadrži:

- (a) uobičajene, neuobičajene i postupke u slučaju nužde;
- (b) relevantne podatke o izvedbenim značajkama;
- (c) potrebnu opremu;
- (d) sva ograničenja; i
- (e) odgovornosti i dužnosti zapovjednika zrakoplova i, po potrebi, članova posade i stručnjaka zadatka.

NCO.SPEC.HEC.105 Posebna oprema za operacije s ljudskim podvješanim teretom

(a) Helikopter je opremljen:

1. opremom za operacije s vitlom ili kukom za teret;
2. jednim sigurnosnim ogledalom za teret ili alternativnim uređajem kojim se može vidjeti kuka; i
3. jednim mjeračem opterećenja, osim ako ne postoji druga metoda određivanja težine tereta.

(b) Instalacija sve opreme za operacije s vitlom i kukom i sve naknadne izmjene mora biti izdano odobrenje plovidbenosti za predviđenu funkciju.

ODJELJAK 4.

Operacije padobranom**NCO.SPEC.PAR.100 Kontrolna lista**

Kontrolna lista za operacije padobranom sadrži:

- (a) uobičajene, neuobičajene i postupke u slučaju nužde;
- (b) relevantne podatke o izvedbenim značajkama;
- (c) potrebnu opremu;
- (d) sva ograničenja; i
- (e) odgovornosti i dužnosti zapovjednika zrakoplova i, po potrebi, članova posade i stručnjaka zadatka.

NCO.SPEC.PAR.105 Prijevoz članova posade i stručnjaka zadatka

Zahtjevi utvrđeni u stavku NCO.SPEC.120 točki (c) ne primjenjuju se na stručnjake zadatka koji skaču padobranom.

NCO.SPEC.PAR.110 Sjedišta

Bez obzira na stavak NCO.IDE.A.140 točku (a) podtočku 1. i stavak NCO.IDE.H.140 točku (a) podtočku 1., pod zrakoplova može se koristiti kao sjedište, uz uvjet da su dostupni načini na koji se stručnjaci zadatka mogu prihvatiti ili privezati.

NCO.SPEC.PAR.115 Dodatni kisik

Neovisno o NCO.SPEC.110 točku (f), zahtjevi za korištenje dodatnog kisika ne primjenjuju se na članove posade, osim zapovjednika zrakoplova, i stručnjake zadatka koji vrše dužnosti nužne za specijalizirani zadatak kada god visina kabine:

- (a) prelazi 13 000 ft na razdoblje koje nije duže od 6 minuta; ili
- (b) prelazi 15 000 ft na razdoblje koje nije duže od 3 minute.

NCO.SPEC.PAR.120 Otpuštanje opasnog tereta

Neovisno o NCO.SPEC.160, padobranci mogu izaći iz zrakoplova radi padobranske predstave nad naseljenim gradovima, mjestima ili naseljima ili iznad skupine ljudi na otvorenom uz nošenje dimnih uređaja za obuku, uz uvjet da su proizvedeni za tu svrhu.

*ODJELJAK 5.****Akrobatski letovi*****NCO.SPEC.ABF.100 Kontrolna lista**

Kontrolna lista za akrobatske letove sadrži:

- (a) uobičajene, neuobičajene i postupke u slučaju nužde;
- (b) relevantne podatke o izvedbenim značajkama;
- (c) potrebnu opremu;
- (d) sva ograničenja; i
- (e) odgovornosti i dužnosti zapovjednika zrakoplova i, po potrebi, članova posade i stručnjaka zadatka.

NCO.SPEC.ABF.105 Dokumenti i informacije

Sljedeće dokumente i informacije naznačene u stavku NCO.GEN.135 točki (a) potrebno je nositi tijekom akrobatskih letova:

- (a) pojedinosti iz predanog plana leta usluga u zračnom prometu, prema potrebi;
- (b) važeće i primjerene zrakoplovne karte za rutu/područje predloženog leta i za sve rute za koje se može razumno očekivati da bi se let mogao na njih preusmjeriti; i
- (c) informacije o postupcima i vizualnim signalima koje koriste zrakoplove koje presreću i zrakoplove koji su presretani.

NCO.SPEC.ABF.110 Oprema

Na akrobatske letove ne trebaju se primjenjivati sljedeći zahtjevi opreme:

- (a) pribor prve pomoći kako je utvrđeno u stavcima NCO.IDE.A.145 i NCO.IDE.H.145;
  - (b) ručni aparati za gašenje požara kako je utvrđeno u stavcima NCO.IDE.A.160 i NCO.IDE.H.180; i
  - (c) odašiljači signala s mjesta nesreće (ELT) ili osobni lokacijski uređaji (PLB) kako je utvrđeno u stavcima NCO.IDE.A.170 i NCO.IDE.H.170.”
-

PRILOG II.

„PRILOG VIII.

SPECIJALIZIRANE OPERACIJE

(DIO-SPO)

SPO.GEN.005 Raspon

- (a) Ovaj prilog primjenjuje se na sve specijalizirane operacije u kojima se zrakoplov koristi za specijalizirane aktivnosti poput poljoprivrede, fotografije, izmjere, promatranja i ophodnje, zračnog oglašavanja.
- (b) Neovisno o točki (a), nekomercijalne specijalizirane operacije s nekompleksnim zrakoplovima na motorni pogon trebaju biti sukladne s Prilogom VII. (dio-NCO).
- (c) Neovisno o točki (a), sljedeće operacije s nekompleksnim zrakoplovima na motorni pogon mogu se provoditi u skladu s Prilogom VII. (dio-NCO):
1. letačka natjecanja ili leteće priredbe, uz uvjet da je naknada ili druga vrijedna nagrada pružene za takve letove ograničena na pokrivanje izravnih troškova i doprinos proporcionalan godišnjim troškovima kao i da nagrade nisu veće vrijednosti od one koju je naznačilo nadležno tijelo.
  2. skakanje padobranom, vuča jedrilice ili akrobatski letovi koje vrši organizacija za osposobljavanje koja svoje sjedište ima u jednoj od država članica i odobrena je u skladu s Uredbom (EU) br. 1178/2011, ili organizacija stvorena s ciljem promicanja letačkog sporta ili rekreativnog letenja, uz uvjet da organizacija zrakoplovom upravlja na osnovi vlasništva ili najma bez posade, da let ne stvara dobit koja se razdjeljuje izvan organizacije te da kada su god uključene osobe koje nisu članovi te organizacije takav let predstavlja tek sporednu aktivnost te organizacije.

PODDIO A

OPĆI ZAHITJEVI**SPO.GEN.100 Nadležno tijelo**

Nadležno tijelo je tijelo koje imenuje država članica u kojoj operater ima glavno mjesto poslovanja ili stalno boravište.

SPO.GEN.101 Postupci usklađivanja

Operater može za uspostavu sukladnosti s Uredbom (EZ) br. 216/2008 i njezinim provedbenim pravilima osim postupka usklađivanja, koje je donijela Agencija, upotrijebiti i druge postupke usklađivanja.

SPO.GEN.102 Motorne jedrilice, jedrilice s pomoćnim motorom i miješani baloni

(a) Motorne jedrilice namijenjene su letovima u skladu sa zahtjevima za:

1. zrakoplove na motorni pogon; i
2. jedrilice namijenjene letovima bez uporabe motora.

(b) Motorne jedrilice opremljene su u skladu sa zahtjevima koji se primjenjuju na zrakoplove, osim ako je u poddijelu D navedeno drukčije.

- (c) Jedrilicama s pomoćnim motorom, osim motornih jedrilica, upravlja se i oprema u skladu sa zahtjevima primjenjivim na jedrilice.
- (d) Miješanim balonima upravlja se u skladu sa zahtjevima primjenjivim za balone uzgonjene vrućim zrakom.

SPO.GEN.105 Odgovornosti posade

- (a) Član posade odgovoran je za pravilno obavljanje svojih dužnosti. Dužnosti posade naznačene su u standardnim operativnim postupcima i, po potrebi, u operativnom priručniku.
- (b) Osim kod balona, tijekom kritičnih faza leta ili kada to god zapovjednik zrakoplova u interesu sigurnosti smatra nužnim, član posade veže se na svojem dodijeljenom sjedištu osim ako u standardnim operativnim postupcima nije određeno drugačije.
- (c) Članovi letačke posade tijekom leta imaju svoj sigurnosni pojas pričvršćen dok se nalaze na svom mjestu.
- (d) Tijekom leta barem se jedan kvalificirani član letačke posade u svakom trenutku nalazi za kontrolama zrakoplova.
- (e) Član posade ne obavlja zadaće u zrakoplovu:
  - 1. ako zna ili sumnja da pati od umora na što je upućeno u točki 7.f priloga IV. Uredbi (EZ) br. 216/2008 ili se na drugi način osjeća nesposobnim za izvršavanje svojih dužnosti; ili
  - 2. kada je pod djelovanjem psihoaktivnih tvari ili alkohola ili zbog bilo kojeg drugog razloga iz točke 7.g Priloga IV. Uredbi (EZ) br. 216/2008.
- (f) Član posade koji obavlja dužnosti za više od jednog operatera:
  - 1. vodi vlastitu evidenciju o vremenu provedenom na letu i na dužnosti te o razdobljima odmora, kako je navedeno u Prilogu III (dio-ORO), poddjelu FTL Uredbi (EU) br. 965/2012, po potrebi; i
  - 2. svakom operateru dostavlja podatke potrebne za planiranje aktivnosti u skladu s primjenjivim zahtjevima ograničenja vremena provedenog na letu.
- (g) Član posade zapovjedniku zrakoplova prijavljuje:
  - 1. svaku grešku, otkaz, kvar i oštećenje za koje smatra da mogu utjecati na plovidbenost ili sigurno operiranje zrakoplovom, uključujući sustave za hitne slučajeve, ako o njima nije već izvijestio drugi član posade; i
  - 2. svaki incident koji ugrožava ili bi mogao ugrožavati sigurnost operacije.

SPO.GEN.106 Odgovornosti stručnjaka zadatka

- (a) Stručnjak zadatka odgovoran je za pravilno obavljanje svojih zadaća. Dužnosti stručnjaka zadatka naznačene su u standardnim operativnim postupcima.
- (b) Osim kod balona, tijekom kritičnih faza leta ili kada to god zapovjednik zrakoplova u interesu sigurnosti smatra nužnim, stručnjak zadatka se veže na svojem dodijeljenom sjedištu osim ako u standardnim operativnim postupcima nije određeno drugačije.

(c) Stručnjak zadatka osigurava da je povezan tijekom izvršavanja specijaliziranih zadataka dok su vanjska vrata otvorena ili uklonjena.

(d) Stručnjak zadatka zapovjednika zrakoplova obavještava:

1. svaku grešku, otkaz, kvar i oštećenje za koje smatra da mogu utjecati na plovidbenost ili sigurno operiranje zrakoplovom, uključujući sustave za hitne slučajeve, ako o njima nije već izvijestio drugi član posade; i
2. svaki incident koji ugrožava ili bi mogao ugrožavati sigurnost operacije.

SPO.GEN.107 Odgovornosti i ovlasti zapovjednika zrakoplova

(a) Zapovjednik zrakoplova odgovoran je za:

1. sigurnost zrakoplova i svih članova posade, stručnjaka zadataka i tereta u zrakoplovu nad operacijama zrakoplova;
2. početak, nastavak, kraj ili preusmjeravanje leta u interesu sigurnosti;
3. osiguravanje da se poštuju svi operativni postupci i kontrolne liste, u skladu s odgovarajućim priručnikom;
4. započinjanje leta samo ako je uvjeren da su ispunjena sva sljedeća operativna ograničenja navedena u točki 2.a.3 Priloga IV Uredbi (EZ) br. 216/2008:
  - i. zrakoplov je sposoban za zračni promet;
  - ii. zrakoplov je propisno registriran;
  - iii. instrumenti i oprema potrebni za izvođenje odgovarajućeg leta ugrađeni su u zrakoplov i djeluju, osim ako lista minimalne opreme (MEL) ili jednakovrijedni dokument, po potrebi, dopušta djelovanje s opremom koja ne radi kako se zahtijeva u SPO.IDE.A.105, SPO.IDE.H.105, SPO.IDE.S.105 ili SPO.IDE.B.105;
  - iv. masa zrakoplova i, osim u slučaju balona, centar gravitacije takvi su da omogućuju izvođenje leta u okviru ograničenja iz dokumentacije o zračnoj plovidbi;
  - v. sva oprema i prtljaga pravilno su ukrcani i osigurani; i
  - vi. operativna ograničenja za zrakoplov iz priručnika o letenju zrakoplova (AFM) neće biti prekoračena za vrijeme leta;
5. ne započinjanje leta ako nije sposoban obavljati dužnosti zbog na primjer ozljeda, bolesti, iscrpljenosti ili posljedica djelovanja psihoaktivnih tvari;
6. nastavak leta samo do najbližeg vremenski spremnog aerodroma ili operativnog mjesta ako je njegova sposobnost za obavljanje dužnosti bitno smanjena zbog iscrpljenosti, bolesti ili manjka kisika;
7. odlučivanje o prihvaćanju zrakoplova s kvarovima u skladu s listom odstupanja od konfiguracije (CDL) ili listom minimalne opreme (MEL), po potrebi;

8. zapisivanja podataka o uporabi i sve poznate ili očekivane kvarove na zrakoplovu pri završetku leta ili serije letova u tehničku knjigu zrakoplova ili dnevnik putovanja zrakoplova; i
9. osiguravanje da se, ako su postavljeni, uređaji za snimanje leta:
- i. tijekom leta nisu onesposobljeni ili isključeni; i
  - ii. u slučaju nesreće ili nezgode koja je prema zakonu podložna prijavljivanju:
    - (A) da nisu namjerno izbrisani;
    - (B) deaktiviraju se odmah nakon završetka leta; i
    - (C) aktiviraju se ponovno samo uz odobrenje istražnog tijela.
- (b) Zapovjednik zrakoplova ima ovlast odbiti prevoženje ili iskrcati bilo koju osobu ili teret koji može predstavljati potencijalnu opasnost za sigurnost zrakoplova ili osoba koje se u njemu nalaze.
- (c) Zapovjednik zrakoplova čim prije odgovarajućoj službi zračnog prometa (ATS) prijavljuje bilo kakve nastale opasne vremenske uvjete ili uvjete letenja koji mogu utjecati na sigurnost drugog zrakoplova.
- (d) Neovisno o odredbama iz točke (a) podtočke 6. pri operaciji s višečlanom posadom zapovjednik zrakoplova može nastaviti let preko najbližeg vremenski spremnog aerodroma ako su uspostavljeni adekvatni postupci koji smanjuju rizik.
- (e) Zapovjednik zrakoplova, u slučajevima nužde koji zahtijevaju donošenje odluke i djelovanje bez odlaganja, poduzima sve radnje koje smatra neophodnima u skladu s točkom 7.d Priloga IV. Uredbi (EZ) br. 216/2008. U takvim slučajevima može, u interesu sigurnosti, odstupiti od pravila, operativnih postupaka i metoda.
- (f) Zapovjednik zrakoplova nadležnom tijelu šalje bez odlaganja izvješće o nezakonitom uplitanju i obavješćuje naznačeno lokalno nadležno tijelo.
- (g) Zapovjednik zrakoplova obavješćuje najbliže odgovarajuće nadležno tijelo najbržim dostupnim sredstvima o svim nesrećama, u kojima je zrakoplov sudjelovao, koje su za posljedicu imale ozbiljnu ozljedu ili smrt bilo koje osobe ili znatno oštećenje zrakoplova ili imovine.

SPO.GEN.108 Odgovornosti i ovlast zapovjednika zrakoplova — baloni

Uz stavak SPO.GEN.107, zapovjednik balona:

- (a) je odgovoran za upućivanje prije leta svih osoba koje pomažu pri napuhavanju i ispuhavanju kupole;
- (b) osigurava da nitko ne puši u balonu niti u njegovoj izravnoj blizini; i
- (c) osigurava da osobe koje pomažu pri napuhavanju i ispuhavanju kupole nose prikladnu zaštitnu odjeću.

SPO.GEN.110 Usklađenost sa zakonima, propisima i postupcima

Zapovjednik zrakoplova, članovi posade i stručnjaci zadataka poštuju zakone, propise i postupke država u kojima se operacije izvode.

SPO.GEN.115 Zajednički jezik

Operater osigurava da svi članovi posade i stručnjaci zadataka mogu komunicirati na zajedničkom jeziku.

SPO.GEN.120 Taksiranje zrakoplova

Operater osigurava da zrakoplov na tlu aerodroma taksira samo ako je osoba za upravljačem:

- (a) primjereno kvalificirani pilot; ili
- (b) imenovana od strane operatera i:
  - 1. osposobljena za taksiranje zrakoplova;
  - 2. osposobljena za korištenje radijskog telefona ako se zahtijeva radijska komunikacija;
  - 3. primila upute u vezi s tlocrtom aerodroma, rutama, znakovima, oznakama, svjetlima i znakovima, uputama, frazeologijom i postupcima kontrole zračnog prometa; i
  - 4. sposobna ispuniti operativne standarde koji su potrebni za sigurno kretanje zrakoplova na aerodromu.

SPO.GEN.125 Uporaba rotora

Rotor helikoptera uključen je za potrebu letenja samo ako je za upravljačem kvalificirani pilot.

SPO.GEN.130 Prijenosni elektronički uređaji

Operater nikomu u zrakoplovu ne dopušta upotrebu prijenosnog elektroničkog uređaja koji bi mogao štetno utjecati na rad zrakoplovnih sustava i opreme.

SPO.GEN.135 Podaci o opremi za hitne slučajeve i preživljavanje u zrakoplovu

Operater u svakom trenutku ima na raspolaganju liste s podacima o opremi za hitne slučajeve i preživljavanje koje se nalaze u zrakoplovu radi neposrednog obavješćivanja centara za koordinaciju spašavanja.

SPO.GEN.140 Dokumenti, priručnici i informacije koje treba imati u zrakoplovu

- (a) Na svakom se letu u zrakoplovu nalaze izvornici ili kopije sljedećih dokumenata, priručnika i informacija, osim ako nije navedeno drugačije:
  - 1. AFM ili jednakovrijedni dokument/i;
  - 2. izvorna potvrda o registraciji zrakoplova;
  - 3. izvorna potvrda o sposobnosti za zračni promet (CofA);
  - 4. potvrda o zaštiti od buke, prema potrebi;
  - 5. preslika izjave naznačene u stavku ORO.DEC.100 i, po potrebi, preslika ovlaštenja naznačenog u stavku ORO.SPO.110;

6. popis posebnih odobrenja, prema potrebi;
  7. dozvola za radijsku stanicu u zrakoplovu ako postoji;
  8. potvrda/potvrde o osiguranju protiv treće strane;
  9. dnevnik putovanja ili jednakovrijedni dokument za zrakoplov;
  10. tehnička knjiga zrakoplova u skladu s Prilogom I. (dio-M) Uredbi (EZ) br. 2042/2003, ako je primjenjivo;
  11. pojedinosti iz predanog plana leta usluga u zračnom prometu, prema potrebi;
  12. važeće i primjerene zrakoplovne karte za rutu/područje predloženog leta i za sve rute za koje se može razumno očekivati da bi se let mogao na njih preusmjeriti;
  13. informacije o postupcima i vizualnim signalima koje koriste zrakoplovi koji presreću i zrakoplovi koje su presretani;
  14. informacije o službama potrage i spašavanja za područje predviđenog leta;
  15. važeći dijelovi operativnog priručnika koji se odnose na dužnosti članova posade i stručnjacima zadatka, a koji su lako dostupni članovima posade;
  16. popis minimalne opreme ili lista odstupanja od konfiguracije, ako je primjenjivo;
  17. odgovarajuća dokumentacija o uputama iz obavijesti zrakoplovnom osoblju i usluga zrakoplovnog informiranja;
  18. primjereni meteorološki podaci;
  19. popisi tereta, ako postoje; i
  20. bilo koja druga dokumentacija koja može biti važna za let ili koju zahtijevaju države preko kojih se obavlja let.
- (b) Neovisno o točki (a), dokumenti i informacije iz točke (a) podtočke 2. do točke (a) podtočke 11. i točke (a) podtočke 14., točke (a) podtočke 17., točke (a) podtočke 18. i točke (a) podtočke 19. mogu se zadržati na aerodromu ili operativnoj površini kod letova koji:
1. za koje su polijetanje i slijetanje predviđeni na istom aerodromu/operativnome mjestu; ili
  2. ostaju na udaljenosti ili području koje je odredilo nadležno tijelo, u skladu sa stavkom ARO.OPS.210.
- (c) Bez obzira na točku (a), na letovima balonima ili jedrilicama s pomoćnim motorom, osim motornih jedrilica, dokumenti i informacije iz točke (a) podtočke 1. do točke (a) podtočke 10. i točke (a) podtočke 13. do točke (a) podtočke 19. mogu se nositi u pomoćnom vozilu.
- (d) U slučaju gubitka ili krađe dokumenata koji su navedeni u točki (a) podtočki 2. do točke (a) podtočke 8., operacija se može nastaviti dok zrakoplov ne stigne na svoje odredište ili na mjesto gdje se može nabaviti zamjenski dokument.
- (e) Operater u razumnom roku, od kada je nadležno tijelo zatražilo da to učini, predočava dokumentaciju koja se mora držati u zrakoplovu.

SPO.GEN.145 Čuvanje, izrada i uporaba zapisa uređaja za snimanje podataka o letu — operacije s kompleksnim zrakoplovima na motorni pogon

- (a) Nakon nesreće ili nezgode koja se zakonski mora prijaviti, operater zrakoplova čuva originalne snimljene podatke u roku od 60 dana, osim ako istražno tijelo ne naloži drugačije.
- (b) Operater provodi operativna provjeravanja i vrednovanja zapisa uređaja za snimanje podataka o letu (FDR), zapisa uređaja za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR) i zapisa podatkovnih veza kako bi osigurao stalnu ispravnost uređaja za snimanje.
- (c) Operater čuva snimke koje se odnose na razdoblje operativnog vremena FDR-a u skladu sa zahtjevima iz SPO.IDE.A.145 ili SPO.IDE.H.145, a osim toga, u svrhu provjeravanja i održavanja FDR-a, a u vrijeme testiranja smije se izbrisati do sat vremena najstarijeg snimljenog materijala.
- (d) Operater čuva i održava dokumentaciju koja sadržava podatke neophodne za pretvaranje neobrađenih podataka FDR-a u parametre koji su izraženi u tehničkim jedinicama.
- (e) Operater stavlja na raspolaganje sve zapise uređaja za snimanje podataka o letu koji su bili sačuvani ako je tako odredilo nadležno tijelo.
- (f) zapisi uređaja za snimanje zvuka u pilotskoj kabini upotrebljavaju se samo za istraživanje nesreće ili nezgode koje se moraju obvezno prijaviti ako to dopuste svi članovi posade i osoblje za održavanje na koje se snimka odnosi;
- (g) zapisi uređaja za snimanje podataka o letu ili zapisi podatkovnih veza upotrebljavaju se samo za istraživanje nesreće ili nezgode koje se moraju obvezno prijaviti ako:
  - 1. te zapise operater upotrebljava isključivo u svrhu plovidbenosti ili održavanja;
  - 2. se ti zapisi upotrebljavaju anonimno; ili
  - 3. su ti zapisi otkriveni po sigurnosnim postupcima.

SPO.GEN.150 Prijevoz opasnog tereta

- (a) Prijevoz opasnog tereta zrakom provodi se u skladu s Prilogom 18. Čikaškoj konvenciji kako je zadnje izmijenjena i proširena Tehničkim uputama za siguran zračni prijevoz opasnog tereta (dokument ICAO 9284-AN/905), uključujući dopune i dodatke ili ispravke.
- (b) Opasni teret prevozi operater odobren u skladu s Prilogom V. (dio SPA), poddijelom G. Uredbi (EU) br. 965/2012 osim ako:
  - 1. nije podložan tehničkim uputama u skladu s dijelom 1. tih uputa;
  - 2. ga prevoze stručnjaci zadataka ili članovi posade ili je u prtljazi u s dijelom 8. tehničkih uputa;
  - 3. su potrebne u zrakoplovu za specijalizirane svrhe u skladu s Tehničkim uputama;
  - 4. se koriste radi olakšavanja sigurnosti leta kada je njihovo nošenje u zrakoplovu razumno kako bi se osigurala njihova pravovremena dostupnost za operativne svrhe, neovisno o tome je li takve predmete ili stvari potrebno nositi ili su namijenjene za uporabu u vezi s nekim određenim letom.

- (c) Operater uspostavlja postupke kako bi osigurao da su poduzete sve razumne mjere za sprečavanje nenamjernog unošenja opasnog tereta u zrakoplov.
- (d) Operater osoblju pruža potrebne informacije koje omogućuju da osoblje izvodi svoje obveze kako to zahtijevaju tehničke upute.
- (e) Operater u skladu s tehničkim uputama bez odlaganja obavješćuje nadležno tijelo i odgovarajuće nadležno tijelo države događaja u slučaju:
  - 1. nezgoda i nesreća koje uključuju opasan teret;
  - 2. pronalaska opasnog tereta koju prenose stručnjaci zadataka ili posada, ili koja se nalazi u njihovoj prtljazi, kada to nije u skladu s dijelom 8. tehničkih uputa.
- (f) Operater osigurava da se stručnjacima zadatka pružaju informacije o opasnom teretu.
- (g) Operater osigurava da se u skladu s tehničkim uputama na mjestima za prihvat tereta nalaze obavijesti s informacijama o prijevozu opasnog tereta.

SPO.GEN.155 Otpuštanje opasnog tereta

Operater pri otpuštanju opasnog tereta ne upravlja zrakoplovom iznad naseljenih mjesta, gradova ili naselja ili iznad skupine ljudi na otvorenom.

SPO.GEN.160 Prijevoz i uporaba oružja

- (a) Operater osigurava da je pri prijevozu oružja radi specijaliziranog zadatka ono osigurano kada se ne koristi.
- (b) Stručnjak zadatka koji koristi oružje poduzima sve potrebne mjere sprečavanja dovođenja u opasnost osoba u zrakoplovu ili na tlu.

SPO.GEN.165 Pristup pilotskoj kabini

Konačnu odluku o dozvoli pristupa u pilotsku kabinu donosi zapovjednik zrakoplova i osigurava da:

- (a) pristup pilotskoj kabini ne uzrokuje odvratanje pažnje ili ometanje leta; i
- (b) su sve osobe koje se prevoze u pilotskoj kabini upoznate s relevantnim sigurnosnim postupcima.

PODDIO B

OPERATIVNI POSTUPCI

SPO.OP.100 Uporaba aerodroma i operativnih mjesta

Operater upotrebljuje samo aerodrome i operativna mjesta koja su prikladna za dotični tip zrakoplova i operacije.

SPO.OP.105 Specifikacija izoliranih aerodroma — zrakoplovi

Operater pri odabiru alternativnih aerodroma i politike planiranja goriva aerodrom smatra izoliranim aerodromom ako je vrijeme letenja do najbližeg odgovarajućeg alternativnog odredišnog aerodroma:

- (a) za zrakoplove pokretanima klipnim motorima više od 60 minuta; ili

(b) za zrakoplove pokretanima turbinskim motorima više od 90 minuta.

SPO.OP.110 Operativni minimumi aerodroma — zrakoplovi i helikopteri

(a) Za letove prema pravilima instrumentalnog letenja (IFR) zapovjednik zrakoplova odabire i upotrebljava operativne minimume za svaki odlazak, odredite ili alternativni aerodrom. Ti minimumi:

1. nisu manji od minimuma koje je utvrdila država u kojoj se aerodrom nalazi, osim kada ta država to posebno odobri; i
2. kada se izvode operacije pri smanjenoj vidljivosti, odobrava ih nadležno tijelo u skladu s Prilogom V. (dio SPA), poddijelom E Uredbi (EU) br. 965/2012:

(b) Pri odabiru operativnih minimuma aerodroma zapovjednik zrakoplova uzima u obzir sljedeće:

1. tip, performanse zrakoplova i karakteristike upravljanja njime;
2. sastav, stručnost i iskustvo letačke posade;
3. dimenzije i karakteristike uzletno-sletne staze, završno prilaženje i područje za polijetanje (FATO) koja se mogu izabrati za uporabu;
4. primjerenost i performanse raspoloživih vizualnih i nevizualnih zemaljskih sredstava;
5. raspoloživu opremu u zrakoplovu u svrhu navigacije i/ili kontrole putanje letenja, tijekom polijetanja, prilaženja, izravnavanja zrakoplova, slijetanja, rulanja i neuspjelog prilaženja;
6. prepreke u području prilaženja, neuspjelog prilaženja i početnog penjanja, koje su potrebne za izvršavanje postupka u izvanrednim situacijama;
7. najmanju dopuštenu nadmorsku/relativnu visinu leta iznad prepreka za postupke instrumentalnog prilaženja;
8. sredstva za određivanje i izvješćivanje o meteorološkim uvjetima; i
9. tehnika letenja kojom se koristi za vrijeme završnog prilaženja.

(c) Minimumi za posebnu vrstu postupka prilaženja i slijetanja uporabljaju se ako:

1. zemaljska oprema, koja je potrebna za predviđeni postupak, djeluje;
2. zrakoplovni sustavi za tu vrstu prilaženja djeluju;
3. su ispunjeni potrebni uvjeti za izvedbu zrakoplova; i
4. letačka posada je primjereno osposobljena.

SPO.OP.111 Operativni minimumi aerodroma— operacije NPA, APV, CAT I

(a) Visina odluke (DH) namijenjena za neprecizno prilaženje (NPA) koja se izvodi tehnikom završnog prilaženja sa stalnim spuštanjem (CDFA), postupak prilaženja s okomitim vođenjem (APV) ili operaciju kategorije I (CAT I) nije niža od najviše od navedenih vrijednosti:

1. minimalne visine do koje se sredstva za prilaženje mogu upotrebljavati bez potrebnih vizualnih oznaka;

2. visine nadvisivanja prepreka (OCH) za kategoriju zrakoplova;
  3. visine odluke objavljenog postupka prilaženja, po potrebi;
  4. minimuma sustava koji je naveden u tablici 1.; ili
  5. minimuma visine odluke iz priručnika o letenju zrakoplova ili jednakovrijednog dokumenta ako je navedeno.
- (b) Minimalna visina spuštanja (MDH) za operaciju nepreciznog prilaženja (NPA) koja se ne izvodi tehnikom završnog prilaženja sa stalnim spuštanjem nije niža od najviše od navedenih vrijednosti:
1. OCH-a za kategoriju zrakoplova;
  2. minimuma sustava koji je naveden u tablici 1.; ili
  3. minimalne visine spuštanja navedene u AFM-u ako je navedena.

Tablica 1.

Minimumi sustava

Oprema	Najmanji DH/MDH (ft)
Sustav za instrumentalno slijetanje (ILS)	200
Globalni navigacijski satelitski sustav (GNSS)/satelitski sustav proširivanja (SBAS) (bočno precizno prilaženje s okomitim vođenjem (LPV))	200
GNSS (bočna navigacija (LNAV))	250
GNSS/barometarska vertikalna navigacija (VNAV) (LNAV/VNAV)	250
Lokalizator (LOC) s opremom za mjerenje udaljenosti ili bez nje (DME)	250
Prilaženje pomoću nadzornog radara (SRA) (završetak na ½ NM)	250
SRA (završetak na 1 NM)	300
SRA (završetak na 2 NM ili više)	350
VHF svesmjerni radiofar (VOR)	300
VOR/DME	250
Neusmjereni radiofar (NDB)	350
NDB/DME	300
VHF tragač smjera (VDF)	350

SPO.OP.112 Operativni minimumi aerodroma — operacije kruženja sa zrakoplovima

- (a) MDH za operacije kruženja sa zrakoplovima nije niži od najviše od navedenih vrijednosti:
1. objavljene relativne visine leta prepreka (OCH) za kruženje za kategoriju zrakoplova;
  2. najmanje visine kruženja iz tablice 1.; ili
  3. DH/MDH prethodnog postupka instrumentalnog prilaženja.

(b) Minimalna vidljivost za operacije kruženja sa zrakoplovima nije niža od najviše od navedenih vrijednosti:

1. vidljivosti pri kruženju za kategoriju zrakoplova ako je objavljena;
2. najmanje vidljivosti iz tablice 2.; ili
3. vidljivosti uzduž uzletno-sletne staze/pretvorene meteorološke vidljivosti (RVR/CMV) prethodnog postupka instrumentalnog prilaženja.

Tablica 1.

MDH i minimalna vidljivost za kruženje u odnosu na kategoriju zrakoplova

	Kategorija zrakoplova			
	A	B	C	D
MDH (ft)	400	500	600	700
Minimalna meteorološka vidljivost (m)	1 500	1 600	2 400	3 600

SPO.OP.113 Operativni minimumi aerodroma — operacije kruženja s helikopterima na kopnu

MDH za operacije kruženja s helikopterima na kopnu nije niži od 250 ft, a meteorološka vidljivost nije niža od 800 m.

SPO.OP.115 Postupci za odlazak i prilaženje — zrakoplovi i helikopteri

- (a) Zapovjednik zrakoplova koristi se postupcima za odlazak i prilaženje koje je utvrdila država aerodroma ako su takvi postupci objavljeni za predviđenu uzletno-sletnu stazu ili završno prilaženje i područje za polijetanje (FATO).
- (b) Zapovjednik zrakoplova može odstupiti od objavljene odlazne rute, dolazne rute ili postupka prilaženja:
  1. pod uvjetom da se mogu uzeti u obzir kriteriji za nadvisivanje prepreka, da se u cijelosti vodi računa o operativnim uvjetima i da se poštuju sva odobrenja kontrole zračnog prometa (ATC); ili
  2. samo ako ga jedinica ATC-a usmjerava preko radara.

(c) U slučaju operacija s kompleksnim zrakoplovom na motorni pogon, segment završnog prilaženja izvodi se vizualno u skladu s objavljenim postupcima za prilaženje.

SPO.OP.120 Postupci za smanjenje buke

Zapovjednik zrakoplova uzima u obzir objavljene postupke za smanjenje buke da se smanji utjecaj buke zrakoplova te istodobno osigurava da sigurnost ima prednost nad smanjivanjem buke.

SPO.OP.121 Postupci za smanjenje buke — baloni

Zapovjednik zrakoplova uzima u obzir operativne postupke da se smanji utjecaj buke sustava grijanja te istodobno osigurava da sigurnost ima prednost nad smanjivanjem buke.

SPO.OP.125 Minimalna visina nadvisivanja prepreka — letovi IFR

(a) Operater navodi metodu za utvrđivanje minimalnih visina letenja za sve segmente rute na kojoj se leti koje osiguravaju prilaženje prema pravilima IFR-a.

- (b) Na osnovi te metode operater utvrđuje minimalne visine leta za svaki let. Minimalne visine nisu niže od onih koje je objavila država preko koje se leti.

SPO.OP.130 Opskrba gorivom i uljem — zrakoplovi

- (a) Zapovjednik zrakoplova započinje let samo ako je na zrakoplovu dostatno goriva i ulja:

1. za letove prema pravilima vizualnog letenja (VFR):

- i. danju: za let do aerodroma predviđenog za slijetanje i nakon najmanje još za 30 minuta letenja na normalnoj visini leta; ili
- ii. noću: za let do aerodroma predviđenog za slijetanje i nakon najmanje još za 45 minuta letenja na normalnoj visini leta;

2. za letove prema pravilima IFR-a:

- i. kada alternativno odredište nije potrebno: za let do aerodroma predviđenog za slijetanje i nakon najmanje još za 45 minuta letenja na normalnoj visini leta; ili
- ii. kada je alternativno odredište potrebno: za let do aerodroma predviđenog za slijetanje, alternativnog aerodroma i nakon najmanje još za 45 minuta letenja na normalnoj visini leta.

- (b) Pri izračunu goriva potrebnog i za nepredviđene situacije uzimaju se u obzir sljedeći čimbenici:

1. prognozirani meteorološki uvjeti;
2. predviđene rute ATC-a i kašnjenja u prometu;
3. postupci pri gubitku tlaka ili kvaru jednog motora na ruti, po potrebi; i
4. bilo koja druga okolnost koja može dovesti do kašnjenja slijetanja zrakoplova ili povećanja potrošnje goriva i/ili ulja.

- (c) Ništa ne sprječava promjenu plana letenja za vrijeme leta kako bi se let preusmjerio do drugog odredišta, pod uvjetom da se mogu ispuniti svi zahtjevi od točke ponovnog planiranja leta.

SPO.OP.131 Opskrba gorivom i uljem — helikopteri

- (a) Zapovjednik zrakoplova započinje let samo ako je na helikopteru dostatno goriva i ulja:

1. za letove prema pravilima VFR-a:

- i. za let do aerodroma/operativnog mjesta predviđenog za slijetanje i nakon najmanje još za 20 minuta letenja pri brzini koja omogućuje najveći doseg; ili
- ii. kod letova prema pravilima VFR-a danju, rezervu goriva za 10 minuta letenja pri brzini koja omogućava najdalji doseg uz uvjet da ostaje unutar 25 NM od aerodroma/operativne površine odakle je poletio; i

2. za letove prema pravilima IFR-a:

- i. ako nije potrebna alternativna ruta ili nije dostupan vremenski spreman aerodrom, za let do aerodroma/operativnog mjesta predviđenog za slijetanje i nakon još za 30 minuta letenja pri brzini čekanja na 450 m (1 500 ft) iznad odredišnog aerodroma/operativnog mjesta pri standardnim temperaturnim uvjetima te za prilaženje i slijetanje; ili

ii. ako se zahtijeva alternativni aerodrom/operativno mjesto, za let do aerodroma/operativnog mjesta predviđenog za slijetanje te izvedbu prilaženja i neuspjelog prilaženja i nakon:

(A) za letenje do navedenog alternativnog aerodroma/operativnog mjesta; i

(B) još za 30 minuta letenja pri brzini čekanja 450 m (1 500 ft) iznad alternativnog aerodroma/operativnog mjesta pri standardnim temperaturnim uvjetima te za prilaženje i slijetanje.

(b) Pri izračunu goriva potrebnog i za nepredviđene situacije uzimaju se u obzir sljedeći čimbenici:

1. prognozirani meteorološki uvjeti;
  2. predviđene rute ATC-a i kašnjenja u prometu;
  3. pri gubitku kvaru jednog motora na ruti, po potrebi; i
  4. bilo koja druga okolnost koja može dovesti do kašnjenja slijetanja zrakoplova ili povećanja potrošnje goriva i/ili ulja.
- (c) Ništa ne sprječava promjenu plana letenja za vrijeme leta kako bi se let preusmjerio do drugog odredišta, pod uvjetom da se mogu ispuniti svi zahtjevi od točke ponovnog planiranja leta.

SPO.OP.132 Opskrba i planiranje goriva i balasta — baloni

(a) Zapovjednik zrakoplova započinje let samo ako je rezerva goriva ili balasta dostatna za 30 minuta letenja.

(b) zalihe goriva, plina ili balasta izračunavaju se na temelju najmanje jednog od sljedećih operativnih uvjeta prema kojima se let izvodi:

1. podataka proizvođača balona;
2. predviđene mase;
3. očekivanih meteoroloških uvjeta; i
4. postupaka i ograničenja izvođača navigacijskih službi zračnog prometa.

SPO.OP.135 Davanje sigurnosnih uputa

(a) Operater osigurava da stručnjaci zadataka prije polijetanja dobiju upute o:

1. opremi i postupcima u slučaju nužde;
2. operativnim postupcima povezanim sa specijaliziranim zadatkom prije svakog leta ili serije letova

(b) Upute iz točke (a) podtočke 2. mogu se zamijeniti početnim i periodičnim osposobljavanjem. U takvim slučajevima operater također utvrđuje zahtjeve nedavnog iskustva.

SPO.OP.140 Priprema leta

(a) Prije početka leta zapovjednik zrakoplova svim razumnim raspoloživim sredstvima provjerava da su naprave na zemlji i/ili vodi, uključujući komunikacijske uređaje i sredstva za navigaciju, raspoložive na zadanom letu i izravno potrebne za siguran rad zrakoplova, prikladne vrsti operacije u okviru koje se let izvodi.

(b) Prije početka leta zapovjednik zrakoplova upoznat je sa svim raspoloživim meteorološkim podacima koji su primjereni za predviđeni let. Priprema za let izvan bliže okolice mjesta odlaska i za sve letove prema pravilima IFR-a uključuje:

1. proučavanje raspoloživih aktualnih vremenskih izvještaja i prognoza; i
2. planiranje alternativnog postupka pripreme zbog predviđanja mogućnosti da se let zbog vremenskih uvjeta ne može završiti po planu.

SPO.OP.145 Alternativni aerodromi za polijetanje — kompleksni zrakoplovi na motorni pogon

(a) Za letove prema pravilima IFR-a, zapovjednik zrakoplova u planiranju leta navodi najmanje jedan vremenski spreman alternativni aerodrom za polijetanje ako su vremenski uvjeti na aerodromu odlaska na razini ili ispod primjenjivih operativnih minimuma aerodroma ili ako je nemoguće vratiti se na aerodrom odlaska zbog ostalih razloga.

(b) Alternativni aerodrom za polijetanje udaljen je od aerodroma odlaska najviše:

1. za zrakoplove s dva motora: najviše jedan sat letenja pri putnoj brzini s jednim motorom u standardnim uvjetima bez vjetra; i
2. za zrakoplove s tri ili više motora: najviše dva sata letenja pri putnoj brzini s jednim neispravnim motorom (OEI) u skladu s priručnikom o letenju zrakoplova pri standardnim uvjetima bez vjetra.

(c) Za aerodrom koji se odabere kao alternativni aerodrom za polijetanje raspoloživim informacijama naznačuje se da će pri predviđenom vremenu uporabe uvjeti za tu operaciju biti na razini ili iznad operativnih minimuma aerodroma.

SPO.OP.150 Aerodromi alternativnih odredišta — zrakoplovi

Za letove prema pravilima IFR-a, zapovjednik zrakoplova u planiranju leta navodi najmanje jedan vremenski spreman aerodrom alternativnog odredišta, osim ako:

(a) raspoloživi meteorološki podaci naznačuju da za razdoblje od jednog sata prije do jednog sata kasnije nakon predviđenog vremena dolaska, ili od stvarnog vremena polaska do jednog sata nakon predviđenog vremena dolaska, pri čemu se u obzir uzima kraće razdoblje, prilaženje i slijetanje mogu se izvesti u vizualnim meteorološkim uvjetima (VMC); ili

(b) mjesto predviđeno za slijetanje je izolirano i:

1. za aerodrom predviđen za slijetanje propisan je postupak instrumentalnog prilaženja; i
2. raspoloživi meteorološki podaci naznačuju da će u razdoblju od dva sata prije do dva sata nakon predviđenog vremena dolaska, ili od vremena stvarnog odlaska do 2 sata nakon procijenjenog vremena dolaska, koje je god razdoblje kraće:

i. baza oblaka najmanje 300 m (1 000 ft) iznad minimuma za postupak instrumentalnog prilaženja; i

ii. vidljivost najmanje 5,5 km ili 4 km veća od minimuma za postupak.

SPO.OP.151 Aerodromi alternativnih odredišta — helikopteri

Za letove prema pravilima IFR-a, zapovjednik zrakoplova u planiranju leta navodi najmanje jedan vremenski spreman aerodrom alternativnog odredišta, osim ako:

- (a) za aerodrom predviđen za slijetanje propisan je postupak instrumentalnog prilaženja i aktualni raspoloživi meteorološki podaci naznačuju da će u razdoblju od dva sata prije do dva sata nakon predviđenog vremena dolaska ili od stvarnog vremena polaska do dva sata nakon predviđenog vremena dolaska, pri čemu se u obzir uzima kraće razdoblje, vladati sljedeći meteorološki uvjeti:

1. baza oblaka najmanje 120 m (400 ft) iznad minimuma za postupak instrumentalnog prilaženja; i

2. vidljivost najmanje 1 500 m veća od minimuma za postupak; ili

- (b) mjesto predviđeno za slijetanje je izolirano i:

1. za aerodrom predviđen za slijetanje propisan je postupak instrumentalnog prilaženja;

2. raspoloživi meteorološki podaci naznačuju da će u razdoblju od dva sata prije do dva sata nakon predviđenog vremena dolaska vladati sljedeći meteorološki uvjeti:

i. baza oblaka najmanje 120 m (400 ft) iznad minimuma za postupak instrumentalnog prilaženja;

ii. vidljivost najmanje 1 500 m veća od minimuma za postupak; i

3. za odredište na moru utvrđena je točka bez povratka (PNR).

SPO.OP.155 Punjenje goriva dok se putnici ukrcavaju, nalaze u zrakoplovu ili se iskrcavaju

- (a) Zrakoplovi se ne pune gorivom Avgas ili gorivom široke frakcije ili mješavinom tih vrsta goriva dok se putnici ukrcavaju, iskrcavaju ili su u zrakoplovu.

- (b) Za sve druge vrste goriva poduzimaju se neophodne mjere opreza, a u zrakoplovu mora biti primjereno osposobljeno osoblje koje je spremno za započinjanje i izvođenje evakuacije zrakoplova najpraktičnijim i najbržim raspoloživim sredstvima.

SPO.OP.160 Uporaba slušalica

Osim kod balona, svi članovi letačke posade, koji moraju biti u pilotskoj kabini, nose slušalice s mikrofonom na ručici ili odgovarajući uređaj, te ih koristiti kao primarni uređaj za komunikaciju s uslugama u zračnom prometu, drugim članovima posade i stručnjacima zadataka.

SPO.OP.165 Pušenje

Zapovjednik zrakoplova ne dopušta pušenje u zrakoplovu niti za vrijeme punjenja ili pražnjenja zrakoplova gorivom.

SPO.OP.170 Meteorološki uvjeti

- (a) Zapovjednik zrakoplova započinje ili nastavlja let prema pravilima VFR-a samo ako najnoviji raspoloživi meteorološki podaci naznačuju da će vremenski uvjeti tijekom rute i na predviđenom odredištu pri predviđenom vremenu uporabe biti na razini ili iznad primjenjivih operativnih minimuma za letove prema pravilima VFR-a.

- (b) Zapovjednik zrakoplova započinje ili nastavlja let prema pravilima IFR-a prema aerodromu planiranog odredišta ako najnoviji raspoloživi meteorološki podaci naznačuju da su vremenski uvjeti na odredištu u predviđeno vrijeme dolaska ili barem na jednome aerodromu alternativnog odredišta, na razini ili iznad primjenjivih operativnih minimuma.
- (c) Ako let sadržava segmente VFR i IFR, primjenjuju se, u opsegu u kojemu je to nužno, meteorološki podaci iz točaka (a) i (b).

SPO.OP.175 Led i drugi zagađivači — postupci na zemlji

- (a) Zapovjednik zrakoplova započinje polijetanje samo ako je zrakoplov čist od bilo kakvih naslaga koje mogu štetno djelovati na izvođenje ili mogućnost kontroliranja zrakoplova, osim u skladu s priručnikom o letenju zrakoplova.
- (b) U slučaju operacija s kompleksnim zrakoplovima na motorni pogon, operater utvrđuje postupke koje treba slijediti kada je potrebno odlediti ili spriječiti zaleđivanje zrakoplova i obaviti preglede zrakoplova s time u vezi kako bi se omogućio siguran rad zrakoplova.

SPO.OP.176 Led i drugi zagađivači — postupci tijekom leta

- (a) Zapovjednik započinje let ili namjerno leti u očekivane ili stvarne uvjete zaleđivanja samo ako je zrakoplov certificiran i opremljen za takve uvjete kako je navedeno u točki 2.a.5 Priloga IV Uredbi (EZ) br. 216/2008.
- (b) Ako zaleđivanje premaši intenzivnost zaleđivanja za koje je zrakoplov certificiran ili ako zrakoplov koji nije certificiran za let u poznatim uvjetima zaleđivanja naleti na zaleđivanje, zapovjednik zrakoplova bez odlaganja napušta uvjete zaleđivanja mijenjanjem razine i/ili rute, i po potrebi obavješćuje kontrolu zračnog prometa (ATC) o slučaju nužde.
- (c) U slučaju operacija s kompleksnim zrakoplovima na motorni pogon, operater utvrđuje postupke za letove u očekivanim ili stvarnim uvjetima zaleđivanja.

SPO.OP.180 Uvjeti za polijetanje — zrakoplovi i helikopteri

Zapovjednik zrakoplova prije započinjanja polijetanja uvjerava se da:

- (a) u skladu s podacima koje ima na raspolaganju, vrijeme na aerodromu ili operativnome mjestu i uvjeti uzletno-sletne staze ili završno prilaženje i područje za polijetanje (FATO) kojim se namjerava koristiti, neće spriječiti sigurno polijetanje i odlazak; i
- (b) primjenjivi operativni minimumi aerodroma bit će ispunjeni.

SPO.OP.181 Uvjeti za polijetanje — baloni

Zapovjednik balona prije započinjanja leta uvjerava se da, u skladu s podacima koje ima na raspolaganju, vrijeme na operativnome mjestu ili aerodromu neće spriječiti sigurno polijetanje i odlazak.

SPO.OP.185 Simulirane situacije tijekom leta

Osim ako se stručnjak zadatka na zrakoplovu ne nalazi radi osposobljavanja, zapovjednik zrakoplova osigurava da se prijevozom stručnjaka zadatka ne simuliraju:

- (a) situacije za koje je potrebna primjena postupaka za neobične situacije ili u slučaju nužde; ili
- (b) letovi u instrumentalnim meteorološkim uvjetima (IMC).

SPO.OP.190 Raspolaganje gorivom tijekom leta

- (a) Operater kompleksnog zrakoplova na motorni pogon osigurava da se tijekom leta obavljaju provjere goriva i upravljanje gorivom.

- (b) Zapovjednik zrakoplova redovito provjerava da količina preostalog iskoristivog goriva tijekom leta nije manja od količine goriva koja je potrebna da se nastavi letjeti do vremenski spremnog aerodroma ili operativnog mjesta, pri čemu planirana rezerva goriva mora ostati u skladu sa zahtjevima iz SPO.OP.130 ili SPO.OP.131.

SPO.OP.195 Uporaba dodatnog kisika

- (a) Operater osigurava da stručnjaci zadatka i članovi letačke posade kontinuirano upotrebljavaju dodatni kisik svaki put kada kabina premaši visinu 10 000 ft duže od 30 minuta i kada kabina premaši visinu 13 000 ft, osim ako drugačije nije odobrilo nadležno tijelo u skladu sa standardnim operativnim postupcima.
- (b) Bez obzira na točku (a) i osim kod operacija padobranom, kratki izleti određenog trajanja iznad 13 000 ft bez korištenja dodatnog kisika na nekompleksnim zrakoplovima i helikopterima mogu se izvoditi uz prethodno odobrenje nadležnog tijela na osnovi sljedećeg:
1. trajanje izleta iznad 13 000 ft nije dulje od 10 minuta, a ako je potrebno dulje razdoblje, strogo je ograničeno na vrijeme potrebno za postizanje specijalizirane zadaće;
  2. let se ne izvodi iznad 16 000 ft;
  3. sigurnosne upute u skladu sa stavkom SPO.OP.135 sadrže prikladne informacije članovima posade i stručnjacima zadatka o učincima hipoksije;
  4. standardni operativni postupci za predmetnu operaciju odražavaju točke 1., 2. i 3.;
  5. prethodno iskustvo operatera u provođenju operacija iznad 13 000 ft bez korištenja dodatnog kisika;
  6. pojedinačno iskustvo članova posade i stručnjaka zadatka i njihova psihološka prilagodba na visoke visine; i
  7. visina baze na kojoj je sjedište operatera ili s koje se operacije izvode.

SPO.OP.200 Otkrivanje blizine tla

- (a) Kada član letačke posade ili sustav za upozorenje blizine tla primijeti nepredviđenu blizinu tla, pilot koji upravlja zrakoplovom odmah započinje s korektivnim radnjama radi uspostavljanja sigurnih uvjeta za let.
- (b) Sustav za upozorenje na blizinu tla može biti onesposobljen tijekom specijaliziranih zadataka za koje je potrebno da se zrakoplovom upravlja na udaljenosti od tla koja bi pokrenula sustav za upozorenje na blizinu tla.

SPO.OP.205 Sustav za izbjegavanje sudara u zraku (ACAS)

- (a) Operater utvrđuje operativne postupke i programe osposobljavanja kada se ugradi ACAS koji je upotrebljiv. Pri uporabi sustava ACAS II takvi su postupci i osposobljavanje u skladu s Uredbom (EU) br. 1332/2011.
- (b) Sustav za izbjegavanje sudara u zraku ACAS II može biti onesposobljen tijekom specijaliziranih zadataka za koje je potrebno da se zrakoplovom upravlja iznad udaljenosti od tla koja bi pokrenula sustav ACAS.

SPO.OP.210 Uvjeti za prilaženje i slijetanje — zrakoplovi i helikopteri

Zapovjednik zrakoplova prije započinjanja prilaženja za slijetanje uvjerava se da, u skladu s podacima koje ima na raspolaganju, vrijeme na aerodromu i operativnome mjestu i uvjeti uzletno-sletne staze ili završno prilaženje i područje za polijetanje (FATO) kojim se namjerava koristiti, neće spriječiti sigurno prilaženje, slijetanje ili neuspjelo prilaženje.

SPO.OP.215 Započinjanje i nastavak prilaza — zrakoplovi i helikopteri

- (a) Zapovjednik zrakoplova može započeti instrumentalno prilaženje bez obzira na javljenu vidljivost uzduž uzletno-sletne staze/vidljivost (RVR/VIS).
- (b) Ako je javljeni RVR/VIS manji od primjenjivog minimuma, prilaženje se ne nastavlja:
1. ispod 1 000 ft iznad aerodroma; ili
  2. u segmentu završnog prilaženja ako je nadmorska/relativna visina odluke (DA/H) ili minimalna nadmorska/relativna visina spuštanja (MDA/H) viša od 1 000 ft iznad aerodroma.
- (c) Ako RVR nije dostupan, vrijednosti za RVR mogu se izvesti preračunavanjem javljene vidljivosti.
- (d) Ako nakon prelaska 1 000 ft iznad aerodroma, javljeni RVR/VIS padne ispod minimuma koji se primjenjuje, prilaženje se može nastaviti do DA/H ili MDA/H.
- (e) Prilaženje se može nastaviti ispod DA/H ili MDA/H te se spuštanje može završiti pod uvjetom da su na DA/H ili MDA/H uspostavljene i održavane vizualne oznake koje su prikladne za vrstu postupka prilaženja i predviđene uzletno-sletne staze.
- (f) Zona dodira RVR uvijek se nadzire.

SPO.OP.225 Operativna ograničenja — baloni uzgonjeni vrućim zrakom

- (a) Balon uzgonjen vrućim zrakom ne smije sletjeti tijekom noći osim u slučajevima nužde.
- (b) Balon uzgonjen vrućim zrakom može poletjeti tijekom noći pod uvjetom da na njemu ima dostatno goriva za slijetanje tijekom dana.

SPO.OP.230 Standardni operativni postupci

- (a) Prije započinjanja specijalizirane operacije operater provodi procjenu rizika, procjenjujući složenost aktivnosti radi utvrđivanja opasnosti i rizika povezanih s operacijom i uspostavlja mjere njihovog ublažavanja.
- (b) Na osnovi procjene rizika operater uspostavlja standardne operativne postupke prikladne za specijaliziranu aktivnost i zrakoplov koji se koriste, vodeći računa o zahtjevima poddjela E. Standardni operativni postupci dio su operativnog priručnika ili posebnog dokumenta. Standardni operativni postupci redovito se pregledavaju i po potrebi ažuriraju.
- (c) Operater utvrđuje da se specijalizirane operacije obavljaju samo u skladu sa standardnim operativnim postupcima.

PODDIO C

IZVEDBENE ZNAČAJKE ZRAKOPLOVA I OPERATIVNA OGRANIČENJA**SPO.POL.100 Operativna ograničenja — svi zrakoplovi**

- (a) Tijekom svih faza operacije, opterećenje, masa i, osim u slučaju balona, položaj centra gravitacije (CG) zrakoplova ispunjavaju sva ograničenja navedena u priručniku o letenju zrakoplova (AFM).
- (b) Oznake, popisi, oznake instrumenata ili njihove kombinacije, koji sadržavaju operativna ograničenja propisana priručnikom o letenju zrakoplova za vizualnu prezentaciju, prikazani su na zrakoplovu.

SPO.POL.105 Masa i ravnoteža

(a) Operater utvrđuje masu, osim u slučajevima balona, i centar gravitacije (CG) za svaki zrakoplov stvarnim vaganjem prije nego što ga pusti u pogon. Skupne učinke izmjena i popravaka na masu i ravnotežu potrebno je uzeti u obzir i primjereno dokumentirati. Navedene informacije stavljaju se na raspolaganje zapovjedniku zrakoplova. Zrakoplov se ponovo važe ako učinak izmjena na masu i ravnotežu nije točno poznat.

(b) Vaganje obavlja:

1. za zrakoplove i helikoptere, proizvođač zrakoplova ili odobrena organizacija za održavanje; i
2. za jedrilice i balone, proizvođač zrakoplova ili se vrši u skladu s Uredbom (EZ) br. 2042/2003, prema potrebi.

SPO.POL.110 Masa i sustav ravnoteže — komercijalne operacije sa zrakoplovima i helikopterima te nekomercijalne operacije s kompleksnim zrakoplovima na motorni pogon

(a) Operater utvrđuje sustav mase i ravnoteže za svaki let ili seriju letova:

1. suha operativna masa zrakoplova;
2. masa tereta koji se prevozi;
3. masa utočenog goriva;
4. opterećenje zrakoplova i raspored tereta;
5. masa pri polijetanju, masa pri slijetanju i masa bez goriva; i
6. položaje CG-a u zrakoplovu koji se primjenjuju.

(b) Za letaćku posadu predviđena su sredstva za imitaciju i provjeru svih izračuna mase i ravnoteže na osnovi elektroničkih izračuna.

(c) Operater utvrđuje postupke kojima se omogućuje da zapovjednik zrakoplova odredi masu utočenog goriva upotrebivši stvarnu gustoću, ili ako ona nije poznata, gustoću izračunatu u skladu s metodom koja je navedena u operativnom priručniku.

(d) Zapovjednik zrakoplova osigurava da je punjenje:

1. zrakoplova obavljeno pod nadzorom kvalificiranog osoblja; i
2. teret koji se prevozi u skladu s podacima za izračun mase i ravnoteže zrakoplova.

(e) Operater u operativnom priručniku navodi načela i metode koji se odnose na opterećenje i na sustav mase i ravnoteže, koji ispunjavaju zahtjeve iz točaka od (a) do (d). Ovaj sustav mora obuhvaćati sve vrste planiranih operacija.

SPO.POL.115 Podaci i dokumentacija o masi i ravnoteži — komercijalne operacije zrakoplovima i helikopterima i nekomercijalne operacije kompleksnim zrakoplovima na motorni pogon

(a) Operater prije svakog leta utvrđuje podatke o masi i ravnoteži te priprema dokumentaciju o masi i ravnoteži u kojoj se navodi teret i njegov raspored, tako da ne prelaze ograničenja za masu i ravnotežu zrakoplova. Dokumentacija za masu i ravnotežu sadržava sljedeće podatke:

1. registraciju zrakoplova i vrstu;
2. identifikacijski broj leta i datum, po potrebi;
3. ime zapovjednika zrakoplova;
4. ime osobe koja je pripremila dokument;
5. suhu operativnu masu i odgovarajući CG zrakoplova;
6. masu goriva pri polijetanju i masu goriva za putovanje;
7. masu drugih potrošnih materijala osim goriva, po potrebi;
8. komponente tereta;
9. masa pri polijetanju, masa pri slijetanju i masa bez goriva;
10. položaje CG-a u zrakoplovu koji se primjenjuju; i
11. ograničavajuće vrijednosti mase i CG-a.

(b) Kada se podaci i dokumentacija za masu i ravnotežu izrađuju pomoću računalnog sustava za masu i ravnotežu, operater provjerava cjelovitost izlaznih podataka.

SPO.POL.116 Podaci i dokumentacija o masi i težištu — olakšice

Neovisno o točki (a) podtočki 5. iz SPO.POL.115, položaj se CG-a ne treba navesti u dokumentaciji za masu i ravnotežu ako je raspored tereta u skladu s unaprijed izračunatom tablicom za ravnotežu ili ako je moguće dokazati da je za planirane operacije moguće osigurati pravilnu ravnotežu, neovisno o stvarnom teretu.

SPO.POL.120 Izvođenje — općenito

Zapovjednik zrakoplova upravlja zrakoplovom samo ako performanse zrakoplova omogućuju ispunjavanje zahtjeva u vezi s pravilima letenja i svih drugih ograničenja koja se primjenjuju na let, korišteni zračni prostor, aerodrome ili operativna mjesta, vodeći računa o točnosti svih upotrijebljenih karata i zemljovida.

SPO.POL.125 Ograničenja mase pri polijetanju — kompleksni zrakoplovi na motorni pogon

Operater osigurava da:

(a) masa zrakoplova na početku polijetanja ne premašuje ograničenja mase:

1. pri polijetanju u skladu sa zahtjevima iz SPO.POL.130;
2. na ruti s jednim neispravnim motorom (OEI) u skladu sa zahtjevima iz SPO.POL.135; i

3. pri slijetanju u skladu sa zahtjevima iz SPO.POL.140;

dopuštajući očekivana smanjenja mase s odmicanjem leta i ispuštanje goriva u zraku;

- (b) masa na početku polijetanja nikad ne premašuje najveću masu pri polijetanju koja je navedena u priručniku o letenju zrakoplova (AFM) za visinu tlaka koja je primjerena nadmorskoj visini aerodroma ili operativnog mjesta, a ako se upotrebljuje kao mjerilo za određivanje najveće mase pri polijetanju, po bilo kojim drugim lokalnim atmosferskim uvjetima; i
- (c) predviđena masa pri očekivanom vremenu slijetanja na aerodromu ili operativnome mjestu predviđenom za slijetanje ili na bilo kojem aerodromu alternativnog odredišta nikad ne premašuje najveću masu pri slijetanju koja je navedena u priručniku o letenju zrakoplova (AFM) za visinu tlaka koja je primjerena nadmorskoj visini tih aerodroma ili operativnih mjesta ako se upotrebljuje kao mjerilo za određivanje najveće mase pri slijetanju, po bilo kojim drugim lokalnim atmosferskim uvjetima.

SPO.POL.130 Polijetanje — kompleksni zrakoplovi na motorni pogon

(a) Pri određivanju najviše mase pri polijetanju zapovjednik zrakoplova uzima u obzir sljedeće:

1. izračunata dužina za polijetanje ne prelazi raspoloživu dužinu za polijetanje, pri čemu dužina čistine ne prelazi polovinu raspoložive staze za polijetanje;
2. izračunati uzletni zalet ne prelazi raspoloživi uzletni zalet;
3. jedna vrijednost V1 upotrebljuje se za prekinuto i neprekinuto polijetanje, pri čemu je vrijednost V1 navedena u priručniku o letenju zrakoplova (AFM); i
4. na mokroj ili kontaminiranoj stazi, masa pri polijetanju ne prelazi masu koja je dopuštena za polijetanje na suhoj stazi pod istim uvjetima.

(b) S iznimkom zrakoplova na turboelisni pogon i najvišom dopuštenom masom od 5 700 kg ili manjom pri uzlijetanju, u slučaju kvara motora za vrijeme polijetanja, zapovjednik zrakoplova osigurava da zrakoplov može:

1. prekinuti polijetanje i zaustaviti se u okviru raspoložive udaljenosti za ubrzavanje i zaustavljanje ili uzletno-sletne staze; ili
2. nastaviti polijetanje i nadvisiti sve prepreke u smjeru putanje leta u primjerenom razmaku dok zrakoplov nije u poziciji da ispunji zahtjeve iz SPO.POL.135.

SPO.POL.135 Na ruti — jedan motor izvan pogona — kompleksni zrakoplovi na motorni pogon

Zapovjednik zrakoplova osigurava da u slučaju kvara bilo kojeg motora na bilo kojoj točki rute, zrakoplov s više motora mora imati mogućnost nastaviti let do odgovarajućeg aerodroma ili operativnog mjesta, a da ni u kojoj točki ne leti ispod minimalne visine za nadvisivanje prepreka.

SPO.POL.140 Slijetanje — kompleksni zrakoplovi na motorni pogon

Zapovjednik zrakoplova osigurava da na svakom aerodromu ili operativnome mjestu, nakon nadvisivanja svih prepreka na prilaznoj putanji na sigurnoj visini, zrakoplov mora imati mogućnost sletjeti i zaustaviti se; vodeni zrakoplov mora imati mogućnost doći do zadovoljavajuće niske brzine u okviru raspoložive dužine za slijetanje. Poštuju se odstupanja radi očekivanih razlika u tehnikama prilazanja i slijetanja ako se nisu poštovala pri planiranju podataka o izvedbi.

SPO.POL.145 Izvedbene značajke i operativni kriteriji — zrakoplovi

Pri upravljanju zrakoplovom na visini nižoj od 150 m (500 ft) iznad nenaseljenog područja, kod upravljanja zrakoplovima koji u slučaju otkazivanja kritičnog motora ne mogu održavati uravnotežen let, operater:

(a) utvrđuje operativne postupke za svođenje posljedica otkazivanja motora na najmanju moguću razinu;

- (b) utvrđuje program osposobljavanja za članove posade; i
- (c) osigurava da su svi ukrcani članovi posade i stručnjaci zadatka upućeni u postupke koje je potrebno izvršiti u slučaju prisilnog slijetanja.

SPO.POL.146 Izvedbene značajke i operativni kriteriji — helikopteri

- (a) Zapovjednik zrakoplova može upravljati zrakoplovom nad naseljenim područjem uz uvjet da:
  - 1. je helikopter certificiran u kategoriji A ili B; i
  - 2. su uspostavljene sigurnosne mjere za sprečavanje suvišne opasnosti za osobe ili imovinu na zemlji i operacije i njezini standardni operativni postupci su odobreni.
- (b) Operater:
  - 1. utvrđuje operativne postupke za svođenje posljedica otkazivanja motora na najmanju moguću razinu;
  - 2. utvrđuje program osposobljavanja za članove posade; i
  - 3. osigurava da su svi ukrcani članovi posade i stručnjaci zadatka upućeni u postupke koje je potrebno izvršiti u slučaju prisilnog slijetanja.
- (c) Operater osigurava da masa pri polijetanju, slijetanju ili lebdenju ne prelazi najveću dopuštenu masu utvrđenu za:
  - 1. lebdenje bez utjecaja zračnog jastuka dok svi motori rade odgovarajućom nominalnom snagom; ili
  - 2. ako su prevladavajući uvjeti takvi da lebdenje bez utjecaja zračnog jastuka nije moguće ostvariti, masa helikoptera ne prelazi najveću masu naznačenu za lebdenje pod utjecajem zračnog jastuka dok svi motori rade odgovarajućom nominalnom snagom, uz uvjet da prevladavajući uvjeti omogućavaju lebdenje pod utjecajem zračnog jastuka pri najvećoj naznačenoj masi.

PODDIO D

INSTRUMENTI, PODACI I OPREMA

ODJELJAK 1.

Zrakoplovi

SPO.IDE.A.100 Instrumenti i oprema — općenito

- (a) Instrumenti i oprema koji se zahtijevaju ovim poddjelom odobravaju se u skladu s primjenjivim zahtjevima za plovidbenost ako:
  - 1. ih upotrebljava letačka posada za upravljanje putanjom leta;
  - 2. se upotrebljavaju za ispunjavanje zahtjeva iz SPO.IDE.A.215;
  - 3. se upotrebljavaju za ispunjavanje zahtjeva iz SPO.IDE.A.220; ili
  - 4. su ugrađeni u zrakoplov.
- (b) Sljedeće predmete, ako se zahtijevaju ovim poddjelom, nije potrebno odobriti kao opremu:
  - 1. rezervni osigurači;

2. ručne prijenosne svjetiljke,
  3. točni mjerač vremena,
  4. držač karte,
  5. pribori za prvu pomoć,
  6. oprema za preživljavanje i signaliziranje,
  7. sidro i oprema za vezanje.
- (c) Instrumenti i oprema koji se ne zahtijevaju ovim poddijelom te sva druga oprema koja se ne zahtijeva drugim primjenjivim prilozima, ali se nosi na zrakoplovu, ispunjavaju sljedeće zahtjeve:
1. informacije koje se dostavljaju tim instrumentima, opremom ili dodatnom opremom, letačka posada ne upotrebljava za ispunjavanje zahtjeva iz Priloga I. Uredbi (EZ) br. 216/2008 ili SPO.IDE.A.215 i SPO.IDE.A.220;
  2. instrumenti i oprema ne utječu na plovidbenost zrakoplova, čak ni u slučaju zatajenja ili kvarova.
- (d) Instrumenti i oprema spremni su za uporabu ili su dostupni s mjesta na kojem sjedi član letačke posade koji ih treba upotrebljavati.
- (e) Oni instrumenti kojima se koristi član letačke posade raspoređeni su tako da dopuštaju članu letačke posade da jasno vidjeti oznake sa svojeg mjesta, s najmanjim mogućim odmakom s položaja i linije vida, koju obično zauzima kada gleda naprijed u smjeru putanje leta.
- (f) Sva zahtijevana oprema za spašavanje lako je dostupna za neposrednu uporabu.

SPO.IDE.A.105 Minimalna oprema za let

Let se ne započinje ako je bilo koji od instrumenata zrakoplova, predmeta opreme ili funkcija koji se zahtijevaju za predviđeni let neispravan ili nedostaje, osim ako:

- (a) zrakoplovom se upravlja u skladu s listom minimalne opreme (MEL);
- (b) operater u vezi s kompleksnim zrakoplovima na motorni pogon i zrakoplovima korištenima za komercijalne operacije ima odobrenje nadležnog tijela da upravlja zrakoplovom u okviru ograničenja glavne liste minimalne opreme (MMEL); ili
- (c) zrakoplov ima dozvolu za letenje koja je izdana u skladu s primjenjivim zahtjevima za plovidbenost.

SPO.IDE.A.110 Rezervni električni osigurači

Zrakoplovi su opremljeni rezervnim električnim osiguračima, jačine potrebne za potpunu zaštitu strujnoga kruga, za zamjenu osigurača koje je dopušteno zamijeniti tijekom leta.

SPO.IDE.A.115 Operativna svjetla

Zrakoplovi koji lete noću opremljeni su:

- (a) sustavom svjetala za izbjegavanje sudara;
- (b) navigacijskim/pozicijskim svjetlima;

- (c) svjetlima za slijetanje;
- (d) osvjetljenjem koje se napaja iz električnog sustava zrakoplova, radi primjerenog osvjetljivanja svih instrumenata i opreme potrebnih za siguran rad zrakoplova;
- (e) osvjetljenjem koje se napaja iz električnog sustava zrakoplova radi osvjetljenja u svim putničkim odjeljcima;
- (f) ručnom prijenosnom svjetiljkom za sva mjesta članova posade; i
- (g) svjetlima koja su u skladu s međunarodnim propisima za sprečavanje sudara na moru ako se zrakoplov vodi kao vodeni zrakoplov.

SPO.IDE.A.120 Operacije prema VFR-a — instrumenti za letenje i navigaciju i pridružena oprema

- (a) Zrakoplovi kojima se upravlja prema pravilima VFR-a tijekom dana opremljeni su napravom za mjerenje i prikazivanje:
  - 1. magnetnog smjera;
  - 2. vremena u satima, minutama i sekundama;
  - 3. visine tlaka;
  - 4. naznačene brzine,
  - 5. Machovog broja kada su ograničenja brzine izražena Machovim brojem i
  - 6. klizanjem za kompleksne zrakoplove na motorni pogon.
- (b) Zrakoplovi kojima se upravlja u vizualnim meteorološkim uvjetima (VMC) noću, dodatno su, uz uvjete iz točke (a), opremljeni:
  - 1. napravom za mjerenje i prikazivanje:
    - i. skretanja i klizanja,
    - ii. položaja,
    - iii. vertikalne brzine i
    - iv. stabiliziranog smjera;
  - 2. napravom za pokazivanje nedostatne opskrbe električnom energijom žiroskopskih instrumenata.
- (c) Kompleksni zrakoplovi na motorni pogon koji operiraju pod vizualnim meteorološkim uvjetima (VMC) te su izvan vidnog dosega kopna, uz navedeno u točkama (a) i (b), napravom za sprječavanje kvarova na sustavu za pokazivanje brzine zbog kondenzacije ili zaleđivanja.
- (d) Zrakoplovi kojima se upravlja u uvjetima kada ih nije moguće zadržati na željenoj putanji leta bez jednoga ili više dodatnih instrumenata, uz opremu iz točke (a) i točke (b) opremljeni su i napravom za sprječavanje kvarova na sustavima za pokazivanje brzine u skladu sa zahtjevima iz točke (a) podtočke 4. zbog kondenzacije ili zaleđivanja.

(e) Kad god su za operaciju potrebna dva pilota, zrakoplovi su opremljeni dodatnom zasebnom napravom za prikazivanje:

1. visine tlaka,
2. naznačene brzine,
3. klizanja, skretanja i klizanja, po potrebi,
4. položaja, po potrebi,
5. vertikalne brzine, po potrebi,
6. stabiliziranog smjera, po potrebi, i
7. Machovog broja kada su ograničenja brzine izražena Machovim brojem, po potrebi.

SPO.IDE.A.125 Operacije prema pravilima IFR-a — instrumenti za letenje i navigaciju i pridružena oprema

Zrakoplovi koji lete prema pravilima IFR-a opremljeni su:

(a) napravom za mjerenje i prikazivanje:

1. magnetnog smjera;
2. vremena u satima, minutama i sekundama,
3. visine tlaka,
4. naznačene brzine,
5. vertikalne brzine,
6. skretanja i klizanja,
7. položaja,
8. stabiliziranog smjera,
9. vanjske temperature zraka i
10. Machovog broja kad su ograničenja brzine izražena Machovim brojem,

(b) napravom za pokazivanje nedostatne opskrbe električnom energijom žiroskopskih instrumenata.

(c) kad god su za operaciju potrebna dva pilota, dodatnom zasebnom napravom za drugoga pilota za prikazivanje:

1. visine tlaka;
2. naznačene brzine,
3. vertikalne brzine,

4. skretanja i klizanja,
  5. položaja,
  6. stabiliziranog smjera i
  7. Machovog broja kada su ograničenja brzine izražena Machovim brojem, po potrebi;
- (d) napravom za sprječavanje kvarova na sustavima za pokazivanje brzine u skladu sa zahtjevima iz točke (a) podtočke 4. i točke (c) podtočke 2. zbog kondenzacije ili zaleđivanja; i
- (e) kompleksni zrakoplovi na motorni pogon kojima se upravlja pod instrumentalnim pravilima letenja su, uz zahtjeve iz točke (a), (b), (c) i (d), dodatno opremljeni:
1. alternativnim izvorom statičnog tlaka;
  2. držačem karte, koji se nalazi na mjestu na kojem se kartu lako čita i na kojem se ona može osvijetliti za noćne letove;
  3. drugom zasebnom napravom za mjerenje i prikazivanje visine, osim ako nije već postavljena radi sukladnosti s točkom (e) podtočkom 1.: i
  4. opskrbom električnom energijom, neovisno o glavnom sustavu za opskrbu električnom energijom, za potrebe djelovanja i osvijetljenja sustava za prikaz položaja za najmanje 30 minuta. Opskrba električnom energijom automatski se uključuje nakon potpunog kvara uobičajenog sustava za opskrbu električnom energijom i na instrumentu se jasno prikazuje da se umjetni horizont napaja iz sustava za opskrbu električnom energijom u slučaju nužde.

SPO.IDE.A.126 Dodatna oprema za operacije s jednim pilotom prema pravilima IFR-a

Kompleksni zrakoplovi na motorni pogon koji lete prema pravilima IFR-a s jednim pilotom opremljeni su automatskim pilotom koji može barem zadržati visinu i smjer.

SPO.IDE.A.130 Sustav za upozoravanje i prepoznavanje terena (TAWS)

Turbinski zrakoplovi s najvećom dopuštenom masom pri polijetanju (MCTOM) većom od 5 700 kg ili najvećim operativnim brojem putničkih sjedala (MOPSC) većim od devet sjedala opremljeni su sustavom TAWS koji ispunjava zahtjeve za:

- (a) opremu klase A u skladu s prihvatljivim standardom u slučaju zrakoplova kojima je zasebna potvrda o sposobnosti za zračni promet (CofA) prvi put izdana nakon 1. siječnja 2011.; ili
- (b) opremu klase B u skladu s prihvatljivim standardom u slučaju zrakoplova kojima je zasebna potvrda o sposobnosti za zračni promet (CofA) prvi put izdana 1. siječnja 2011. ili prije.

SPO.IDE.A.131 Sustav za izbjegavanje sudara u zraku (ACAS II)

Osim ako Uredbom (EU) br. 1332/2011 nije predviđeno drukčije, turbinski zrakoplovi s najvećom dopuštenom masom pri polijetanju (MCTOM) većom od 5 700 kg opremljeni su sustavom ACAS II.

SPO.IDE.A.132 Vremenski radar u zrakoplovu — kompleksni zrakoplovi na motorni pogon

Sljedeći zrakoplovi opremljeni su vremenskim radarom u zrakoplovu ako zrakoplov leti noću ili u instrumentalnim meteorološkim uvjetima (IMC) u područjima gdje se može očekivati da tijekom rute nastane grmljavinsko nevrijeme ili drugi potencijalno opasni vremenski uvjeti, za koje se smatra da se mogu otkriti vremenskim radarom u zrakoplovu:

- (a) zrakoplovi s kabinom pod tlakom;

- (b) zrakoplovi s kabinom koja nije pod tlakom s najvećom dopuštenom masom pri polijetanju (MCTOM) većom od 5 700 kg.

SPO.IDE.A.133 Dodatna oprema za letenje noću u uvjetima zaleđivanja — kompleksni zrakoplovi na motorni pogon

- (a) Zrakoplovi koji lete noću u očekivanim ili stvarnim uvjetima zaleđivanja opremljeni su sredstvima koja osvijetljavaju ili otkrivaju stvaranje leda.
- (b) Sredstva koja osvijetljavaju stvaranje leda ne uzrokuju bljesak ili odsjaj koji bi onemogućio članove posade u obavljanju njihovih dužnosti.

SPO.IDE.A.135 Sustav interfona za letačku posadu

Zrakoplovi kojima upravlja posada s više od jednog člana opremljeni su sustavom interfona za letačku posadu, uključujući slušalice i mikrofone kojima se koriste svi članovi letačke posade.

SPO.IDE.A.140 Uređaj za snimanje zvuka u pilotskoj kabini

- (a) Sljedeći zrakoplovi opremljeni su uređajem za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR):
1. zrakoplovi s najvećom dopuštenom masom pri polijetanju (MCTOM) većom od 27 000 kg kojima je zasebna potvrda o sposobnosti za zračni promet (CofA) prvi put izdana 1. siječnja 2016. ili kasnije; i
  2. zrakoplovi s najvećom dopuštenom masom pri polijetanju (MCTOM) većom od 2 250 kg:
    - i. certificirani za operaciju s minimalnom posadom koja uključuje najmanje dva pilota;
    - ii. opremljeni motorom/motorima s turboblaznim pogonom ili više od jednog motora s turboelisnim pogonom; i
    - iii. za koje je potvrda o tipu prvi put izdana 1. siječnja 2016. ili kasnije.
- (b) Uređaj za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR) mora moći zadržati snimljene podatke tijekom najmanje prethodna 2 sata.
- (c) Uređaj za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR) vremenskim redoslijedom snima:
1. glasovnu komunikaciju poslanu ili primljenu u pilotsku kabinu radijskom vezom;
  2. glasovnu komunikaciju članova letačke posade u pilotskoj kabini koji se koriste sustavom interfona i sustavom za obavješćivanje putnika ako je ugrađen;
  3. zvukove okoline u pilotskoj kabini, uključujući bez prekidanja zvučne signale, primljene sa svakog mikrofona na ručici i mikrofona u maski koji se upotrebljavaju; i
  4. glasovne ili zvučne signale za prepoznavanje pomoćnih sredstava za navigaciju ili prilaženje koji se odašilju u slušalicu ili zvučnik.
- (d) Uređaj za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR) automatski počinje snimati prije nego što se zrakoplov počne kretati na svoj pogon i nastavlja snimati do kraja leta kada se zrakoplov više ne može kretati vlastitim pogonom.
- (e) Osim zahtjeva iz točke (d), ovisno o raspoloživosti električne energije, uređaj za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR) počinje snimati što je ranije moguće tijekom provjera u pilotskoj kabini prije paljenja motora na početku leta do provjera u pilotskoj kabini odmah nakon gašenja motora na kraju leta.
- (f) Uređaj za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR) ima uređaj za pomoć pri lociranju uređaja za snimanje u vodi.

SPO.IDE.A.145 Uređaj za snimanje podataka o letu

- (a) Zrakoplovi s najvećom dopuštenom masom pri polijetanju (MCTOM) većom od 5 700 kg kojima je zasebna potvrda o sposobnosti za zračni promet (CofA) prvi put izdana 1. siječnja 2016. ili kasnije opremljeni su uređajem za snimanje podataka o letu (FDR) koji upotrebljava digitalnu metodu snimanja i pohranjivanja podataka i za koje postoji metoda kojom se ti podaci mogu brzo dobiti iz spremnika.
- (b) Uređaj za snimanje podataka o letu (FDR) snima parametre koji su potrebni za precizno utvrđivanje putanje leta zrakoplova, brzine, položaja, snage motora, konfiguracije i rada zrakoplova te mora moći zadržati snimljene podatke tijekom najmanje prethodnih 25 sati.
- (c) Podaci se dobivaju iz izvora u zrakoplovu koji omogućuju točno podudaranje s podacima prikazanima letačkoj posadi.
- (d) Uređaj za snimanje podataka o letu (FDR) automatski počinje snimati podatke prije nego što se zrakoplov može kretati vlastitim pogonom i automatski prestaje snimati kada se zrakoplov više ne može kretati vlastitim pogonom.
- (e) Uređaj za snimanje podataka o letu (FDR) ima uređaj za pomoć pri lociranju uređaja za snimanje u vodi.

SPO.IDE.A.150 Zapisi podatkovnih veza

- (a) Zrakoplovi kojima je zasebna potvrda o sposobnosti za zračni promet (CofA) prvi put izdana 1. siječnja 2016. ili kasnije, a koji imaju mogućnost komunikacije putem podatkovnih veza i moraju biti opremljeni uređajem za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR), uređajem za snimanje snimaju, po potrebi:
  - 1. komunikacijske poruke putem podatkovnih veza povezane s komunikacijom službe zračnog prometa (ATS), uključujući poruke koje se primjenjuju na sljedeće aplikacije:
    - i. uspostavu podatkovne veze;
    - ii. komunikaciju među kontrolorom i pilotom;
    - iii. usmjereni nadzor;
    - iv. informacije o letu;
    - v. nadzor nad odašiljanjem iz zrakoplova ako je moguće s obzirom na strukturu sustava;
    - vi. podatke o operativnom nadzoru leta ako je moguće s obzirom na strukturu sustava; i
    - vii. grafiku ako je moguće s obzirom na strukturu sustava;
  - 2. informacije koje omogućuju povezanost sa svim povezanim zapisima o komunikaciji putem podatkovne veze koji se pohranjuju zasebno od zrakoplova; i
  - 3. informacije o vremenu i prioritetu komunikacijskih poruka putem podatkovne veze, uzimajući u obzir strukturu sustava.
- (b) Uređaj za snimanje upotrebljava digitalnu metodu snimanja i pohranjivanja podataka i informacija i metodu kojom se ti podaci mogu brzo dobiti iz spremnika. Metodom snimanja omogućuje se podudaranje s podacima koji su snimljeni na zemlji.
- (c) Uređaj za snimanje mora moći zadržati snimljene podatke najmanje za razdoblje jednako razdoblju utvrđenom u SPO.IDE.A.140 za uređaje za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR)..
- (d) Uređaj za snimanje ima uređaj za pomoć pri lociranju uređaja za snimanje u vodi.

- (e) Zahtjevi koji se primjenjuju na pokretanje i zaustavljanje uređaja za snimanje jednaki su zahtjevima koji se primjenjuju na pokretanje i zaustavljanje uređaja za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR) iz SPO.IDE.A.140 u točkama (d) i (e).

SPO.IDE.A.155 Kombinirani uređaj za snimanje podataka o letu i zvuka u pilotskoj kabini

Sukladnost sa zahtjevima za uređaj za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR) i uređaja za snimanje podataka o letu (FDR) moguće je postići:

- (a) jednim kombiniranim uređajem za snimanje podataka o letu i zvuka u pilotskoj kabini ako zrakoplov mora biti opremljen uređajem CVR ili FDR; ili
- (b) dvama kombiniranim uređajima za snimanje podataka o letu i zvuka u pilotskoj kabini ako zrakoplov mora biti opremljen uređajem CVR i FDR.

SPO.IDE.A.160 Sjedala, sigurnosni pojasevi, sustavi vezivanja i uređaji za osiguravanje djece

Zrakoplovi moraju biti opremljeni:

- (a) sjedalom ili mjestom za svakog ukrcanog člana posade ili stručnjaka zadatka;
- (b) sigurnosnim pojasom na svakom sjedalu i zadržavajućim napravama za svako mjesto;
- (c) kod drugih nekompleksnih zrakoplova na motorni pogon, sigurnosnim pojasom sa sustavom vezivanja gornjeg dijela trupa na sjedalu svakog člana letачke posade koji ima jednu točku za otkopčavanje.
- (d) kod kompleksnih zrakoplova na motorni pogon, sigurnosnim pojasom sa sustavom za zadržavanje gornjeg dijela trupa s ugrađenim uređajem koji pri brzom usporavanju automatski zadržava gornji dio trupa osobe koja sjedi na tom sjedalu:

1. na svakom sjedalu letачke posade i na bilo kojem sjedalu koje se nalazi pokraj pilotskog sjedala; i
2. na svakom sjedalu za promatrača smještenom u pilotskoj kabini.

SPO.IDE.A.165 Pribor za prvu pomoć

- (a) Zrakoplovi su opremljeni priborom za prvu pomoć.

- (b) Pribor za prvu pomoć:

1. lako je dostupan za uporabu; i
2. dopunjuje se.

SPO.IDE.A.170 Dodatni kisik — zrakoplovi s kabinom pod tlakom

- (a) Zrakoplovi s kabinom pod tlakom namijenjeni letovima na visinama letenja za koje se zahtijeva opskrba kisikom u skladu s točkom (b) opremljeni su napravom za pohranjivanje i raspodjelu kisika koja može pohraniti i raspodijeliti potrebne zalihe kisika.

- (b) Zrakoplovi s kabinom pod tlakom namijenjeni letovima iznad visina letenja na kojima je visina tlaka u putničkim odjeljcima iznad 10 000 ft nose dostatno kisika za disanje za opskrbu:

1. za svako razdoblje ako visina tlaka kabine prelazi 15 000 ft, ali ni u kojem slučaju manje od desetominutne opskrbe;
2. za svako razdoblje ako će pri gubitku tlaka i uzimajući u obzir okolnosti leta visina tlaka u odjeljku letачke posade i pilotskoj kabini biti između 14 000 ft i 15 000 ft;

3. za svako razdoblje duže od 30 minuta ako će visina tlaka u kabini letачke posade i putničkom odjeljku biti između 10 000 ft i 14 000 ft; i
4. za najmanje 10 minuta za zrakoplove namijenjene letovima na visinama tlaka iznad 25 000 ft, ili namijenjene letovima ispod te visine, ali u uvjetima u kojima se unutar četiri minute ne mogu spustiti na visinu tlaka od 13 000 ft.

(c) Zrakoplovi s kabinom pod tlakom namijenjeni letovima iznad 25 000 ft opremljeni su:

1. uređajem za upozorenje letачke posade o gubitku tlaka; i
2. u slučaju kompleksnih zrakoplova na motorni pogon, maskama za članove letачke posade koje se brzo stavljaju.

SPO.IDE.A.175 Dodatni kisik — zrakoplovi s kabinom koja nije pod tlakom

- (a) Zrakoplovi s kabinom koja nije pod tlakom namijenjeni letovima na visinama letenja za koje se zahtijeva opskrba kisikom u skladu s točkom (b) opremljeni su napravom za pohranjivanje i raspodjelu kisika koja može pohraniti i raspodijeliti potrebne zalihe kisika.
- (b) Zrakoplovi s kabinom koja nije pod tlakom namijenjeni letovima iznad visina letenja na kojima je visina tlaka u putničkim odjeljcima iznad 10 000 ft nose dostatno kisika za disanje za opskrbu:
  1. svih članova posade za svako razdoblje duže od 30 minuta ako će visina tlaka u putničkom odjeljku biti između 10 000 ft i 13 000 ft; i
  2. sve ukrcane osobe za svako razdoblje u kojem će visina tlaka u putničkim odjeljcima biti iznad 13 000 ft.
- (c) Bez obzira na točku (b), izleti određenog trajanja između 13 000 i 16 000 ft mogu se poduzimati bez zalihe kisika u skladu sa stavkom SPO.OP.195 točkom (b).

SPO.IDE.A.180 Ručni aparati za gašenje požara

- (a) Zrakoplovi, osim motornih jedrilica i zrakoplova ELA1, su opremljeni najmanje jednim ručnim aparatom za gašenje požara:
  1. u pilotskoj kabini; i
  2. u svakoj kabini koja je odvojena od pilotske, osim ako je odjeljak dostupan letачkoj posadi.
- (b) Vrsta i količina sredstva za gašenje za zahtijevane aparate za gašenje požara odgovara vrsti požara koji može nastati u odjeljku gdje se aparat namjerava upotrebljavati i kako bi se opasnost od koncentracije štetnog plina svela na najmanju mjeru u odjeljcima u kojima borave osobe.

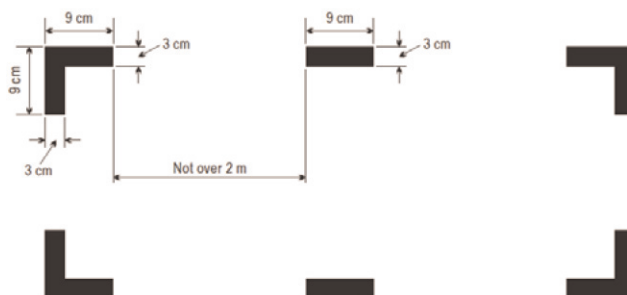
SPO.IDE.A.181 Protupožarne sjekire i željezne poluge

Zrakoplovi s najvećom dopuštenom masom pri polijetanju (MCTOM) većom od 5 700 kg opremljeni su najmanje jednom protupožarnom sjekiricom ili željeznom polugom smještenoj u pilotskoj kabini.

SPO.IDE.A.185 Oznake mjesta za razbijanje

Ako su na zrakoplovu naznačena mjesta na trupu prikladna za prodor spasilačkih ekipa u zrakoplov u slučaju nužde, takva su mjesta označena kako je prikazano na slici 1.

Slika 1.

Oznake mjesta za razbijanje**SPO.IDE.A.190 Odašiljač signala s mjesta nesreće (ELT)**

(a) Zrakoplovi moraju biti opremljeni:

1. odašiljačem signala s mjesta nesreće (ELT) bilo koje vrste ako je zasebna potvrda o sposobnosti za zračni promet (CofA) prvi put izdana 1. srpnja 2008. ili prije;
2. automatskim odašiljačem signala s mjesta nesreće (ELT) ako je zasebna potvrda o sposobnosti za zračni promet (CofA) prvi put izdana nakon 1. srpnja 2008. ili
3. odašiljačem za preživljavanje ELT (ELT(S)) ili osobnim lokacijskim uređajem (PLB) koji na sebi ima član posade ili stručnjak zadatka ako je zrakoplov certificiran za najveći broj putničkih sjedala od šest sjedala ili manje.

(b) Odašiljači signala s mjesta nesreće (ELT) bilo koje vrste i osobni lokacijski uređaji (PLB) moraju moći odašiljati signale istodobno na 121,5 MHz i 406 MHz.

SPO.IDE.A.195 Let iznad vode

(a) Sljedeći zrakoplovi opremljeni su prslukom za spašavanje za svaku osobu koja se nalazi u njemu, koji se nose ili su smješteni na mjestu koje je dostupno sa sjedala ili mjesta osobe za čiju su uporabu predviđeni:

1. zrakoplovi s jednim motorom ako:
  - i. lete iznad vode na udaljenosti od kopna koja je izvan udaljenosti za jedrenje; ili
  - ii. polijeću ili slijeću na aerodrom ili operativno mjesto, na kojemu je po mišljenju zapovjednika zrakoplova, uzletna ili prilazna putanja smještena iznad vode tako da bi u slučaju nesreće zrakoplov mogao prisilno sletjeti na vodu;
2. vodeni zrakoplovi namijenjeni letovima iznad vode; i
3. zrakoplovi namijenjeni za letove na udaljenosti od kopna primjerenog za prisilno slijetanje, većoj od 30 minuta pri uobičajenoj putnoj brzini ili 50 NM, koja je vrijednost manja.

(b) Svaki prsluk za spašavanje opremljen je napravom električnog osvjetljavanja za namjenu lociranja osoba.

(c) Vodeni zrakoplovi namijenjeni letovima iznad vode opremljeni su:

1. sidrom ili drugom opremom koja je nužna za omogućivanje vezanja, sidrenja ili manevriranja zrakoplovom na vodi, primjerenim veličini i težini zrakoplova te karakteristikama u vezi s njegovim upravljanjem; i

2. opremom za davanje zvučnih signala kako je propisano međunarodnim propisima za sprječavanje sudara na moru, po potrebi.
- (d) Zapovjednik zrakoplova namijenjenog letovima na udaljenosti od kopna primjerenima za prisilno slijetanje većoj od 30 minuta pri uobičajenoj putnoj brzini ili 50 NM, koja je vrijednost manja, utvrđuje rizike za preživljavanje osoba iz zrakoplova u slučaju prisilnog slijetanja na vodi, na osnovi čega odlučuje o prijevozu:
1. opreme za davanje znakova za pomoć;
  2. dovoljnog broja čamaca za spašavanje za prijevoz svih osoba iz zrakoplova koji su smješteni tako da omogućuju njihovu uporabu u slučaju nužde; i
  3. opreme za spašavanje koja sadržava sredstva za održavanje na životu primjerene predviđenom letu.

SPO.IDE.A.200 Oprema za preživljavanje

- (a) Zrakoplovi namijenjeni letovima iznad područja na kojima bi potraga i spašavanje bili osobito teški opremljeni su:
1. signalnom opremom za davanje znakova za pomoć;
  2. najmanje jednim odašiljačem za preživljavanje ELT(S); i
  3. dodatnom opremom za preživljavanje za rutu kojom će se letjeti, uzimajući u obzir broj osoba u zrakoplovu.
- (b) Na zrakoplovu nije potrebno nositi dodatnu opremu za preživljavanje koja je navedena u točki (a) podtočki 3 ako zrakoplov:
1. ostaje unutar udaljenosti od područja na kojem potraga i spašavanje nisu osobito teški i koje odgovara:
    - i. 120 minuta putničkom brzinom s jednim motorom u kvaru (OEI) za zrakoplove koji mogu nastaviti let do aerodroma pri kvaru kritičnog motora/kritičnih motora na bilo kojoj točki rute ili ruta planiranog odstupanja; ili
    - ii. 30 minuta putničkom brzinom za sve ostale zrakoplove; ili
  2. ostaje unutar udaljenosti ne većoj od 90 minuta pri putnoj brzini od područja primjerenog za prisilno slijetanje, za zrakoplove certificirani u skladu s primjenjivim zahtjevima za plovidbenost.

SPO.IDE.A.205 Individualna zaštitna oprema

Svaka ukrcana osoba mora nositi individualnu zaštitnu opremu prikladnu vrsti operacije koja se poduzima.

SPO.IDE.A.210 Slušalice

- (a) Zrakoplovi su opremljeni slušalicama s mikrofonom na ručici ili odgovarajućim uređajem za svakog člana letачke posade na dodijeljenome mu mjestu u pilotskoj kabini.
- (b) Zrakoplovi koji lete prema pravilima IFR-a ili noću opremljeni su gumbom za prijenos na ručnoj komandi za upravljanje bočnim i uzdužnim nagibom za svakog zahtijevanog člana letачke posade.

SPO.IDE.A.215 Oprema za radijsku komunikaciju

(a) Zrakoplovi koji lete prema pravilima IFR-a ili noću, ili ako je to u skladu s primjenjivim zahtjevima za zračni prostor, opremljeni su opremom za radijsku komunikaciju kojom se u uobičajenim uvjetima radijskog prijenosa mora moći:

1. izvoditi dvosmjerna komunikacija za potrebe kontrole aerodroma;
2. primiti meteorološke podatke bilo kada tijekom leta;
3. izvoditi dvosmjerna komunikacija bilo kada tijekom leta s aeronautičkim postajama na frekvencijama koje propisuje nadležno tijelo; i
4. omogućiti komunikacija u hitnim slučajevima na aeronautičkoj frekvenciji 121,5 MHz.

(b) Ako se zahtijeva više od jednog kompleta opreme za komunikaciju, svaka je neovisna od druge opreme do mjere da kvar jedne opreme neće dovesti do kvara na drugoj opremi.

SPO.IDE.A.220 Navigacijska oprema

(a) Zrakoplovi su opremljeni navigacijskom opremom kojom će se omogućiti nastavak leta u skladu s:

1. planom leta (ATS), po potrebi; i
2. primjenjivim zahtjevima za zračni prostor.

(b) Zrakoplovi imaju dostatnu navigacijsku opremu kojom se osigurava da u slučaju kvara jednog predmeta opreme u bilo kojoj fazi leta preostala oprema omogućuje sigurnu navigaciju u skladu s točkom (a) ili sigurnu izvedbu odgovarajuće radnje za nepredviđene situacije.

(c) Zrakoplovi namijenjeni letovima prilikom kojih se namjerava izvršiti slijetanje u instrumentalnim meteorološkim uvjetima (IMC) opremljeni su odgovarajućom opremom kojom se može obaviti vođenje do točke s koje se može izvesti vizualno slijetanje. Tom opremom mora se moći obaviti takvo vođenje za svaki aerodrom na kojem se namjerava izvršiti slijetanje u instrumentalnim meteorološkim uvjetima (IMC) i za sve određene alternativne aerodrome.

SPO.IDE.A.225 Transponder

Zrakoplovi su opremljeni transponderom sekundarnog nadzornog radara (SSR) za dojavljivanje visine i drugim transponderom SSR s karakteristikama koje se zahtijevaju za rutu kojom se leti.

ODJELJAK 2.

Helikopteri**SPO.IDE.H.100 Instrumenti i oprema — općenito**

(a) Instrumenti i oprema koji se zahtijevaju ovim poddijelom odobravaju se u skladu s primjenjivim zahtjevima za plovidbenost ako:

1. upotrebljava ih letачka posada za upravljanje putanjom leta;
2. upotrebljavaju se za ispunjavanje zahtjeva iz SPO.IDE.H.215;
3. upotrebljavaju se za ispunjavanje zahtjeva iz SPO.IDE.H.220; ili
4. ugrađeni su u helikopter.

(b) Sljedeće predmete, ako se zahtijevaju ovim poddijelom, nije potrebno odobriti kao opremu:

1. ručna prijenosna svjetiljka,
2. točni mjerač vremena,
3. držač karte,
4. pribor za prvu pomoć,
5. oprema za preživljavanje i signaliziranje,
6. sidro i oprema za vezanje.

(c) Instrumenti i oprema koji se ne zahtijevaju ovim poddijelom te sva druga oprema koja se ne zahtijeva drugim primjenjivim prilozima, ali se nosi na zrakoplovu, ispunjavaju sljedeće zahtjeve:

1. informacije koje se dostavljaju tim instrumentima, opremom ili dodatnom opremom, letačka posada ne upotrebljava za ispunjavanje zahtjeva iz Priloga I. Uredbi (EZ) br. 216/2008 ili iz stavaka SPO.IDE.H.215 i SPO.IDE.H.220;
i
2. instrumenti i oprema ne utječu na plovidbenost helikoptera, čak ni u slučaju zatajenja ili kvarova.

(d) Instrumenti i oprema spremni su za uporabu ili su dostupni s mjesta na kojem sjedi član letačke posade koji ih treba upotrebljavati.

(e) Oni instrumenti kojima se koristi član letačke posade raspoređeni su tako da dopuštaju članu letačke posade da jasno vidjeti oznake sa svojeg mjesta, s najmanjim mogućim odmakom s položaja i linije vida, koju obično zauzima kada gleda naprijed u smjeru putanje leta.

(f) Sva zahtijevana oprema za spašavanje lako je dostupna za neposrednu uporabu.

SPO.IDE.H.105 Minimalna oprema za let

Let se ne započinje ako bilo koji instrumenti, elementi opreme ili funkcije helikoptera koji se zahtijevaju za predviđeni let ne rade ili ih nema, osim ako:

- (a) helikopterom se upravlja u skladu s listom minimalne opreme (MEL), ako je utvrđena;
- (b) kod kompleksnih helikoptera na motorni pogon i svih helikoptera korištenih za komercijalne operacije, operater ima odobrenje nadležnog tijela da upravlja helikopterom u okviru ograničenja glavne liste minimalne opreme (MMEL); ili
- (c) helikopter ima dozvolu za letenje koja je izdana u skladu s primjenjivim zahtjevima za plovidbenost.

SPO.IDE.H.115 Operativna svjetla

Helikopteri koji lete noću opremljeni su:

- (a) sustavom svjetala za izbjegavanje sudara;

- (b) navigacijskim/pozicijskim svjetlima;
- (c) svjetlima za slijetanje;
- (d) osvjetljenjem koje se napaja iz električnog sustava helikoptera, radi primjerenog osvjetljenja svih instrumenata i opreme potrebnih za siguran rad helikoptera;
- (e) osvjetljenjem koje se napaja iz električnog sustava helikoptera radi osvjetljenja u svim putničkim odjeljcima;
- (f) ručnom prijenosnom svjetiljkom za sva mjesta članova posade; i
- (g) svjetlima koja su u skladu s međunarodnim propisima za sprječavanje sudara na moru ako je helikopter amfibijski.

SPO.IDE.H.120 Operacije prema pravilima VFR-a — instrumenti za letenje i navigaciju i pridružena oprema

- (a) Helikopteri kojima se upravlja prema pravilima VFR-a tijekom dana opremljeni su napravom za mjerenje i prikazivanje:
  - 1. magnetnog smjera;
  - 2. vremena u satima, minutama i sekundama;
  - 3. visine tlaka;
  - 4. naznačene brzine i
  - 5. klizanja.
- (b) Helikopteri kojima se upravlja u vizualnim meteorološkim uvjetima (VMC) iznad vode i izvan vidokruga kopna, u vizualnim meteorološkim uvjetima (VMC) noću, uz opremu iz točke (a) opremljeni su i:
  - 1. napravom za mjerenje i prikazivanje:
    - i. položaja,
    - ii. vertikalne brzine, i
    - iii. stabiliziranog smjera;
  - 2. napravom za pokazivanje nedostatne opskrbe električnom energijom žiroskopskih instrumenata; i
  - 3. kod kompleksnih helikoptera na motorni pogon, napravom za sprječavanje kvarova na sustavu za pokazivanje brzine u skladu sa zahtjevima iz točke (a) podtočke 4. zbog kondenzacije ili zaleđivanja.
- (c) Helikopteri kojima se upravlja kada je vidljivost manja od 1 500 m, ili u uvjetima kada helikopter nije moguće zadržati na željenoj putanji leta bez jednoga ili više dodatnih instrumenata, uz opremu iz točaka (a) i (b) opremljeni su i napravom za sprječavanje kvarova na sustavima za pokazivanje brzine u skladu sa zahtjevima iz točke (a) podtočke 4. zbog kondenzacije ili zaleđivanja.
- (d) kad god su za operaciju potrebna dva pilota, helikopteri su opremljeni dodatnom zasebnom napravom za prikazivanje:
  - 1. visine tlaka;

2. naznačene brzine,
3. klizanja,
4. položaja, po potrebi,
5. vertikalne brzine, po potrebi, i
6. stabiliziranog smjera, po potrebi.

SPO.IDE.H.125 Operacije prema pravilima IFR-a — instrumenti za letenje i navigaciju i pridružena oprema

Helikopteri koji lete prema pravilima IFR-a opremljeni su:

(a) napravom za mjerenje i prikazivanje:

1. magnetnog smjera;
2. vremena u satima, minutama i sekundama;
3. visine tlaka;
4. naznačene brzine,
5. vertikalne brzine,
6. klizanja,
7. položaja,
8. stabiliziranog smjera i
9. vanjske temperature zraka,

(b) napravom za pokazivanje nedostatne opskrbe električnom energijom žiroskopskih instrumenata;

(c) kad god su za operaciju potrebna dva pilota, dodatnim posebnim uređajem za prikazivanje:

1. visine tlaka;
2. naznačene brzine,
3. vertikalne brzine,
4. klizanja,
5. položaja i
6. stabiliziranog smjera;

(d) napravom za sprječavanje kvarova na sustavima za pokazivanje brzine u skladu sa zahtjevima iz točke (a) podtočke 4. i točke (c) podtočke 2. zbog kondenzacije ili zaleđivanja;

(e) dodatnom napravom za mjerenje i prikazivanje položaja kao pomoćnim instrumentom; i

(f) sljedećim za kompleksne helikoptere na motorni pogon:

1. alternativnim izvorom statičnog tlaka; i
2. držačem karte, koji se nalazi na mjestu na kojem se kartu lako čita i na kojem se ona može osvijetliti za noćne letove.

SPO.IDE.H.126 Dodatna oprema za operacije s jednim pilotom prema pravilima IFR-a

Helikopteri koji lete prema pravilima IFR-a s jednim pilotom opremljeni su automatskim pilotom koji može barem zadržati visinu i smjer.

SPO.IDE.H.132 Vremenski radar u zrakoplovu — kompleksni helikopteri na motorni pogon

Helikopteri koji lete prema IFR pravilima ili noću opremljeni su vremenskim radarom za otkrivanje vremenskih uvjeta ako aktualni vremenski izvještaji pokazuju da se može očekivati da tijekom rute nastane grmljavinsko nevrijeme ili drugi potencijalno opasni vremenski uvjeti, za koje se smatra da se mogu otkriti vremenskim radarom.

SPO.IDE.H.133 Dodatna oprema za letenje noću u uvjetima zaleđivanja — kompleksni helikopteri na motorni pogon

(a) Helikopteri koji lete noću u očekivanim ili stvarnim uvjetima zaleđivanja opremljeni su sredstvima koja osvijetljavaju ili otkrivaju stvaranje leda.

(b) Sredstva koja osvijetljavaju stvaranje leda ne uzrokuju bljesak ili odsjaj koji bi onemogućio članove posade u obavljanju njihovih dužnosti.

SPO.IDE.H.135 Sustav interfona za letačku posadu

Helikopteri kojima upravlja posada s više od jednog člana opremljeni su sustavom interfona za letačku posadu, uključujući slušalice i mikrofone kojima se koriste svi članovi letačke posade.

SPO.IDE.H.140 Uređaj za snimanje zvuka u pilotskoj kabini

(a) Helikopteri s najvećom dopuštenom masom pri polijetanju (MCTOM) većom od 7 000 kg kojima je zasebna potvrda o sposobnosti za zračni promet (CofA) prvi put izdana 1. siječnja 2016. ili kasnije opremljeni su uređajem za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR).

(b) Uređaj za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR) mora moći zadržati snimljene podatke tijekom najmanje prethodna 2 sata.

(c) Uređaj za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR) vremenskim redoslijedom snima:

1. glasovnu komunikaciju poslanu ili primljenu u pilotsku kabinu radijskom vezom;
2. glasovnu komunikaciju članova letačke posade u pilotskoj kabini koji se koriste sustavom interfona i sustavom za obavješćivanje putnika ako je ugrađen;
3. zvukove okoline u pilotskoj kabini, uključujući bez prekidanja zvučne signale, primljene sa svakog mikrofona posade; i
4. glasovne ili zvučne signale za prepoznavanje pomoćnih sredstava za navigaciju ili prilaženje koji se odašilju u slušalicu ili zvučnik.

(d) Uređaj za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR) automatski počinje snimati prije nego što se helikopter počne kretati na svoj pogon i nastavlja snimati do kraja leta kada se helikopter više ne može kretati vlastitim pogonom.

- (e) Osim zahtjeva iz točke (d), ovisno o raspoloživosti električne energije, uređaj za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR) počinje snimati što je ranije moguće tijekom provjera u pilotskoj kabini prije paljenja motora na početku leta do provjera u pilotskoj kabini odmah nakon gašenja motora na kraju leta.
- (f) Uređaj za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR) ima uređaj za pomoć pri lociranju uređaja za snimanje u vodi.

SPO.IDE.H.145 Uređaj za snimanje podataka o letu

- (a) Helikopteri s najvećom dopušenom masom pri polijetanju (MCTOM) većom od 3 175 kg kojima je zasebna potvrda o sposobnosti za zračni promet (CofA) prvi put izdana 1. siječnja 2016. ili kasnije opremljeni su uređajem za snimanje podataka o letu (FDR) koji upotrebljava digitalnu metodu snimanja i pohranjivanja podataka i za koje postoji metoda kojom se ti podaci mogu brzo dobiti iz spremnika.
- (b) Uređaj za snimanje podataka o letu (FDR) snima parametre koji su potrebni za precizno utvrđivanje putanje leta helikoptera, brzine, položaja, snage motora, konfiguracije i rada helikoptera te mora moći zadržati snimljene podatke tijekom najmanje prethodnih 10 sati.
- (c) Podaci se dobivaju iz izvora u helikopteru koji omogućuju točno podudaranje s podacima prikazanim letačkoj posadi.
- (d) Uređaj za snimanje podataka o letu (FDR) automatski počinje snimati podatke prije nego što se helikopter može kretati vlastitim pogonom i automatski prestaje snimati kada se helikopter više ne može kretati vlastitim pogonom.
- (e) Uređaj za snimanje podataka o letu (FDR) ima uređaj za pomoć pri lociranju uređaja za snimanje u vodi.

SPO.IDE.H.150 Zapisi podatkovnih veza

- (a) Helikopteri kojima je zasebna potvrda o sposobnosti za zračni promet (CofA) prvi put izdana 1. siječnja 2016. ili kasnije, a koji imaju mogućnost komunikacije putem podatkovnih veza i moraju biti opremljeni uređajem za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR), uređajem za snimanje snimaju, po potrebi:
  1. komunikacijske poruke putem podatkovnih veza povezane s komunikacijom službe zračnog prometa (ATS), uključujući poruke koje se primjenjuju na sljedeće aplikacije:
    - i. uspostavu podatkovne veze;
    - ii. komunikaciju među kontrolorom i pilotom;
    - iii. usmjereni nadzor;
    - iv. informacije o letu;
    - v. nadzor nad odašiljanjem iz zrakoplova ako je moguće s obzirom na strukturu sustava;
    - vi. podatke o operativnom nadzoru leta ako je moguće s obzirom na strukturu sustava; i
    - vii. grafiku ako je moguće s obzirom na strukturu sustava;
  2. informacije koje omogućuju povezanost sa svim povezanim zapisima o komunikaciji putem podatkovne veze koji se pohranjuju zasebno od helikoptera; i
  3. informacije o vremenu i prioritetu komunikacijskih poruka putem podatkovne veze, uzimajući u obzir strukturu sustava.
- (b) Uređaj za snimanje upotrebljava digitalnu metodu snimanja i pohranjivanja podataka i informacija i metodu kojom se ti podaci mogu brzo dobiti iz spremnika. Metodom snimanja omogućuje se podudaranje s podacima koji su snimljeni na zemlji.

- (c) Uređaj za snimanje mora moći zadržati snimljene podatke najmanje za razdoblje jednako razdoblju utvrđenom u SPO.IDE.H.140 za uređaje za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR).
- (d) Uređaj za snimanje ima uređaj za pomoć pri lociranju uređaja za snimanje u vodi.
- (e) Zahtjevi koji se primjenjuju na pokretanje i zaustavljanje uređaja za snimanje jednaki su zahtjevima koji se primjenjuju na pokretanje i zaustavljanje uređaja za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR) iz CAT.IDE.H.140 u točkama (d) i (e).

SPO.IDE.H.155 Kombinirani uređaj za snimanje podataka o letu i zvuka u pilotskoj kabini

Sukladnost sa zahtjevima za uređaj za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR) i uređaja za snimanje podataka o letu (FDR) moguće je postići jednim kombiniranim uređajem za snimanje podataka o letu i zvuka u pilotskoj kabini.

SPO.IDE.H.160 Sjedala, sigurnosni pojasevi, sustavi vezivanja i uređaji za osiguravanje djece

(a) Helikopteri moraju biti opremljeni:

1. sjedalom ili mjestom za svakog ukrcanog člana posade ili stručnjaka zadatka;
2. sigurnosnim pojasom na svakom sjedalu i zadržavajućim napravama za svako mjesto;
3. za helikoptere kojima je zasebna potvrda o sposobnosti za zračni promet (CofA) prvi put izdana nakon 31. prosinca 2012., sigurnosnim pojasom sa sustavom vezivanja gornjeg dijela trupa za svakog putnika; i
4. sigurnosnim pojasom sa sustavom vezivanja gornjeg dijela trupa koji uključuje uređaj za automatsko zadržavanje trupa osobe koja na tom mjestu sjedi u slučaju brzog usporavanja na svakom sjedalu letачke posade.

(b) Sigurnosni pojas sa sustavom za zadržavanje gornjeg dijela trupa koji ima jednu točku za otkopčavanje.

SPO.IDE.H.165 Pribor za prvu pomoć

(a) Helikopteri moraju biti opremljeni priborom za prvu pomoć.

(b) Pribor za prvu pomoć:

1. lako je dostupan za uporabu; i
2. dopunjuje se.

SPO.IDE.H.175 Dodatni kisik — helikopteri s kabinom koja nije pod tlakom

(a) Helikopteri s kabinom koja nije pod tlakom namijenjeni letovima na visinama letenja za koje se zahtijeva opskrba kisikom u skladu s točkom (b) opremljeni su napravom za pohranjivanje i raspodjelu kisika koja može pohraniti i raspodijeliti potrebne zalihe kisika.

(b) Helikopteri s kabinom koja nije pod tlakom namijenjeni letovima iznad visina letenja na kojima je visina tlaka u putničkim odjeljcima iznad 10 000 ft nose dostatno kisika za disanje za opskrbu:

1. svih članova posade za svako razdoblje duže od 30 minuta ako će visina tlaka u putničkom odjeljku biti između 10 000 ft i 13 000 ft; i
2. svih članova posade i stručnjaka zadatka za svako razdoblje u kojem će visina tlaka u putničkom odjeljku biti iznad 13 000 ft.

- (c) Bez obzira na točku (b), izleti određenog trajanja između 13 000 i 16 000 ft mogu se poduzimati bez zalihe kisika u skladu sa stavkom SPO.OP.195 točkom (b).

SPO.IDE.H.180 Ručni aparati za gašenje požara

- (a) Helikopteri, izuzev helikoptera tipa ELA 2, opremljeni su najmanje jednim ručnim aparatom za gašenje požara:

1. u pilotskoj kabini; i
2. u svakoj kabini koja je odvojena od pilotske, osim ako je odjeljak dostupan letačkoj posadi.

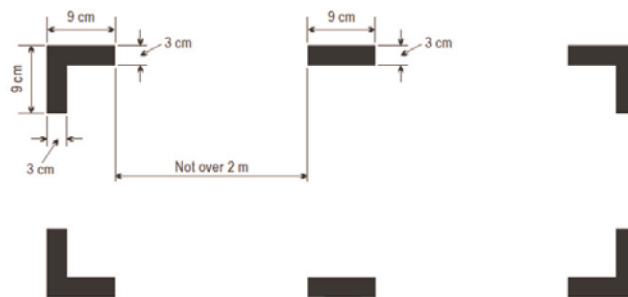
- (b) Vrsta i količina sredstva za gašenje za zahtijevane aparate za gašenje požara odgovara vrsti požara koji može nastati u odjeljku gdje se aparat namjerava upotrebljavati i kako bi se opasnost od koncentracije štetnog plina svela na najmanju mjeru u odjeljcima u kojima borave osobe.

SPO.IDE.H.185 Oznake mjesta za razbijanje

Ako su na helikopteru naznačena mjesta na trupu prikladna za prodor spasilačkih ekipa u helikopter u slučaju nužde, takva su mjesta označena kako je prikazano na slici 1.

Slika 1.

Oznake mjesta za razbijanje

SPO.IDE.H.190 Odašiljač signala s mjesta nesreće (ELT)

- (a) Helikopteri certificirani za najveći broj putničkih sjedala veći od šest sjedala opremljeni su:

1. automatskim odašiljačem signala s mjesta nesreće (ELT); i
2. jednim odašiljačem za preživljavanje ELT (ELT(S)) u čamcu za spašavanje ili prsluku za spašavanje ako je helikopter namijenjen letovima na udaljenosti od kopna većoj od 3 minute letenja pri uobičajenoj putnoj brzini.

- (b) Helikopteri certificirani za najveći broj putničkih sjedala od šest ili manje opremljeni su odašiljačem za preživljavanje (ELT(S)) ili osobnim lokacijskim uređajem (PLB) koji na sebi ima član posade ili stručnjak zadataka.

- (c) Odašiljači signala s mjesta nesreće (ELT) bilo koje vrste i osobni lokacijski uređaji (PLB) moraju moći odašiljati signale istodobno na 121,5 MHz i 406 MHz.

SPO.IDE.H.195 Let iznad vode — nekompleksni helikopteri na motorni pogon

- (a) Helikopteri su opremljeni prslukom za spašavanje za sve osobe u helikopteru koji se nose ili su smješteni na mjestu koje je dostupno sa sjedala ili mjesta osobe za čiju su uporabu predviđeni ako:

1. su namijenjeni letovima iznad vode na udaljenosti od kopna koja je izvan autorotacijske udaljenosti, pri čemu helikopter pri kvaru ključnog motora ne može zadržati horizontalni let; ili

2. su namijenjeni letovima iznad vode na udaljenosti od kopna većoj od 10 minuta letenja pri uobičajenoj putnoj brzini, pri čemu helikopter pri kvaru ključnog motora može zadržati horizontalni let; ili
  3. polijeću ili slijeću na aerodromu ili operativnome mjestu na kojem je uzletna ili prilazna putanja iznad vode.
- (b) Svaki prsluk za spašavanje opremljen je napravom električnog osvjetljavanja za namjenu lociranja osoba.
- (c) Zapovjednik helikoptera namijenjenog letovima iznad vode na udaljenosti od kopna većoj od 30 minuta pri uobičajenoj putnoj brzini ili 50 NM, koja je vrijednost manja, utvrđuje rizike za preživljavanje osoba iz helikoptera u slučaju prisilnog slijetanja na vodi, na osnovi čega odlučuje o prijevozu:
1. opreme za davanje znakova za pomoć;
  2. dovoljnog broja čamaca za spašavanje za prijevoz svih osoba iz zrakoplova koji su smješteni tako da omogućuju njihovu uporabu u slučaju nužde; i
  3. opreme za spašavanje koja sadržava sredstva za održavanje na životu primjerene predviđenom letu.
- (d) Zapovjednik helikoptera pri donošenju odluke o potrebi nošenja prsluka za spašavanje iz točke (a) od strane svih osoba u helikopteru utvrđuje rizike za preživljavanje osoba iz helikoptera u slučaju prisilnog slijetanja na vodi.

SPO.IDE.H.197 Prsluci za spašavanje — kompleksni helikopteri na motorni pogon

- (a) Helikopteri su opremljeni prslukom za spašavanje za sve osobe u helikopteru koji se nose ili su smješteni na mjestu koje je dostupno sa sjedala ili mjesta osobe za čiju su uporabu predviđeni ako:
1. su namijenjeni letovima iznad vode na udaljenosti od kopna većoj od 10 minuta letenja pri uobičajenoj putnoj brzini, pri čemu helikopter pri kvaru ključnog motora može zadržati horizontalni let;
  2. su namijenjeni letovima iznad vode na udaljenosti od kopna koja je izvan autorotacijske udaljenosti, pri čemu helikopter pri kvaru ključnog motora ne može zadržati horizontalni let; ili
  3. polijeću ili slijeću na aerodromu ili operativnome mjestu na kojem je uzletna ili prilazna putanja iznad vode.
- (b) Svaki prsluk za spašavanje opremljen je napravom električnog osvjetljavanja za namjenu lociranja osoba.

SPO.IDE.H.198 Odijela za preživljavanje — kompleksni helikopteri na motorni pogon

Svaka ukrcana osoba nosi odijelo za preživljavanje, pri izvođenju:

- (a) operacija na letovima iznad vode u operacijama na moru na udaljenosti od kopna većoj od 10 minuta letenja pri uobičajenoj putnoj brzini, pri čemu helikopter pri kvaru ključnog motora može zadržati horizontalni let i ako:
1. vremenski izvještaj ili prognoze koje zapovjednik zrakoplova ima na raspolaganju pokazuju da će temperatura mora tijekom leta biti manja od 10 °C; ili
  2. predviđeno vrijeme za spašavanje premašuje predviđeno vrijeme za preživljavanje; ili

(b) tako odluči zapovjednik zrakoplova na osnovi ocjene rizika uzimajući u obzir sljedeće uvjete:

1. letovi iznad vode na udaljenosti od kopna koja je izvan autorotacijske udaljenosti ili udaljenosti za sigurno prisilno slijetanje, pri čemu helikopter pri kvaru ključnog motora ne može zadržati horizontalni let; i
2. vremenski izvještaj ili prognoze koje zapovjednik zrakoplova ima na raspolaganju pokazuju da će temperatura mora tijekom leta biti manja od 10 °C.

SPO.IDE.H.199 Čamci za spašavanje, odašiljači za preživljavanje ELT i oprema za preživljavanje za duge letove iznad vode — kompleksni helikopteri na motorni pogon

Helikopteri namijenjeni:

- (a) letovima iznad vode na udaljenosti od kopna većoj od 10 minuta letenja pri uobičajenoj putnoj brzini, pri čemu helikopter pri kvaru ključnog motora može zadržati horizontalni let; ili
- (b) letovima iznad vode na udaljenosti od kopna većoj od 3 minute letenja pri uobičajenoj putnoj brzini, pri čemu helikopter pri kvaru ključnog motora ne može zadržati horizontalni let i ako tako odluči zapovjednik zrakoplova na osnovi procjene rizika, opremljeni su:
  1. najmanje jednim čamcem za spašavanje s nominalnim kapacitetom koji odgovara najmanje najvećem broju osoba u helikopteru, a smješten je tako da omogućuje brzu uporabu u slučaju nužde;
  2. najmanje jednim odašiljačem za preživljavanje ELT (ELT(S)) za svaki zahtijevani čamac za spašavanje; i
  3. opremom za spašavanje primjerenom predviđenom letu, uključujući sredstva za održavanje na životu.

SPO.IDE.H.200 Oprema za preživljavanje

Helikopteri namijenjeni letovima iznad područja na kojima bi potraga i spašavanje bili osobito teški opremljeni su:

- (a) signalnom opremom za davanje znakova za pomoć;
- (b) najmanje jednim odašiljačem za preživljavanje ELT(S); i
- (c) dodatnom opremom za preživljavanje za rutu kojom će se letjeti, uzimajući u obzir broj osoba u zrakoplovu.

SPO.IDE.H.201 Dodatni zahtjevi za helikoptere koji izvode operacije na moru u nepovoljnom morskom području — kompleksni helikopteri na motorni pogon

Helikopteri namijenjeni operacijama na moru u nepovoljnom morskom području na udaljenosti od kopna većoj od 10 minuta letenja pri uobičajenoj putnoj brzini, ispunjavaju sljedeće zahtjeve:

- (a) Ako vremenski izvještaj ili prognoze koje zapovjednik zrakoplova ima na raspolaganju pokazuju da će temperatura mora tijekom leta biti manja od 10 °C, predviđeno vrijeme za spašavanje premašuje predviđeno vrijeme za preživljavanje ili ako se planira da se let izvodi noću, sve osobe u helikopteru nose odijelo za preživljavanje.
- (b) Svi čamci za spašavanje koji se prevoze u skladu s SPO.IDE.H.199 ugrađeni su tako da su uporabljivi u uvjetima na moru u kojima su svojstva helikoptera pri prisilnom slijetanju na vodi, njegova svojstva plutanja i svojstva povezana s njegovim uravnoteživanjem ocijenjena radi ispunjavanja zahtjeva za prisilno slijetanje na vodi namijenjenih certificiranju.
- (c) Helikopter je opremljen sustavom za osvijetljavanje u slučaju nužde neovisnim izvorom električne energije za opće osvijetljenje kabine radi olakšavanja evakuacije helikoptera.

- (d) Svi izlazi za nuždu, uključujući izlaze za nuždu za posadu i njihova sredstva za otvaranje vidno su označeni za vođenje osoba u helikopteru koji izlaze upotrebljavaju pri dnevnoj svjetlosti ili u tami. Takve oznake osmišljene su tako da ostanu vidljive ako se helikopter prevrne i kabina potopi.
- (e) Sva vrata koja nije moguće izbaciti označena kao izlazi za nuždu pri prisilnom slijetanju na vodi, opremljena su sredstvima za njihovo pričvršćivanje u otvorenom položaju da ne ometaju osobe koje napuštaju helikopter u svim uvjetima na moru sve do najzahtjevnijih koje je potrebno ocijeniti za prisilno slijetanje i plutanje.
- (f) Sva vrata, prozori i drugi otvori u putničkom odjeljku predviđeni za bijeg pod vodom opremljeni su tako da se mogu upotrijebiti u nuždi.
- (g) Prsluci za spašavanje nose se cijelo vrijeme osim ako putnik ili član posade na sebi ima integrirano odijelo za preživljavanje koji ispunjava zahtjeve za odijelo za preživljavanje i prsluk za spašavanje.

SPO.IDE.H.202 Helikopteri certificirani za operacije na vodi — razna oprema

Helikopteri certificirani za operacije na vodi moraju biti opremljeni:

- (a) sidrom ili drugom opremom koja je nužna za omogućivanje vezanja, sidrenja ili manevriranja helikopterom na vodi, primjerenim veličini i težini helikoptera te karakteristikama u vezi s njegovim upravljanjem; i
- (b) opremom za davanje zvučnih signala kako je propisano međunarodnim propisima za sprječavanje sudara na moru, po potrebi.

SPO.IDE.H.203 Svi helikopteri na letovima iznad vode — prisilno slijetanje na vodi

Kompleksni helikopteri na motorni pogon namijenjeni letovima iznad vode u operacijama na moru u nepovoljnom okolišu i na udaljenosti od kopna većoj od 10 minuta letenja pri uobičajenoj putnoj brzini i drugi nekompleksni helikopteri na motorni pogon koji lete iznad vode u nepovoljnom okolišu na udaljenosti većoj od 50 NM su:

- (a) osmišljeni su za slijetanje na vodi u skladu s odgovarajućom oznakom o sposobnosti za let;
- (b) certificirani su za prisilno slijetanje na vodi u skladu s odgovarajućom oznakom o sposobnosti za let; ili
- (c) opremljeni su nužnom opremom za plutanje na vodi.

SPO.IDE.H.205 Individualna zaštitna oprema

Svaka ukrcana osoba mora nositi individualnu zaštitnu opremu prikladnu vrsti operacije koja se poduzima.

SPO.IDE.H.210 Slušalice

Ako se zahtijeva radijska komunikacija i/ili radio-navigacijski sustav, helikopteri su opremljeni slušalicama s mikrofonom na ručici ili odgovarajućim uređajem i gumbom za prijenos za upravljačem svakog zahtijevanog pilota i/ili člana letičke posade na dodijeljenome mu mjestu.

SPO.IDE.H.215 Oprema za radijsku komunikaciju

- (a) Helikopteri koji lete prema pravilima IFR-a ili noću, ili ako je to u skladu s primjenjivim zahtjevima za zračni prostor, opremljeni su opremom za radijsku komunikaciju kojom se u uobičajenim uvjetima radijskog prijensa mora moći:
  1. izvoditi dvosmjerna komunikacija za potrebe kontrole aerodroma;
  2. primiti meteorološki podaci;

3. izvoditi dvosmjerna komunikacija bilo kada tijekom leta s aeronautičkim postajama na frekvencijama koje pripisuje nadležno tijelo; i
  4. omogućiti komunikacija u hitnim slučajevima na aeronautičkoj frekvenciji 121,5 MHz.
- (b) Ako se zahtijeva više od jednog kompleta opreme za komunikaciju, svaka je neovisna od druge opreme do mjere da kvar jedne opreme neće dovesti do kvara na drugoj opremi.
- (c) Ako se zahtijeva radijski komunikacijski sustav, helikopteri su opremljeni sustavom interfona za letačku posadu u skladu sa zahtjevima iz SPO.IDE.H.135 i gumbom za prijenos za upravljačem svakog zahtijevanog pilota i člana letačke posade na dodijeljenome mu mjestu.

SPO.IDE.H.220 Navigacijska oprema

- (a) Helikopteri su opremljeni navigacijskom opremom kojom će se omogućiti nastavak leta u skladu s:
1. planom leta (ATS), po potrebi; i
  2. primjenjivim zahtjevima za zračni prostor.
- (b) Helikopteri imaju dostatnu navigacijsku opremu kojom se osigurava da u slučaju kvara jednog predmeta opreme u bilo kojoj fazi leta preostala oprema omogućuje sigurnu navigaciju u skladu s točkom (a) ili sigurnu izvedbu odgovarajuće radnje za nepredviđene situacije.
- (c) Helikopteri namijenjeni letovima prilikom kojih se namjerava izvršiti slijetanje u instrumentalnim meteorološkim uvjetima (IMC) opremljeni su navigacijskom opremom kojom se može obaviti vođenje do točke s koje se može izvesti vizualno slijetanje. Tom opremom mora se moći obaviti takvo vođenje za svaki aerodrom na kojem se namjerava izvršiti slijetanje u instrumentalnim meteorološkim uvjetima (IMC) i za sve određene alternativne aerodrome.

SPO.IDE.H.225 Transponder

Ako je to u skladu sa zahtjevima za zračni prostor u kojem lete, helikopteri su opremljeni transponderom sekundarnog nadzornog radara (SSR) sa svim zahtijevanima mogućnostima.

ODJELJAK 3.

Jedrilice

SPO.IDE.S.100 Instrumenti i oprema — općenito

- (a) Instrumenti i oprema koji se zahtijevaju ovim poddijelom odobravaju se u skladu s primjenjivim zahtjevima za plovidbenost ako:
1. ih upotrebljava letačka posada za upravljanje putanjom leta;
  2. se upotrebljavaju za ispunjavanje zahtjeva iz SPO.IDE.S.145;
  3. se upotrebljavaju za ispunjavanje zahtjeva iz SPO.IDE.S.150; ili
  4. su ugrađeni u jedrilicu.
- (b) Sljedeće predmete, ako se zahtijevaju ovim poddijelom, nije potrebno odobriti kao opremu:
1. ručna prijenosna svjetiljka,

2. točni mjerač vremena i
  3. oprema za preživljavanje i signaliziranje.
- (c) Instrumenti i oprema koji se ne zahtijevaju ovim poddijelom te sva druga oprema koja se ne zahtijeva drugim primjenjivim priložima, ali se nosi na zrakoplovu, ispunjavaju sljedeće zahtjeve:
1. informacije koje se dostavljaju tim instrumentima ili opremom, letачka posada ne upotrebljava za ispunjavanje zahtjeva iz Priloga I. Uredbi (EZ) br. 216/2008; i
  2. instrumenti i oprema ne utječu na plovidbenost zrakoplova, čak ni u slučaju zatajenja ili kvarova.
- (d) Instrumenti i oprema spremni su za uporabu ili su dostupni s mjesta na kojem sjedi član letачke posade koji ih treba upotrebljavati.
- (e) Sva zahtijevana oprema za spašavanje lako je dostupna za neposrednu uporabu.

SPO.IDE.S.105 Minimalna oprema za let

Let se ne započinje ako bilo koji instrumenti, elementi opreme ili funkcije jedrilice koji se zahtijevaju za predviđeni let neispravan ili nedostaje, osim ako:

- (a) se jedrilicom se upravlja u skladu s listom minimalne opreme ako je utvrđena; ili
- (b) jedrilica ima dozvolu za letenje koja je izdana u skladu s primjenjivim zahtjevima za plovidbenost.

SPO.IDE.S.115 Operacije prema VFR-a — instrumenti za letenje i navigaciju

(a) Jedrilice kojima se upravlja prema pravilima VFR-a tijekom dana opremljeni su napravom za mjerenje i prikazivanje:

1. magnetnog smjera, u slučaju jedrilica s pomoćnim motorom,
2. vremena u satima, minutama i sekundama;
3. visine tlaka, i
4. naznačene brzine.

(b) Jedrilice kojima se upravlja u uvjetima kada jedrilicu nije moguće zadržati na željenoj putanji leta bez jednoga ili više dodatnih instrumenata, uz opremu iz točke (a) opremljeni su i napravom za mjerenje i prikazivanje:

1. vertikalne brzine,
2. položaja ili skretanja i klizanja, i
3. magnetnog smjera.

SPO.IDE.S.120 Letovi u oblacima — instrumenti za letenje i navigaciju

Jedrilice namijenjene letovima u oblacima opremljeni su napravom za mjerenje i prikazivanje:

- (a) magnetnog smjera;

- (b) vremena u satima, minutama i sekundama;
- (c) visine tlaka;
- (d) naznačene brzine,
- (e) vertikalne brzine, i
- (f) položaja ili skretanja i klizanja.

SPO.IDE.S.125 Sjedala i sustavi vezivanja

(a) Jedralice su opremljene:

1. sjedalom za svaku ukrcanu osobu; i
2. sigurnosnim pojasom sa sustavom vezivanja gornjeg dijela trupa za svako sjedalo u skladu s priručnikom o letenju zrakoplova (AFM).

(b) Sigurnosni pojas sa sustavom za zadržavanje gornjeg dijela trupa koji ima jednu točku za otkopčavanje.

SPO.IDE.S.130 Dodatni kisik

Jedralice namijenjene letovima na visinama tlaka iznad 10 000 ft opremljeni su napravom za pohranjivanje i raspodjelu kisika i nose dostatno kisika za disanje za opskrbu:

- (a) članova posade za svako razdoblje duže od 30 minuta ako će visina tlaka biti između 10 000 ft i 13 000 ft; i
- (b) svih članova posade i putnika za svako razdoblje u kojem će visina tlaka biti iznad 13 000 ft.

SPO.IDE.S.135 Let iznad vode

Zapovjednik jedralice namijenjene letovima iznad vode utvrđuje rizike za preživljavanje osoba iz jedralice u slučaju prisilnog slijetanja na vodi, na osnovi čega odlučuje o prijevozu:

- (a) prsluka za spašavanje ili jednakovrijednog zasebnog uređaja za plutanje za sve osobe u jedralici koji se nose ili su smješteni na mjestu koje je dostupno sa sjedala osobe za čiju su uporabu predviđeni;
- (b) odašiljača signala s mjesta nesreće (ELT) ili osobnog lokacijskog uređaja (PLB) koji na sebi ima član posade ili putnik i koji mora moći odašiljati signale istodobno na 121,5 MHz i 406 MHz; i
- (c) opreme za davanje znakova za pomoć pri izvođenju leta:
  1. iznad vode na udaljenosti od kopna koja je izvan udaljenosti za jedrenje; ili
  2. gdje je uzletna ili prilazna putanja smještena iznad vode, tako da bi se u slučaju nesreće moralo prisilno sletjeti na vodu.

SPO.IDE.S.140 Oprema za preživljavanje

Jedralice namijenjene letovima iznad područja na kojima bi potraga i spašavanje bili osobito teški opremljeni su signalnim uređajima i opremom za spašavanje primjerenom području koje je potrebno preletjeti.

SPO.IDE.S.145 Oprema za radijsku komunikaciju

- (a) Ako je to u skladu sa zahtjevima za zračni prostor u kojem lete, jedrilice su opremljene opremom za radijsku komunikaciju s pomoću koje se mora moći izvoditi dvosmjerna komunikacija s aeronautičkim postajama ili na frekvencijama koje su u skladu sa zahtjevima za zračni prostor.
- (b) Opremom za radijsku komunikaciju, ako se zahtijeva točkom (a), omogućuje se komunikacija u hitnim slučajevima na aeronautičkoj frekvenciji 121,5 MHz.

SPO.IDE.S.150 Navigacijska oprema

Jedrilice su opremljene svom navigacijskom opremom potrebnom za rad u skladu s:

- (a) planom leta (ATS), po potrebi; i
- (b) primjenjivim zahtjevima za zračni prostor.

SPO.IDE.S.155 Transponder

Ako je to u skladu sa zahtjevima za zračni prostor u kojem lete, jedrilice su opremljene transponderom sekundarnog nadzornog radara (SSR) sa svim zahtijevanima mogućnostima.

ODJELJAK 4.**Baloni****SPO.IDE.B.100 Instrumenti i oprema — općenito**

- (a) Instrumenti i oprema koji se zahtijevaju ovim poddijelom odobravaju se u skladu s primjenjivim zahtjevima za plovidbenost ako:
1. ih upotrebljava letačka posada za utvrđivanje putanje leta;
  2. se upotrebljavaju za ispunjavanje zahtjeva iz SPO.IDE.B.145; ili
  3. su ugrađeni u balon.
- (b) Sljedeće predmete, ako se zahtijevaju ovim poddijelom, nije potrebno odobriti kao opremu:
1. ručna prijenosna svjetiljka,
  2. točni mjerač vremena,
  3. pribor za prvu pomoć i
  4. oprema za preživljavanje i signaliziranje,
- (c) Instrumenti i oprema koji se ne zahtijevaju ovim poddijelom te sva druga oprema koja se ne zahtijeva drugim primjenjivim prilozima, ali se nosi na zrakoplovu, ispunjavaju sljedeće zahtjeve:
1. informacije koje se dostavljaju tim instrumentima ili opremom, letačka posada ne upotrebljava za ispunjavanje zahtjeva iz Priloga I. Uredbi (EZ) br. 216/2008; i
  2. instrumenti i oprema ne utječu na plovidbenost balona, čak ni u slučaju zatajenja ili kvarova.

- (d) Instrumenti i oprema spremni su za uporabu ili su dostupni s mjesta na kojem sjedi član letачke posade koji ih treba upotrebljavati.
- (e) Sva zahtijevana oprema za spašavanje lako je dostupna za neposrednu uporabu.

SPO.IDE.B.105 Minimalna oprema za let

Let se ne započinje ako su bilo koji instrumenti balona, elementi opreme ili funkcije koji se zahtijevaju za predviđeni let neispravni, osim ako:

- (a) balonom se upravlja u skladu s listom minimalne opreme ako je utvrđena; ili
- (b) balon ima dozvolu za letenje koja je izdana u skladu s primjenjivim zahtjevima za plovidbenost.

SPO.IDE.B.110 Operativna svjetla

Baloni koji lete noću opremljeni su:

- (a) svjetlima za izbjegavanje sudara;
- (b) sredstvima za primjerenom osvjjetljenje svih instrumenata i opreme potrebnih za siguran rad balona;
- (c) ručnom prijenosnom svjetiljkom.

SPO.IDE.B.115 Operacije prema pravilima VFR-a — instrumenti za letenje i navigaciju i pridružena oprema

Baloni koji lete prema pravilima VFR-a danju opremljeni su:

- (a) napravom za prikazivanje smjera zanosu, i
- (b) napravom za mjerenje i prikazivanje:
  1. vremena u satima, minutama i sekundama,
  2. vertikalne brzine ako se zahtijeva u skladu s priručnikom o letenju zrakoplova (AFM); i
  3. visine tlaka ako se zahtijeva u skladu s priručnikom o letenju zrakoplova, zahtjevima za zračni prostor ili ako se visina treba nadzirati radi uporabe kisika.

SPO.IDE.B.120 Pribor za prvu pomoć

- (a) Baloni moraju biti opremljeni priborom za prvu pomoć.
- (b) Pribor za prvu pomoć:
  1. lako je dostupan za uporabu; i
  2. dopunjuje se.

SPO.IDE.B.121 Dodatni kisik

Baloni namijenjeni letovima na visinama tlaka iznad 10 000 ft opremljeni su napravom za pohranjivanje i raspodjelu kisika i nose dostatno kisika za disanje za opskrbu:

- (a) članova posade za svako razdoblje duže od 30 minuta ako će visina tlaka biti između 10 000 ft i 13 000 ft; i

(b) svih članova posade i putnika za svako razdoblje u kojem će visina tlaka biti iznad 13 000 ft.

SPO.IDE.B.125 Ručni aparati za gašenje požara

Baloni su opremljeni najmanje jednim ručnim aparatom za gašenje požara ako se zahtijeva primjenjivijim certifikacijskim specifikacijama.

SPO.IDE.B.130 Let iznad vode

Zapovjednik balona namijenjen letovima iznad vode utvrđuje rizike za preživljavanje osoba iz balona u slučaju prisilnog slijetanja na vodi, na osnovi čega odlučuje o prijevozu:

- (a) prsluka za spašavanje za sve osobe u balonu koji se nose ili su smješteni na mjestu koje je dostupno s mjesta osobe za čiju su uporabu predviđeni;
- (b) odašiljača signala s mjesta nesreće (ELT) ili osobnog lokacijskog uređaja (PLB) koji na sebi ima član posade ili putnik i koji mora moći odašiljati signale istodobno na 121,5 MHz i 406 MHz; i
- (c) opreme za davanje znakova za pomoć.

SPO.IDE.B.135 Oprema za preživljavanje

Baloni namijenjeni letovima iznad područja na kojima bi potraga i spašavanje bili osobito teški opremljeni su signalnim uređajima i opremom za spašavanje primjerenom području koje je potrebno preletjeti.

SPO.IDE.B.140 Razna oprema

Baloni su opremljeni zaštitnim rukavicama za sve članove posade.

(a) Baloni uzgonjeni vrućim zrakom opremljeni su:

1. alternativnim izvorom paljenja;
2. napravom za mjerenje i prikazivanje količine goriva;
3. vatrogasnim pokrivačem ili vatrootpornim zaklopcem; i
4. užetom za bacanje najmanje dužine od 25 m.

(b) Baloni uzgonjeni plinom opremljeni su:

1. nožem; i
2. užetom za bacanje najmanje dužine od 20 m izrađenog od prirodnih vlakana ili elektrostatski vodljivog materijala.

SPO.IDE.B.145 Oprema za radijsku komunikaciju

(a) Ako je to u skladu sa zahtjevima za zračni prostor u kojem lete, baloni su opremljeni opremom za radijsku komunikaciju s pomoću koje se mora moći izvoditi dvosmjerna komunikacija s aeronautičkim postajama ili na frekvencijama koje su u skladu sa zahtjevima za zračni prostor.

- (b) Opremom za radijsku komunikaciju, ako se zahtijeva točkom (a), omogućuje se komunikacija u hitnim slučajevima na aeronautičkoj frekvenciji 121,5 MHz.

SPO.IDE.B.150 Transponder

Ako je to u skladu sa zahtjevima za zračni prostor u kojem lete, baloni su opremljeni transponderom sekundarnog nadzornog radara (SSR) sa svim zahtijevanima mogućnostima.

PODDIO E

POSEBNI ZAHTJEVI

ODJELJAK 1.

Operacije s podvješanim teretom na remenu s helikoptera (HESLO)

SPO.SPEC.HESLO.100 Standardni operativni postupci

Standardni operativni postupci za operacije s podvješanim teretom na remenu s helikoptera (HESLO) navode:

- (a) opremu koja se mora nositi, uključujući njezina operativna ograničenja i odgovarajuće unose u listi minimalne opreme (MEL);
- (b) sastav letačke posade i stručnjaka zadataka i zahtjeve u pogledu njihovog iskustva;
- (c) relevantno osposobljavanje članova posade i stručnjaka zadatka radi izvršavanja njihovih zadaća i kvalifikacije i određivanje osoba koje članovima posade i stručnjacima zadatka pružaju takvo osposobljavanje;
- (d) odgovornosti i dužnosti članova posade i stručnjaka zadatka;
- (e) potrebne kriterije izvedbenih značajki za provođenje operacija s podvješanim teretom na remenu s helikoptera (HESLO);
- (f) uobičajene, neuobičajene slučajeve i slučajeve nužde.

SPO.SPEC.HESLO.105 Posebna oprema za operacije s podvješanim teretom na remenu s helikoptera (HESLO)

Helikopter je opremljen barem s:

- (a) jednim sigurnosnim ogledalom za teret ili alternativnim uređajem kojim se može vidjeti kuka/teret; i
- (b) jednim mjeracom opterećenja, osim ako ne postoji druga metoda određivanja težine tereta.

SPO.SPEC.HESLO.110 Prijevoz opasnog tereta

Operater koji prevozi opasan teret s mjesta ili udaljenih lokacija bez posade ili na takva mjesta podnosi zahtjev nadležnom tijelu radi dobivanja izuzeća od odredbi Tehničkih uputa ako nema namjeru uskladiti se s drugim zahtjevima tih Uputa.

ODJELJAK 2.

Operacije s ljudskim podvješanim teretom (HEC)

SPO.SPEC.HEC.100 Standardni operativni postupci

Standardni operativni postupci za operacije s ljudskim podvješanim teretom navode:

- (a) opremu koja se mora nositi, uključujući njezina operativna ograničenja i odgovarajuće unose u listi minimalne opreme (MEL);
- (b) sastav letačke posade i stručnjaka zadataka i zahtjeve u pogledu njihovog iskustva;

- (c) relevantno osposobljavanje članova posade i stručnjaka zadatka radi izvršavanja njihovih zadaća i kvalifikacije i određivanje osoba koje članovima posade i stručnjacima zadatka pružaju takvo osposobljavanje;
- (d) odgovornosti i dužnosti članova posade i stručnjaka zadatka;
- (e) potrebne kriterije izvedbenih značajki za provođenje operacija s ljudskim podvješanim teretom (HEC);
- (f) uobičajene, neuobičajene slučajeve i slučajeve nužde.

SPO.SPEC.HEC.105 Posebna oprema za operacije s ljudskim podvješanim teretom (HEC)

- (a) Helikopter je opremljen:
  - 1. opremom za operacije s vitlom ili kukom za teret;
  - 2. jednim sigurnosnim ogledalom za teret ili alternativnim uređajem kojim se može vidjeti kuka; i
  - 3. jednim mjeracem opterećenja, osim ako ne postoji druga metoda određivanja težine tereta.
- (b) Instalacija sve opreme za operacije s vitlom i kukom i sve naknadne izmjene mora biti izdano odobrenje plovidbenosti za predviđenu funkciju.

ODJELJAK 3.

Operacije padobranom (PAR)

SPO.SPEC.PAR.100 Standardni operativni postupci

Standardni operativni postupci za padobrane operacije (PAR) navode:

- (a) opremu koja se mora nositi, uključujući njezina operativna ograničenja i odgovarajuće unose u listi minimalne opreme (MEL);
- (b) sastav letačke posade i stručnjaka zadataka i zahtjeve u pogledu njihovog iskustva;
- (c) relevantno osposobljavanje članova posade i stručnjaka zadatka radi izvršavanja njihovih zadaća i kvalifikacije i određivanje osoba koje članovima posade i stručnjacima zadatka pružaju takvo osposobljavanje;
- (d) odgovornosti i dužnosti članova posade i stručnjaka zadatka;
- (e) potrebne kriterije izvedbenih značajki za provođenje operacija s padobranom;
- (f) uobičajene, neuobičajene slučajeve i slučajeve nužde.

SPO.SPEC.PAR.105 Prijevoz članova posade i stručnjaka zadatka

Zahtjev za odgovornosti stručnjaka zadatka, kako je utvrđen u stavku SPO.GEN.106 točki (c), ne primjenjuje se na stručnjake zadatka koji skaču padobranom.

SPO.SPEC.PAR.110 Sjedišta

Bez obzira na stavak SPO.IDE.A.160 točku (a) i stavak SPO.IDE.H.160 točku (a) podtočku 1., pod zrakoplova može se koristiti kao sjedište, uz uvjet da su dostupni načini na koji se stručnjaci zadatka mogu prihvatiti ili privezati.

SPO.SPEC.PAR.115 Dodatni kisik

Bez obzira na stavak SPO.OP.195 točku (a), zahtjevi za korištenje dodatnog kisika ne primjenjuju se na članove posade, osim na zapovjednika zrakoplova i stručnjake zadatka koji obavljaju dužnosti nužne za specijalizirani zadatak kada god visina kabine:

- (a) prijeđe 13 000 ft tijekom razdoblja koje nije duže od 6 minuta.
- (b) prelazi 15 000 ft na razdoblje koje nije duže od 3 minute.

SPO.SPEC.PAR.120 Let iznad vode

Pri prijevozu više od 6 osoba, zapovjednik balona kojim se operira iznad vode utvrđuje rizik za preživljavanje osoba u balonu u slučaju prisilnog slijetanja na vodu na osnovi kojega utvrđuje nošenje odašiljač signala s mjesta nesreće (ELT), a koji može istodobno odašiljati signale na 121,5 MHz i 406 MHz.

SPO.SPEC.PAR.125 Otpuštanje opasnog tereta

Bez obzira na stavak SPO.GEN.155, padobranci mogu izaći iz zrakoplova radi padobranske predstave nad naseljenim gradovima, mjestima ili naseljima ili iznad skupine ljudi na otvorenom uz nošenje dimnih uređaja za obuku, uz uvjet da su proizvedeni za tu svrhu.

ODJELJAK 4.

Akrobatski letovi (ABF)**SPO.SPEC.ABF.100 Standardni operativni postupci**

Standardni operativni postupci za akrobatske letove (ABF) navode:

- (a) opremu koja se mora nositi, uključujući njezina operativna ograničenja i odgovarajuće unose u listi minimalne opreme (MEL);
- (b) sastav letačke posade i stručnjaka zadataka i zahtjeve u pogledu njihovog iskustva;
- (c) relevantno osposobljavanje članova posade i stručnjaka zadatka radi izvršavanja njihovih zadaća i kvalifikacije i određivanje osoba koje članovima posade i stručnjacima zadatka pružaju takvo osposobljavanje;
- (d) odgovornosti i dužnosti članova posade i stručnjaka zadatka;
- (e) potrebne kriterije izvedbenih značajki za provođenje akrobatskih letova;
- (f) uobičajene, neuobičajene slučajeve i slučajeve nužde.

SPO.SPEC.ABF.105 Dokumenti, priručnici i informacije koje je potrebno imati

Sljedeće dokumente navedene u stavku SPO.GEN.140 točki (a) nije potrebno nositi tijekom akrobatskih letova:

- (a) pojediniosti o planu leta, koji se predaje kontroli zračnog prometa ako postoje;
- (b) važeće i primjerene zrakoplovne karte za rutu/područje predloženog leta i za sve rute za koje se može razumno očekivati da bi se let mogao na njih preusmjeriti;
- (c) informacije o postupcima i vizualnim signalima koje koriste zrakoplovi koji presreću i zrakoplovi koje su presretani; i
- (d) informacije o službama za potragu i spašavanje za područje predviđenog leta.

SPO.SPEC.ABF.115 Oprema

Na akrobatske letove ne trebaju se primjenjivati sljedeći zahtjevi opreme:

- (a) pribor prve pomoći kako je utvrđeno u stavku SPO.IDE.A.165 i stavku SPO.IDE.H.165;
  - (b) ručni aparat za gašenje požara kako je utvrđeno u stavku SPO.IDE.A.180 i SPO.IDE.H.180; i
  - (c) odašiljač signala s mjesta nesreće (ELT) ili osobni lokacijski uređaj (PLB) kako je utvrđeno u stavku SPO.IDE.A.190 i stavku SPO.IDE.H.190.”
-